

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMINDAKİ DEĞERLERLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ VE BUNLARIN KAZANDIRILMASINA
İLİŞKİN UYGULAMALARI**

Sultan AKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA

Konya-2012

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER
PROGRAMINDAKİ DEĞERLERLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ VE BUNLARIN KAZANDIRILMASINA
İLİŞKİN UYGULAMALARI**

Sultan AKDEMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA

Konya-2012

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sultan AKDEMİR
	Numarası	095214021002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tezin Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

S. Çiğner

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sultan AKDEMİR		
	Numarası	095214021002		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Muammer Celalettin MUŞTA		
	Tezin Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan başlıklı bu çalışma 20.../06.../2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları

Ünvanı, Adı Soyadı

Danışman ve Üyeler

İmza

Prof. Dr. Muammer C. Muştâ Danışman

Prof. Dr. Ahmet AFZOK

Dr. Yahya GIKILI

TEŞEKKÜR

Tezimin yazımında pek çok kişinin katkısı olmuştur. Öncelikle hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen, önemli katkıları olan danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA'ya, çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Ahmet SABAN'a ve Doç. Dr. İsa KORKMAZ'a;

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümündeki Araştırma Görevlisi arkadaşlarıma, okullarda yaptığım çalışmalara katkısı olan tüm öğretmenlere;

Her zaman varlıklarından ve desteklerinden güç bulduğum aileme ve sevgili eşime;

İçten teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Sultan AKDEMİR

Mayıs, 2012

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin

Adı Soyadı: Sultan AKDEMİR

Numarası: 095214021002

Ana Bilim / Bilim Dalı:
İlköğretim/ Sınıf Öğretmenliği

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Muammer C. Muşta

Tezin Adı: Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları

ÖZET

Araştırmanın amacı İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan en önem verdikleri değerler, değerlere ilişkin algıları, görüşleri ve sınıfta uyguladıkları etkinlikleri belirlemektir.

Araştırma durum çalışmasıdır ve nitel, nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Konya ili Karatay, Meram, Selçuklu merkez ilçelerinde 18 okulda görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre seçilmiş 124 katılımcı öğretmeni kapsamaktadır.

Araştırmada veriler 124 katılımcı öğretmenle görüşme formuyla yüz yüze veya mail yoluyla görüşleri alınarak elde edilmiştir. Nitel veriler betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak, nicel veriler ise SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde; Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerlerden 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değer “adil olma” en az önem verdikleri değer de “estetik” değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Görüşme formunda yer alan nitel soruların sonuçlarına göre öğretmenler değerlerin bireylerin kişilik oluşumunda önemli bir yere sahip olduğunu, toplumun kültür yapısının da değerlerin oluşumunda etkili olduğunu düşünmektedirler. Genel olarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerlerle görüşme yapılan öğretmenlerin bireysel değerleri örtüşmektedir. Değerler eğitiminde en çok sorumluluğun aile daha sonra okul ve öğretmene düştüğü görüşündedirler. Değerlerin kazanılıp kazanılmadığını daha çok gözlem yaparak değerlendirmektedirler. Ayrıca genel olarak günümüzde değerlerin yozlaştığını düşünmektedirler. Sınıflarda değerler eğitimine yönelik yapılan etkinliklere ve uygulanan yöntem, strateji ve tekniklere baktığımızda ise çoğu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı veya Sosyal Bilgiler Çalışma Kitabı'nda yer almaktadır. Kullanılan materyaller ise kolay ulaşılabilir materyallerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Değer ve Değerler Eğitimi

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı: Sultan AKDEMİR

Numarası: 095214021002

Ana Bilim / Bilim Dalı:
İlköğretim / Sınıf Öğretmenliği

Programı

Tezli Yüksek Lisans

Doktora

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Muammer C. MUŞTA

Öğrencinin

Tezin İngilizce Adı: Primary School Teachers'

Opinions About The Values In Social Sciences

Programme And Their Practices For Having Them

Acquired

SUMMARY

The aim of this research is to determine the values in Social Sciences Teaching Programme which are most appreciated by Primary School 4th and 5th grades' Teachers, their perception and opinions about these values and the activities that they do in classroom.

This research is a case study and qualitative and quantitative research methods have been used together. The sample of the research includes 18 schools in the center of the city, Konya in 2011-2012 Academic Year and 124 participating Primary School 4th and 5th grades' Teachers according to easily-reachable case sample of oriented sample methods for qualitative researches and 100 participating teachers for quantitative researches.

The data in research have been obtained by having 124 participating teachers' opinions through interview forms via e-mail or face-to-face. The qualitative data have been considered by using descriptive analysis approach and the quantitative data have been considered by using SPSS analysis approach.

When the findings of the research have been examined, it has been concluded that among the values in Social Sciences Teaching Programme "being fair" is the most appreciated value and "aesthetic" is the least appreciated value by 4th and 5th grades' teachers. According to the results of the qualitative questions taking part in the interview form, the teachers think that the values have a very important role in the personality formation of the individual and the cultural structure of the society is also influential for the formation of the values. Generally, the individual values of the teachers correspond to the values in Social Sciences Teaching Programme. They have the opinions that the family has the most responsibility in the education of the values, and then the school and the teacher. They evaluate whether the values have been attained or not by making mostly an observation. Also, generally they think that the values have degenerated today. When we look at the activities done and methods, strategies and techniques applied for values education in the classrooms, most of them take part in Social Sciences Course Book or Social Sciences Workbook. Materials used are also easily reachable ones.

Key Words: Social Sciences Teaching Programme, Value and Values Education

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	iii
Teşekkür.....	iv
Özet.....	v
Abstract.....	vii
İçindekiler.....	ix
Tablolar Listesi.....	xii
Giriş.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM- Araştırmanın Problem Analizi ve Tanımlar	
1.1.Problem Durumu.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3.Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
1.4.Araştırmanın Önemi.....	5
1.5.Sayıtlar.....	6
1.6.Sınırlılıklar.....	6
1.7.Tanımlar.....	6
İKİNCİ BÖLÜM-Değer ve Değerlerle İlgili Tanımlar	
2.1.Değer Kavramı.....	7
2.1.1.Değerlerin Kökeni.....	13
2.1.1.1.Değerlerin Sosyolojik Temelleri.....	13
2.1.1.2.Değerlerin Psikolojik Temelleri.....	14
2.1.1.3.Değerlerin Felsefi Temelleri.....	15
2.1.2.Değerlerin Oluşumu.....	16

2.1.3.Değerlerin Sınıflandırılması.....	17
2.2.Değerler Eğitimi.....	21
2.2.1.Değerler Eğitiminin Tarihçesi.....	26
2.2.2. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü.....	28
2.2.3.Değerler Eğitiminde Okulun Rolü.....	30
2.2.4.Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü.....	32
2.2.5.Değerler Eğitimi Yaklaşımları.....	34
2.2.5.1.Değerlerin Doğrudan Öğretimi.....	34
2.2.5.2.Değerleri Belirginleştirme.....	35
2.2.5.3.Değer Analizi.....	37
2.2.5.4.Ahlaki Muhakeme.....	38
2.3.Sosyal Bilgiler Dersi.....	40
2.3.1.Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.....	40
2.4.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM-Yöntem	
3.1.Araştırmanın Modeli.....	47
3.2.Çalışma Grubu.....	47
3.3.Veriler Toplama Araçları.....	48
3.4.Verilerin Toplanması.....	49
3.5.Verilerin Analizi.....	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM-Bulgular ve Yorum	
4.1.Değerler Önem Sırası Anket Formlarına Ait Bulgu ve Yorumlar.....	52
4.2. Değer Algıları Görüşme Formuna Ait Bulgu ve Yorumlar.....	60
4.2.1. Değer Tanımlarına Ait Bulgu ve Yorumlar.....	61
4.2.2. Değerin Önemine Ait Bulgu ve Yorumlar.....	62

4.2.3. Değerin Ortaya Çıkmasında Önemli Olan Faktörlere Ait Bulgu ve Yorumlar.....	64
4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler İle Öğretmenlerin Değerlerinin Örtüşme Durumuna Ait Bulgu ve Yorumlar.....	65
4.2.5. Değerler Eğitiminin Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	66
4.2.6. Değerler Eğitiminden Sorumlu Olacak Kişilere Ait Bulgu ve Yorumlar.....	67
4.2.7. Değerlerin Kazanılıp Kazanılmadığına Dair İzlenen Ölçme Değerlendirme Yoluna Ait Bulgu ve Yorumlar.....	68
4.2.8. Değerlerin Kazandırılmasında Etkili Olan Diğer Faktörler İle Öğretmenlerin Etkileşim Düzeyine Ait Bulgu ve Yorumlar.....	70
4.2.9. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Konusundaki Eğitim Alma Durumlarına Ait Bulgu ve Yorumlar.....	71
4.2.10. Okullarında Uygulanan Değerler Eğitiminin Yeterliliğine Ait Bulgu ve Yorumlar.....	72
4.2.11. Sınıflarındaki Değerler Eğitiminin Yeterliliğine Ait Bulgu ve Yorumlar.....	73
4.2.12. Değerlerin Günümüzde Geçmişe Oranla Farklılaşmasına Ait Bulgu ve Yorumlar.....	74
4.3. Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formuna Ait Bulgu ve Yorumlar.....	75

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1.Sonuçlar.....	105
5.1.1. Değer Önem Sırası Formundan Elde Edilen Sonuçlar.....	105
5.1.2.Değer Algıları Görüşme Formundan Elde Edilen Sonuçlar.....	106
5.1.3. Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formundan Elde Edilen Sonuçlar...	107

5.2.Öneriler.....	108
KAYNAKÇA.....	109
EKLER.....	118

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Veri Toplama Formlarının Uygulandığı Öğretmenler	48
Tablo 2: Araştırmaya katılan 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerine Ait Betimsel İstatistikler.....	52
Tablo 3: 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Önem Sırasına Ait İstatistikler.....	53
Tablo 4: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Okuttukları Sınıfa Göre Farklılığına Ait İstatistikler.....	54
Tablo 5: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Cinsiyete Göre Farklılığına Ait İstatistikler.....	56
Tablo 6: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Mesleki Kıdeme Göre Farklılığına Ait İstatistikler.....	58

GİRİŞ

Bu çalışmada İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlerden hangilerine daha fazla önem verdiklerini, değerlere ilişkin görüşlerini ve bu değerleri kazandırırken sınıfta hangi etkinlikleri yaptıklarını, hangi yöntem, strateji, teknikleri, materyalleri kullandıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak veriler elde edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre öğretmenlerin en önem verdikleri değer “adil olma” en az önem verdikleri değer ise “estetik” değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenler değerlere ilişkin ise genel olarak kültür ve toplumun önemine vurgu yapmışlar ve değerlerin önemli bir kısmının ailede kazanıldığını belirtmişlerdir. Sosyal Bilgiler derslerinde yapılan etkinlikler ise genel olarak sınıf içinde ve ders kitabına bağlı kalınarak yapılan etkinliklerdir. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde; problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, sayıltılar ve tanımlar yer almaktadır. İkinci bölümde; literatür taraması yapılmış ve çeşitli başlıklar altında değerlere ilişkin bilgiler ayrıca bu alanda yapılan benzer çalışmalara yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi sürecine ilişkin bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde; toplanan verilerden elde edilen bulgular yer almaktadır. Beşinci bölümde ise sonuç ve öneriler kısmı yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEM ANALİZİ VE TANIMLAR

1.1. Problem Durumu

İnsan, biyolojik, fizyolojik ve sosyo-kültürel bir varlıktır (Ulusoy ve Tay, 2011: 61) ve birçok gereksinimi vardır. Bunlardan biri de fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarımız kadar önemli olan eğitim gereksinimidir. İnsanlar doğdukları andan itibaren yaşamla ilgili becerileri eğitim yoluyla kazanırlar (Güven, 2011: 39).

Demirel (2004: 6), eğitimi genel anlamda bireyde davranış değiştirme süreci olarak tanımlamıştır.

Eğitimin amacı gelişimdir. Bu amaç doğrultusunda bireyde doğuştan var olduğu kabul edilen potansiyellerin geliştirilmesi, açığa çıkarılmasıdır. Var olan potansiyelini kullanmak ve açığa çıkarmak için eğitim alma her bireyin en temel hakkıdır. Eğitim şu şekilde de ifade edilebilir, kendi içindeki potansiyeli yönünde gelişebilmesi için bireye uygun koşulların sunulmasıdır (Çiftçi, 2003: 44).

Sosyal bir varlık olan birey (Çiftçi, 2003: 46) içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inançlarını ve davranış biçimlerini dikkate almak durumundadır (Doğan, 1993: 13). Fakat uzun yıllardan beri karmaşık ve kaotik hale gelen sorunlar, her geçen gün artan biçimde, dünyanın sosyal yapısını zorlamaktadır. Eğitim ise çoğu ülkede hala içine düşülen sosyal çıkmazdan kurtulmanın en önemli aracı olarak görülmektedir (Öztürk, 2011: 2). Bu yüzden, eğitimin amaçlarından birisi de toplumun değer yargılarını bir sonraki nesle aktarmaktır. Bu aktarım, hazırlanan programlar yoluyla açık veya kapalı şekilde gerçekleştirilmektedir (Akbaba- Altun, 2003: 10).

Değerlerin öğrenilmesi ve öğretilmesi ailede başlayan daha sonrasında ise çevre ve okulla devam eden bir süreci içine almaktadır. Alan yazın incelendiğinde değerlerin öğretilmesi için kritik sürenin 0- 6 yaş aralığında olduğu görülmektedir (Ulusoy ve Tay, 2011: 71). Diğer yandan bakıldığında değerlerin kazanımı yaşam boyu ve yaşanılan her yerde devam etmektedir (Doğanay, 2011: 253).

“Kişisel açıdan ilköğretim sistemi, çocuğa karşılaması gereken beden, ruh ve toplum ile ilgili ihtiyaçlarını karşılayabilecek çeşitli yetenek ve kabiliyetleri kullanmayı, değerli bir varlık olduğunu kavratmayı; onu kişilik ve ahlak sahibi iyi bir vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır.” (Ertuğrul, 2000: 120). İlköğretim okulları, çocukların sosyal yaşama uyum sağlamaları için oluşturulmuş örgün ortamlar olmakla birlikte okula gelmeden önce aile ortamındaki almış olduğu informal yüklemeler, buralarda formal düzey haline getirilerek planlı bir şekilde verilmeye çalışılmaktadır (Avşaroğlu, 2011: 288).

İnsanoğlu, tarih boyunca doğal ve toplumsal bir varlık olarak yaşamını anlamlı hale getirebilmek için bir taraftan doğayı anlamaya ve onun sınırlarını keşfetmeye çalışmış ve diğer yandan ilişkide bulunduğu insanlarla anlaşmazlığa düşmeden birlikte yaşamının yollarını bulma gayreti içinde olmuştur. Bu yüzden Sosyal Bilgiler eğitiminin insanoğlunun var oluşundan itibaren başladığı söylenebilir (Ulusoy ve Tay, 2011: 71). Ülkemizde Sosyal Bilgiler Öğretimi İlköğretim birinci kademe dördüncü sınıftan itibaren başlar ve öğrencilerin gelişim aşamalarına göre düzenlenmiş müfredatlarla verilmeye çalışılır (Avşaroğlu, 2011: 288).

2004 yılında İlköğretim ders programlarında yapılan değişikliklerde özellikle Sosyal Bilgiler dersi başta olmak üzere Fen ve Teknoloji, Hayat Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi vb. derslerde de değer eğitimi doğrudan yer verilmeye başlanmıştır (Akbaş, 2008: 342; Yiğittir, 2010: 209). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler bir başlık altında ele alınmıştır. Öğrenciye verilmesi gerekenler belirlenmiş ve bu değerlerin öğretiminde neler yapılması gerektiği açıklanmıştır (Şen, 2007: 24).

Günümüzde birçok siyasi, sosyal, kültürel değişim ve gelişme yaşanmaktadır. Bu nedenle bireylerin etkili ve verimli iletişim kurup, yaşanan sorunlara etik kurallara uygun bir şekilde çözüm üretebilmeleri açısından değerler eğitimi oldukça önemlidir (Kale, 2007: 316).

Değerler açısından olgunlaşmamanın sonucu olarak insanlar kendilerine ve diğer insanlara karşı olumsuz eylemlerde bulunabilmektedirler. Yalnızca kendinden farklı düşündüğü ve farklı inançlara sahip olduğu için, başkalarını hoşgörüle

karşılaman ve hatta onlara karşı elinden geldiğinde fiziksel baskı ve şiddet uygulayan insanlar vardır (Doğanay, 2011: 227).

Sonuç olarak öğrencilere “toplumsal yaşamla ilgili değerlerin kazandırılması” Sosyal Bilgiler dersinin ana hedeflerinden biridir (Keskin, 2008: 3) ayrıca değerlerin ülkenin eğitim sistemini ve sosyal refahını etkilediği ortaya çıkmıştır (Tatto, Tapia, Varela ve Rodriguez, 2001).

Tüm bu bilgiler ışığında değerlerin hayatımızın her alanında yer aldığı ve küçük yaşlarda kazandırılmasının önemli olduğu görülmektedir. Bu yüzden okullarda öğretmenlerin bu konuda bilinçli olması gerekmektedir. Ülkemizde İlköğretim Programlarında yer alan derslerin hepsinde değerler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Fakat Sosyal Bilgiler dersinde değer aktarımı daha fazladır. Bu çalışma da bu yüzden yapılmış ve ana problemi *‘İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere ilişkin bu dersi yürüten öğretmenlerin görüşleri nelerdir ve bu değerleri nasıl kazandırmaktadırlar?’* sorusu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere ilişkin görüşlerini ve bu değerleri nasıl kazandırdıklarını belirlenen alt problemler kapsamında tespit etmektir.

1.3. Araştırmanın Alt Problemleri

1) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerleri kendi önem verdikleri sıraya göre değerlendirdiklerinde en önem verdikleri ve en az önem verdikleri değerler nelerdir?

2) Değerler, değerleri önemli kılan özellikler, değerlerin ortaya çıkmasında önemli olan faktörler öğretmenler için ne ifade etmektedir?

3) Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerler ile öğretmenlerin değer kavramları örtüşmekte midir?

4) Değerler eğitiminin amacı ve kimlerin kazandırması gerektiğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

5) Değerlerin kazandırılmasında etkili olan diğer faktörlerle öğretmenlerin etkileşimi ne düzeydedir?

6) Öğretmenlerin değerleri kazandırma konusunda aldıkları herhangi bir eğitim var mıdır?

7) Okullarında ve sınıflarında uygulanan değerler eğitimi etkinlikleri varsa bunları ne düzeyde etkili bulmaktadırlar?

8) Günümüzdeki değer farklılaşması hakkında öğretmenler ne düşünmektedirler?

9) 4. ve 5. sınıf öğretmenleri her üniteye yer alan doğrudan verilecek değerleri kazandırırken hangi etkinlikleri, yöntem, teknik, stratejileri uygulamakta ve hangi materyalleri kullanmaktadırlar?

1.4. Araştırmanın Önemi

Özellikle son yıllarda değerler eğitimine verilen önem artmış ve konuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu araştırma;

1) Konya ili merkez ilçelerine (Karatay, Meram, Selçuklu) bağlı 18 okulda 4. ve 5. sınıfta görev yapan 124 sınıf öğretmenin Sosyale Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere ilişkin görüşlerini ve bunları kazandırırken izledikleri stratejileri belirlemeye yönelik olması;

2) Okullarımızda gerçekleştirilen değerler eğitimi üzerinde düşünülerek eksiklikleri görebilmek ve iyileştirebilmek açısından;

3) Değerler eğitimi hakkında daha sonra yapılacak benzer çalışmalarda katkı sağlayacağı düşünüldüğü için önemlidir.

1.5. Sayıtlar

1) Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcı öğretmenlerin görüşme formuna verdikleri cevaplar değerlere ilişkin görüşlerini ve hangi stratejileri izlediklerini yansıtmaktadır.

2) Katılımcı öğretmenlerin veri toplama araçlarına içten cevaplar verdikleri kabul edilmiştir.

1.6. Sınırlılıklar

1) Araştırma Konya İli Karatay, Meram, Selçuklu merkez ilçelerinde kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre seçilen 18 okulu, 4. ve 5. sınıfta görev yapan 124 sınıf öğretmenini kapsamaktadır.

2) Araştırma ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Eğitim: “Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme süreci olarak algılanır.” (Aydın, 2006: 5).

Değer: “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık.” (TDK, 2010).

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi kendini tanımlama, kendini anlama ve kendini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçirdiği insanın yetilerini en üst düzeye ulaştırarak, “iyi hayat yaşamasını” sağlamayı hedeflemektedir (Kale, 2007: 319).

Öğretim Programı: Öğretim programı temelde öğreneni belli bir forma sokan konuların, yeteneklerin, bilgilerin bütünüdür (Guttek, 2006: 6).

İKİNCİ BÖLÜM

DEĞER VE DEĞERLERLE İLGİLİ TANIMLAR

2.1. Değer Kavramı

Değer kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük’ te, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık” (TDK, 2010) olarak tanımlanmıştır. “Değer nedir?” sorusu felsefenin en eski konularından birini oluşturmaktadır ve Platon milattan önce dördüncü yüzyılda bu soruya yanıt bulmaya çalışmıştır (Goldthwait, 1996; Yılmaz, 2008: 44). Değerler kavramsal olarak üzerinde çok durulan bir konu olmasına rağmen, değer kavramının yeterince açıklığa kavuşturulduğunu söylenememektedir. Davranış bilimciler ve sosyal psikologlar değerlerin bir yandan bireysel tutum ve davranışları, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedirler. Psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili davranış bilimcilerince geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramının üzerinde büyük ölçüde ortak anlayış oluştuğu görülmektedir. Bu ortak anlayışa göre bireylerin her davranışı dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedir (Belkin, 1988; Aktaran: Özgüven, 1994: 349).

Değer başka bir ifadeye göre; “Bir varlığın ruhsal, toplumsal, ahlaksal ya da güzellik yönünden taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı nitelik” ; “ahlak ya da değer felsefesinde, olgu bilincinden sonra ortaya çıkan ve olguya, belli duyguları, arzuları, ilgileri, amaçları, ihtiyaç ve eylemleri olan özneye ilişkisi içinde, belli nitelikler yüklemeye belirlenen tavır; öznenin olana, olguya yüklediği nitelik” tir (Cevizci, 2002).

Genellikle ‘değer’ denen şeylere baktığımızda, büyük bir çeşitlilikle karşı karşıya kalınmaktadır. Sevgiye- saygıya, dürüstlüğe- doğruluğa ‘değer’ dendiği gibi, bilime- felsefeye sanata da, eşitliğe- özgürlüğe de ‘değer’ denilmektedir. Bu durum, değerlerin ne olduğu sorusunun içinden çıkılmaz bir soru olduğu izlenimini uyandırmakta ve bu soruyu deşmeğe kalkışanı ise, neye- nereye bakacağını

belirlemeye çalışırken bin bir güçlkle yüz yüze getirmektedir (Kuçuradi, 2011: 177). Bundan dolayı değer kavramı, hemen hemen bütün sosyal bilim disiplinlerinin ilgilendiği bir kavramdır. Bu kavramın ne olduğu, neleri içerdiği ve nasıl tanımlanacağı konusunda farklı çalışmalar yapılmıştır (Rokeach, 1973; Ülken, 2001; Katılmış ve Ekşi, 2011: 10).

Değerlerin birçok sosyal bilimci tarafından incelenmesinin nedeni insan davranışlarının açıklanmasında temel bir öneme sahip olmasındandır. Ayrıca, hızla değişen dünyada yeni toplumsal düzenin sağlıklı işleyebilmesi için değerlerin de bu tür düzenlemelerle uyumlu olması gerekmektedir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60).

İlk defa Sosyal Bilimlerde Znaniecki tarafından kullanılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Aktaran: Bilgin, 1995: 83). ‘Değer’ teriminin iktisattan etiğe geçmiş bir terim olduğu (Hartmann, 1968) söylenir ve şimdiye kadar ortaya konmuş ekonomik görüşlerin belli başlı kavramlarından biridir (Aktaran: Kuçuradi, 2010: 38).

Değer, arzu edilen, ilgi duyulan, ihtiyaç duyulan şey olarak tanımlanabilir. Değer kavramı, “olması gereken”i ifade eder, bilimin ve bilginin doğrudan konusu olan “olmuş olan”dan farklıdır (Bolay, 2007: 60). Değer kavramı, bir başka ifadeye göre ise “ iyi ya da arzu edilenin” ya da “kötü ya da arzu edilmeyenin” ne olduğuna ilişkin örtük ya da ifade edilmiş düşünceler için kullanılan bir kavramdır (Pethia, 1970; Yılmaz, 2008: 44).

Değer(ler) ile ilgili yapılan diğer tanımlara baktığımızda; Hökelekli’ye göre, insanın kendine özgü yeteneklerinin, iyi ve olgun insan olma kapasitesinin ortaya çıkmasına katkıda bulunan, hayatı geliştirip yücelten ve kişiliğimizin merkezinde yer alan manevi bir olgudur (Hökelekli, 2011: 265). Özgüven’e göre; bir sosyal grup ya da toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için yine o toplumun ortak olarak benimsemiş olduğu düşünce, amaç, ahlaki ilke ve inançlardır (Özgüven, 1994). Kluckhohn (1951) değeri, bir grubun veya bireyin özelliğini gizli veya açık olarak ortaya koyan, eylemin biçim, araç ve amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen bir kavram olarak tanımlamaktadır (Aktaran:

Baloğlu ve Balgamiş, 2005: 22). Stein (1985) ise değerleri kendini tanımlama olarak tarif etmektedir (Sarı, 2005: 76).

Değer, davranışa rehberlik yapan, neyin değerli olacağını savunan inanışlar, çaba gösterenler için idealler ve hangi davranışların iyi, doğru, arzulanan ya da saygıya layık olduğunu kapsayan temel ilke ve inançlardır (Halstead ve Taylor, 2000; Halstead ve Reiss, 2003: 5-6; Aktaran: Tahiroğlu, 2011: 20). Kültürel bilgidir; kültürün ögeleri üzerine kurulur ve her zaman bir seçimi vurgular (Gudmundsdottir, 1991; Akbaba ve Altun, 2003: 8). Her toplumun kendisine ait bir kültürü ve her kültürün kendine özgü değerleri vardır. Değer toplumdan topluma değişiklik gösterebilir veya bazı değerler bazı toplumlarca ortak olarak da benimsenebilir. Bunun yanı sıra her bireyin farklı değer yargıları olabilir (Aydın, 1994: 253). Başka bir tanıma göre değer, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel bir standart sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlılıklarıyla oluşmuş soyut genelleştirilmiş davranış prensipleridir (Theodorson & Theodorson, 1979: 455; Aktaran: Özensel, 2003: 226).

Kuçuradi'ye göre; 'değer' ile 'değerler' ayrı ayrı Şeylerdir. 'Değerler' var olan Şeylerdir, var olan imknlardır; 'değer'se bir Şeyin değeridir; bir Şeyin bir çeşit özelliğidir. Bu bakımdan değerleme, değerlerin gerçekleşmesi oluyor ve bir eylem veya bir eserdir; değerlendirme ise insanın ve insanla ilgili var olan her Şeyin değerinin gösterilmesidir. İnsanın akan yaşamında, değerlerin değerlendirilmesi felsefenin işi; değerlere değer bimekse morallerin, estetiklerin işi oluyor (Kuçuradi, 2010: 40).

Güngör'e göre ise; Değer bir inanç olmak bakımından, dünyamızın belli bir kısmıyla ilgili idrak, duygu ve bilgilerimizin bir terkibi demektir. Fakat değer, inancın spesifik bir Şekli olmak itibariyle ondan daha yukarda bir zihin organizasyonudur. Değer tek bir inanca değil, bir arada organize olmuş bir grup inanca tekabül eder (Güngör, 2010: 28).

Değerler, bireylerin ideal davranış tarzları ya da yaşam amaçları hakkındaki inançları olup, davranışa farklı tarzlarda rehberlik eden çok yönlü standartlardır (Rokeach, 1973; Yılmaz, 2006: 27).

Kültür; paylaşılan değerler, inançlar ve yaşantıların bütünü olmakla birlikte değer, kültürden bağımsız olarak düşünülemez (Şişman, 1994). Aynı zamanda, kültür ve topluma anlam ve önem veren ölçütler olarak tanımlanabilir (Fitcher, 2009).

Değerler ile ilgili çalışmalar yapan yazarlardan biri de Schwartz'dır (1992). Schwartz'ın (1994) sosyal psikolojide geniş ölçüde kabul gören tanımına göre değerler "kişinin veya diğer sosyal oluşumların hayatına yol gösterici ilkeler olarak hizmet eden, önemlilikleri farklılık gösteren durumlar üzeri arzu edilen amaçlardır (Aktaran: Yılmaz, 2008: 46). Değerler algımızı yönlendirip değiştirir. Öte yandan algımız da değerlerimizi değiştirebilir (Bono, 2007: 17). En genel ifadesiyle, bir dünyaya bakış, bir insanı algılayış, bir bugün ve yarın üzerine düşünüş şeklinde somutlaştırılabilirse, bu somutlaştırma da tutarlı ve anlamlı olur ise bir önem taşıyabilir (Erinç, 1995: 74).

İnsanların bir arada yaşadığı her alanda kurallar bundan dolayı da değerler vardır. Toplum içinde değerlerle birlikte yaşarız. Değerlerden soyutlanmış bir toplumsal hayat düşünülemez (Hökelekli, 2011: 285). Derin psikolojik yapılar olan değerler, bireylerin kritik durum ve olaylardaki tercihlerini gösterir (Nicholson, 1991: 2; Aktaran: Yılmaz, 2006: 27). Hemen hemen her düşüncenin ve her işin değer taşıyan önemli bir parçası vardır. Değerleri görmezden gelmek imkânsızdır. Aldığımız her karar değer içerir (Bono, 2007: 11). Kararlar, değerler üzerine temellendirilmezse, başka temellerden de söz edilemez. Kararlarımızı başkalarının ya da toplumun yönlendirmesi ve baskısıyla verebiliriz (Bono, 2007: 12).

Toplumda iyiyi iyi, kötüyü kötü gösteren değerlerdir. Değerler ihtiyaçlarla ortaya çıkarlar (Ülken, 2001: 201). Toplumdaki bireylerin o değerleri korumasına veya göz ardı etmesine paralel olarak değerler ya zamanla kaybolurlar ya da bir sonraki nesle aktararak yıllarca devam ettirilirlir. Yıllarca devam etmesi ve kalıcı olması, onların insanlarca içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır. Değerler bize ne yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler, ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Gudmundsdottir, 1991; Akbaba ve Altun, 2005: 8).

“İnsanın yaşam çizgisini inandığı değerler belirler.” (Özden, 2010: 37). Kendisi için belirgin, açık olmayan değerlere sahip olan insanların; amaçları, nelerin tarafında ya da nelere karşı oldukları, gelecekte ne yapacakları ve bunların nedenleri de belirsiz olur. İnsanların sahip oldukları değerler belirgin olmadığında, bu insanlar yaşamlarını yönlendirmedi, belirli bir zaman ve enerjiyle neler yapacaklarını seçmek için ölçütler belirlemede yetersiz olurlar. Bu nedenle, insanların değerlere sahip olabilmesi onlara verilmiş en değerli potansiyel hediyedir. Ancak görünen o ki, çok az insan, gerçekten belirgin, açık değerlere sahiptir (Raths ve diğerleri, 1966; Aktaran: Can, 2008).

İnsan davranışlarını yönlendiren değerler toplumsal baskıya gerek kalmaksızın davranışa dönüşürler. Davranışlar ya zorunlu uyma davranışı, yani dış disiplin yoluyla olur ya da içselleştirilerek kişinin kendine mal ettiği değerler vasıtasıyla olur. Onurlu bir yaşam için insan davranışlarını yönlendiren korku ve disiplin değil, değerler olmalıdır. Korkudan kaynaklanan disiplin, korku kaynağı ortadan kalktığı zaman kaybolurken, değerlerden kaynaklanan iç disiplin ise, değer değişmediği müddetçe devam eder (Cüceloğlu, 1999: 155).

Başlangıçta Allport (1937) tarafından araştırılan değer kavramı alanında, daha sonraları Rokeach (1973)'in ortaya attığı değer teorisi ve bunun bir uzantısı olarak geliştirilen Rokeach Değer Ölçeği (Rokeach, 1973) ve Schwartz Değer Ölçeği (Schwartz, 1992) önemli bir yer tutmaktadır (Baloğlu ve Balgamış, 2005: 22).

Değeri bireysel değerlendirme edimlerinin bir ürünüdür. Nesnelere değer veren yalnızca insandır ve dünyamızda değerli olan ne varsa, kendi içinde bir değere sahip değildir. İnsanlar nesnelere değer yüklemektedirler (Büyükdüvenci, 2003). Bazı sosyal bilimciler sosyal değerlerin hiçbir gerçekliğe sahip olmadığını değerlerin sosyal bilim çalışmalarının dışında psikolojik ve etik bir olgu olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, günümüzdeki sosyal bilimciler değerlerin önemli bir sosyal olgu olduğu ve bilimsel inceleme ve analize konu edilmesi noktasında fikir birliğine varmışlardır (Fichter, 2009: 165).

Toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren temel ölçütler de değerlerdir. Mevcut toplumsal yapı analizlerine bakıldığında bir olgunun içinde yer aldığı

kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumların anlaşılmasının önemi tartışmasız olduğu görülmektedir. Bu anlamda, bir toplumun anlaşılabilmesinde, o toplumun sahip olduğu değerlerin yeri büyüktür (Özensel, 2003).

Schwartz ve Bilsky (1987) değerlerin özelliklerini şöyle belirtmişlerdir (Aktaran: Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60):

1. Değer inançtır. Ancak tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.

2. Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik) ilişkilidirler.

3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.

4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.

5. Değerler taşıdıkları öneme göre kendi aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.

6. Değerler değişime açık yapılardır. Zaman içinde etkileşim ve ortaya çıkan yeni ihtiyaçları karşılamak için değer önceliklerinde değişiklikler olabilir.

Son olarak; MEB (2005) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ise değerlerin özellikleri şöyle belirtilmiştir;

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.

2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.

3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.

4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.

5. Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değer normu da içerir (Özgüven,1994: 350).

2.1.1. Değerlerin Kökeni

2.1.1.1. Değerlerin Sosyolojik Temelleri

Durkheim'a göre de sosyolojinin hedefi, doğa bilimsel yasaların nesnel konumunun aynına sahip olan ilkeleri formüle etmektir (Özensel, 2003: 221).

Sosyolojiye göre değer, kısaca kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şey olarak tanımlanabilmektedir (Aydın, 2003). Sosyo-kültürel anlamda değer kavramı toplumları ve toplumları oluşturan bireylerin davranış örüntülerini etkilemektedir ve birbirinden bağımsız olmayan değerler insanın değer sisteminin bir parçasıdır ve davranışları düzenleyici bir rolü vardır (Dilmaç, 2007: 20-21).

Dolayısıyla değerler, içinde bulunduğumuz toplumun sosyo-kültürel unsurlarına değer ve anlam katan en önemli ölçütler arasında yer alır. Bundan dolayıdır ki, toplum içinde bireyler ve bu bireylerin davranış örüntü boyutları sosyolojik çalışmalarının başlangıç noktasını oluşturur. İçinde bulunduğu toplumun temel kültürel unsurlarını göz ardı eden bütün yaklaşımların, beraber yaşamakta oldukları toplumsal olay ve süreçleri açıklamaktan uzak kalacağı ele alınır (Özensel, 2003). Değerler sosyolojik olarak toplumda ideal davranma ve düşünme şekline yön verme, sosyal rollerin seçimi ve uygulanmasında rehber olma, toplumsal denetim sağlamada sosyal baskı unsuru olma ve sosyal dayanışmayı sağlama amaçlarıyla kullanılır (Akbaş, 2004: 51).

Sosyolojide kullanılan ve değerlerle ilişkili bir başka kavram ise toplumsallaşmadır. Toplumsallaşma, bireyin belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal etmesi ve o topluma ait bir birey durumuna gelmesi olarak tanımlanmaktadır (Tezcan, 1997: 37). Rokeach'a göre (1973) sosyo- kültürel ortamın çeşitli yönleri ve bireyin kişilik özellikleri değerlerin alt yapısını etkilemektedir (Yılmaz, 2008: 52). Eğer bir kişi toplumdaki örüntülere uymada sorun yaşıyorsa bu sosyal değerleri içselleştirmemesinden veya bilmemesinden kaynaklanır. Değerlerin odak noktası insan olduğuna göre, değerlerin ifade edildiği ana mekanizma bireyin sosyal rolüdür. Davranışlar bireyin sosyal rolünü oluşturur. Birey de roller aracılığıyla istenilen hedefe doğru işlevlerde bulunur. Zaten insanlar sosyal

rollerinden dolayı birbirleriyle ilişki kurmaktadır (Fichter, 2009: 143-148; Balcı, 2008: 8).

Sosyolojik olarak değerlerin özellikleri şunlardır;

1. Grubun veya toplumun üyelerinin çoğunluğu tarafından paylaşılmış ve kabul edilmişlerdir. Herhangi bir bireyin kanaatine bağlı değildir.

2. Değerlerin toplumun genel refahının korunmasına ve toplumun ihtiyaçlarının tatminine neden olduklarına inanılır. Bu sebeple toplumun üyeleri tarafından ciddiye alınır.

3. Toplumsal değerleri kabul eden üyeler, yüksek değerler için fedakarlıkta bulunmaya, dövüşmeye ve hatta ölmeye razıdır. Çünkü değerler duyguları da içerirler.

4. Değerler birçok insan tarafından onaylandıklarından ve anlaşmaya dayandıklarından soyut olarak insan zihninde yer etmiş kavramlardır (Tezcan, 1987: 115; Akbaş, 2004: 50).

2.1.1.2. Değerlerin Psikolojik Temelleri

Değerler, arzu edilen ihtiyaç duyulan şeylerdir. Arzu, sınırlı bir psikolojik haldir, ama değere duyulan arzunun şiddetine göre değer önem ve değer kazanır. İhtiyaç ise hem psikolojik hem de biyolojik olanı kuşatan bir haldir. Arzuda genellikle yönelmiş olan şey şu anda mevcut iken, ihtiyaçta farkında olunmayan şeylere yönelme de vardır. Yani öznenin üstünde, öznenin bilemediği bu ihtiyaçların farklı sebepleri vardır. Özellikle manevi ve ruhsal ihtiyaçlarda bu durum böyleydi (Bolay, 2007: 62- 63). Özgüven'e göre değerler, bireyin tutumunun temel yapısını oluştururlar. Değerler, bireyi belirli hedeflere çeşitli seçenekler içinden tercih etme yönünde zorlayan kararlı güdüler şeklinde tanımlanmaktadır (Özgüven, 1994).

Psikoloji değer kavramını felsefeden daha farklı bir şekilde ele alır. Psikolojide değerlerin önemi, objektif bir esasa dayanıp dayanmamasında değil, insan davranışlarının yol göstericisi olarak oynadığı rol olarak ifade edilir. Bu bakımdan psikoloji değer kavramını sadece bir inanç olarak alır (Güngör, 2010).

Değer, bir inanç olmak bakımından dünyamızın belli bir kısmıyla ilgili idrak, duygu ve bilgilerimizin bir terkibi demektir. Ancak değer kavramı, inancın bir spesifik bir şekil olmak itibariyle ondan daha da yukarıda bir zihin organizasyonudur. Değer bir tek inanca değil, bir arada organize olmuş bir grup inanca tekabül eder, belli bir durum ve şartlara bağlı kalmaksızın, arzu edilen, yararlı görülen ve beğenilen şeyleri gösteren kıstaslar olarak da tarif edilebilir. Bir varlığın psikolojik, sosyal, ahlâki veya estetik açıdan taşıdığı düşünülen yüksek ya da yararlı davranışlar onun niteliğini belirtir (Güngör, 1993; Dilmaç, 2007: 16). Bir kişinin değerlerinden bahsettiğimizde onun amaçlarına ulaştıracak inançlarından bahsediyoruz anlamına gelmektedir. Değerler insanların motivasyonunu artırır ve gerektirdiği şekilde davranmamız durumunda kendi kendimizi ödüllendiririz (Rokeach, 1973: 7-15; Akbaş, 2004: 51).

Bireylerin ve grupların değerleri hakkında bilgi edinmek, onların tutum ve davranışları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Duygusal bir gerilim taşıyan her hangi bir durumun gerektirdiği davranış yapmak doyum, gerekli bu davranışın yerine getirilmemesi ise doyumsuzluk doğurur. Böylece bireylerin davranışları ve tutumları hakkında tahminde bulunabiliriz (Şerif, 1985).

2.1.1.3. Değerlerin Felsefi Temelleri

Değerleri felsefi açıdan tam olarak açıklayabilmek için, eylemin değerlerle olan ilişkisini incelememiz gerekir. Eylem, sadece insanda vardır. Eylemin içerisinde arzu, ihtiyaç ve hüküm bulunmaktadır. Eylem değerle birleştiğinde bireyin kişilik gelişiminde önemli adımlar atılmış olur. İnsanlarla ilişkimizde, eylemlerimizde bir kişi olarak var olmamızın temelinde değer anlayışımız ve değer anlayışımızın temelinde ise eylemlerimizle gösterdiğimiz insan anlayışımız yatar. Böyle bir yaklaşım insanın kendi yaşamına vermek istediği yönü gösterir. Değerler, bireyin kişilikli bir şekilde bu dünyadaki varlık mücadelesine yön veren anlayıştır (Ülken, 2001: 218-219; Kuçuradi, 2010).

Değer kavramı, felsefe tarihinde öznelci tanımlarda birey veya toplum açısından yapılmalarına göre kendi içlerinde de iki grupta toplanabilirler. Nesnelci değer tanımlarında ise, değerlerin bir gerçekliklerinin bulunduğu hareket edilir.

Bu gerçeklik, ideal, mutlak ve kutsal nitelikte olabilmektedir. Bu da değerler öznenin kendilerini hissetmesinden veya bilmesinden bağımsız olarak vardırırlar anlamına gelmektedir (Özlem, 2003; Tepe, 2003; Dilmaç, 2007: 19).

Felsefî düşünce tarihinde ‘değer’den çok farklı şeyler anlaşılmıştır; anlaşılması beklenebilir de. Çünkü soyut bir kavramın adı, kullananların kafasında açıklık kazanamamış olduğundan, sık sık farklı anlamları dile getirmek için kullanılmakta; dolayısıyla aynı sözle farkına varılmadan farklı şeyler kastedilmektedir. Bu durumda felsefe için önemli olan, böyle bir kavram adının şöyle veya böyle tanımlanması değildir; önemli olan, ayrı fenomenleri aynı kavram adına bağlamamaktadır. Yoksa ayrı yapısı olan fenomenler birbirine karışır, dolayısıyla ortaya konan bilginin bir kısmı da yanlış olur (Kuçuradi, 2010: 8).

Akbaba- Altun (2003)’ un Orstein ve Levin (1997)’ den aktardığına göre;

İdealistler; değerleri de değişmeyen ve bütün insanlara uygulanabilir ilkeler olarak görmektedirler.

Realistler; insanların teorilerini doğal, fizikî ve sosyal yasalara göre geliştirebileceklerini ayrıca doğa yasalarının evrensel ve sonsuz olması sebebiyle de değerlerin bunlar üzerine oturtulması gerektiğini savunurlar.

Pragmatistler; tersine olarak, değerlerin zamana, yere ve durumlara bağlı yani göreceli olduğunu iddia ederler.

Varoluşçular; bireye ve onun seçimine vurgu yaparak insanların kendi özgür seçimleriyle değerler oluşturmaları gerektiğini ileri sürmektedirler (Orstein ve Levin 1997; Aktaran: Akbaba- Altun, 2003: 9).

2.1.2. Değerlerin Oluşumu

Değerler, kişilerin bilişsel kurgulamalarının başlıca unsurlarıdır. Kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biri değerlerin arasında üst düzey bir ahengin oluşumudur. Bu yüzden bireylerin toplumsal uyumları ve davranışları arasında bir tutarlılık söz konusu olabilmektedir. Aksi takdirde bireyler aynı konuda sürekli farklı tutum geliştirip farklı davranışlar sergileyebilirlerdi (Özensel, 2003: 228).

Bireylerin değer yargıları değerlerine göre oluşmaktadır ve bütün değer yargıları düşünce ürünleridir. Bireyler bunun için böyle olduğunu bilmemektedir, birçok değer yargısını bilebilirler ancak tam olarak onların farkında olup olmadıklarını ya da değer yargılarını nasıl oluşturduklarını bilemeyebilirler (Goldthwait, 1996; Yılmaz, 2008: 56). İnsan gerçekte, davranışlarına yön veren psikolojik süreçlerin işleyişinden habersizdir. Hiçbir davranış, nedensiz olarak ortaya çıkmamaktadır (Aydın, 2000).

Psikoloji bireyin davranışlarını bireyin kültürlendiği sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu kazandığını kabul etmektedir. Değerler, sadece davranışlar için ölçü değil, insanların davranış, duygu ve düşüncülerinin kaynağı ve nedeni de olmaktadır. Davranışçı psikologlar sosyal benliğin “sosyalleşme süreci” içinde geliştiğini ve öğrenme yolu ile değerlerin bireye mal olduğu görüşündedirler (Özgüven, 1994: 351). Değer, eylemi gerçekleştiren, eylemle gerçekleşen, eylemin gerçekleştiği ortamda meydana çıkmaktadır (Poyraz, 2007: 83).

Değerler, her gün tecrübe ettiğimiz gerçekliğin önemli bir parçasıdır, hayatımıza bir yapı ve bir yön verirler, bir insan olarak var oluşumuzun anlamına da katkıda bulunurlar. Onlar bazı durumlarda motivasyonumuzu sağlamada, nesnelere kavramamızda ve düşünmemizde yardımcı oldukları gibi hayatımızın her kademesinde ve tercihlerimizde belirleyici unsurlardan olmaktadır (Kilby, 1993: 55; Aktaran: Özensel, 2007: 744).

Son yıllarda artan küreselleşme faaliyetleri de değerlerin oluşumuna yeni boyutlar getirmektedir. Toplumların itaat kültürü, namus ve ahlak anlayışı, komşuluk ilişkileri, güven ve himaye kültürü, sadakat ve ihanet, gizlilik ve mahremiyet, sevgi ve hoşgörü, saygı ve korku, özgürlük ve teslimiyet gibi toplumsal değerleri küresel değerlerin etkisi altında ya çözülmekte ya da yeni anlamlarla tekrar yorumlanmaktadır (Doğan, 2007: 623).

2.1.3. Değerlerin Sınıflandırılması

Bütün değerleri aynı ölçüde benimsemek mümkün değildir. İnsanlar için bazı değerler daha öncelikli olabilmektedir. Bireyin değer sıralamasının birinci ve en üst sıralarında bulunan değerler onun temel değerleri sayılmaktadır ve bütün değerler

bireye verilip ondan bir sıralama yapması istendiğinde en yukarıya koyduğu değer, onun her şeyden daha çok kıymet verdiği şey anlamına gelmektedir (Güngör, 1997: 42).

Psikolojide değer testini ilk defa Spranger (1928) kullanmıştır. Spranger deneklerini her birinde hakim olan değere göre şahsiyet tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin altı temel değer tipinden birine girebileceğini söylemişti. Spranger'den ve daha sonra ondan ilham alarak "Study of Values" adlı geniş bir çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey (1960) den sonra değerleri altı grup halinde toplamak adet olmuştur: Estetik, Teorik (veya ilmi), İktisadi, Siyasi, Sosyal ve Dini değerler (Güngör, 2010: 85).

Fakat tüm değerleri kapsayan ve herkes tarafından kabul edilen bir değer sınıflandırmasından söz etmek mümkün değildir. Çünkü değerlerin boyutlarını açıkça ifade etmek çok zordur (Peterson, 1970; Aktaran: Can, 2008: 6).

Kapsam alanına uygun olarak Spranger (1928) değerleri, bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerler olarak gruplandırmıştır. Bu değerler gruplarının açıklamaları ana hatlarıyla aşağıda verilmiştir (Akbaş, 2004: 55):

1- Bilimsel Değer: Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerlere sahip insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.

2- Ekonomik Değer: Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.

3- Estetik Değer: Simetri uyum ve forma önem verir. Birey, hayatı, olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.

4- Sosyal Değer: Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan, sevgisini insanlara sunar, nazik ve sempattir. Bencil değildir.

5- Politik değer: Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.

6- Dini Değer: Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

İnsanlar kendi hayatında bunlara şu veya bu derecede bir kıymet verir veya bunlar karşısında belli bir tavır alır. Değerler bir bakıma bizim hayatımızın gayeleridir; hatta sadece kendi hayatımızın değil, başkalarının hayatı için de gaye olmasını istediğimiz şeylerdir (Güngör, 2010: 84).

Son yıllarda değerler sahasında kesif çalışmalar yapan M. Rokeach (1973) , bizim yukarıda tarifini verdiğimiz değerlere “Gaye Değerler” (Terminal Values) adını vermektedir. Onun sınıflamasında bir de “Vasita Değerler” (Instrumental Values) vardır ki, terimden anlaşılacağı gibi, bunlar gaye değerlerin elde edilmesi yolunda gerekli görülen vasıfları temsil ederler. Rokeach’ten örnek verecek olursak, “eşitlik”, “aile güvenliği”, “kendine saygı”, “sosyal itibar” birer gaye-değerdir. Bunların yanında “nezaket”, “sorumluluk”, “zekâ” birer vasita-değer teşkil eder (Güngör, 2010: 85).

Rokeach (1968) bütün dünyadaki insanların 36 benzer ana değeri paylaştıklarını ileri sürmekte, bununla beraber insanların bu değerlerin görece (nispi) önemi üzerinde anlaşmak zorunda olmadıklarını (yani bu değerlerin önemi kişilere göre değişkendir) belirtmektedir. Rokeach bu 36 değeri 2 kategoriye ayırmıştır: insan yaşamının arzulan durumları (son değerler) ve arzulanılan davranış biçimleri (aracı/yardımcı değerler) (Brand, 1999; Naylor ve Diem, 1987; Aktaran: Keskin, 2008: 9).

Ülken (1965) ise değerleri içkin, aşkın ve normatif değerler olarak üçe ayırmaktadır (Poyraz, 2007: 85-86).

Schwartz (1992) da, temelde amaç ve araç değerlere bağlı kalarak, değerlerin evrensel yapısına ilişkin bir kuram geliştirmiştir. Rokeach’un amaç ve araç değerlerine farklı değerler eklemiştir. Schwartz’ın amaç ve araç değerlerden oluşan değer listesinde, 30 amaç değer ve 26 araç değer yer almaktadır (Bacanlı, 2002).

Değerlerle ilgili başka bir sınıflama “grup ölçekli değerler” ve “ bireysel değerler” olarak ikiye ayrılmıştır (Kilby, 1993; Aktaran: Özensel, 2003: 230). Kilby’ye göre değerler; grup ölçekli değerler ve bireysel değerler olarak tasnif edilmektedir. Grup ölçekli değerler, grubun yapısının bir parçasıdır ve grup içindeki kurallar ve normlar grubun değerini oluşturur. Bu şekilde grup içinde paylaşılan

değerler, grup motivasyonunu oluşturur ve grubun içsel bağlılığının güçlenmesinin sağlar. Örneğin; bir sporcunun ve bir bilim adamının paylaştığı farklı değerleri bulunmaktadır. Sporcular için fair play önemli bir grup değeriyken, bilim adamları için özgür araştırma önemli bir grup değeri içermektedir (Güngör, 2010: 84- 85).

Başaran (1992) bir örgütteki değerleri öz (evrensel), özel (birim veya kümelerce geliştirilen), seçimlik ve geçici değerler olarak sınıflandırmaktadır.

Aspin (2007) değerlerin ahlaki, dini, estetik, sosyal, politik, eğitim, teknik, ekonomik vb. olarak sınıflanabileceğini ve bunlar arasından örneğin sosyal, politik, ekonomik ve eğitim değerlerinin tek asıl değer olan ahlak değerinin alt boyutu olduğu iddia edildiğini de belirtmektedir (Aktaş, 2010: 7).

Linkona (1991: 38) ise değerlerin ahlaki değerler ve ahlaki olmayan değerler olmak üzere ikiye ayrılabilirliğinden söz etmiştir (Can, 2008: 7).

Değerler konusunda çalışmalar yapan başka bir yazar olan Forest (1973) yapmış olduğu çalışmada değerler ile ilgili olarak yedi kategori önermektedir. Bunlar; sosyal- psikolojik, ekonomik, psikolojik ve sağlık, sosyo- politik, eğitim, çevre ve doğal kaynaklar, çevreyle ilgili ilişkilidir (Yılmaz, 2008: 70).

Fitcher'e (2009) göre sosyolojik anlamda "toplumsal değerler- bireysel değerler", ahlaki anlamda "etik olan- olmayan değerler" den bahsedilmektedir. Değerler "genel veya özel", "sürekli veya geçici" oluşlarına, zorlayıcılık derecelerine ve işlevlerine göre de sınıflandırılmaktadır (Fichter, 2009).

Güngör (2010) değer çeşitlerini "ahlaki, ekonomik, siyasi, dini, estetik, sosyal, bilimsel" değerler olmak üzere yedi kategoride toplamıştır (Güngör, 2010).

Cohen (1985)'in sınıflandırmasına göre ise değerler, içsel (intrinsic), dışsal (extrinsic), ahlaki (moral), kişisel (personal) ve bilgiye dayalı (epistemic) değerler olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır (Akbaba- Altun, 2003: 2).

Yukarıda verilen kategoriler genel olarak değer sınıflandırmalarıdır ve bunları çoğaltmak olanaklıdır. Ancak genelde küçük farklılıklara rağmen bu sınıflandırmaların birbirine benzediği söylenebilir (Yılmaz, 2008: 70). Değerler arasında bir uzlaşmanın olduğu görülmektedir. Ancak hiçbir değer sahasının başka

değer sahalarıyla ilişkisi, ahlâkî değerlerde görüldüğü kadar sıkı ve yaygın değildir (Güngör, 2010: 76-77).

2.2.Değerler Eğitimi

Değerler Eğitimi: Karakter eğitimi ya da değerler eğitimi olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin sorumluluklarını taşıyabilecekleri, makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayan bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi demektir (Ryan ve Bohlin, 1999; Ekşi, 2003; Kılıç Şahin, 2010: 73).

Her yönden iyi yetişmiş ve iyi karakter sahibi insanların varlığı bir toplumun kalitesi ve geleceğini etkilemektedir. İnsanlar iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olmazlar. Değerler çocuk ve gençlere evde anne baba, okulda ise öğretmenler kanalıyla aktarılır ve yaşatılır. Çocuklarda iyi karakter geliştirmek, temelde ailenin sorumluluğunda, aynı zamanda okulların gönüllü kuruluşların, dini kurumların ve gençliğe hizmet veren kişi, grup ve kurumların da paylaşılmış sorumluluğundadır. Böylece toplumda model alma, öğrenme, özdeşleşme ve uygulama içeren süreçler sonucunda iyi karakterli bireyler yetişir (Hökelekli, 2011: 280).

Etik eğitimi olarak da adlandırılabilir bir değerler eğitiminin hedefi, kendini tanımlama, kendini anlama ve kendini tamamlama gibi pratiksel süreçlerden geçirdiği insanın yetilerini en üst düzeye ulaştırarak, “iyi hayat yaşamasını” sağlamaktır. Böyle bir eğitim de süreç merkezli program anlayışıyla aktif, deneysel ve somut problem çözümlerine dayalı bir müfredat programla ve böyle bir eğitimin tekniğini çok iyi bilen eğitimciler eliyle mümkün olabilir. Müfredat program temelde öğreneni belli bir forma sokan konuların, yeteneklerin, bilgilerin bütünüdür. Resmi eğitimin sorumluluğunda olan bir program, öğrenenin yaşantılarının tümünü içermelidir (Kale, 2007: 319).

Doğanay (2006: 257)’a göre ise, kendine ve sosyal-fiziksel çevresine karşı gerekli olan değerlerle donatılmamış bireyler, bilgileri ile insanlığın ve çevrenin zararına olan eylemler ortaya koyma tehlikesi taşımaktadırlar. Bu bakımdan değerlerin eğitim ile verilmesi büyük önem taşımaktadır. Teknolojinin gelişmesi, insana verilen önemin artması, ülkelerin büyüme çabaları, sosyal ve ekonomik

bütünlük sağlama arzusu, eğitimde yeni arayışlar, değerlerin eğitiminde eğitimcilere farklı yaklaşımları sunmaya başlamıştır. Değer öğretimi bireysel açıdan önemli olduğu kadar sosyal açıdan da önemlidir (Doğanay, 2006: 257; Baydar, 2009: 25).

Değerler eğitimi, kısaca, değer kazandırma etkinliğidir. Ayrıntılı olarak ele alındığında değerler eğitimi, kimilerine göre değerlerin açık ve şuurlu bir şekilde öğretilme teşebbüsüdür. Kimilerine göre ise, doğrudan ya da dolaylı olarak kişilerin değerler hakkındaki anlayış ve bilgisini geliştirmek, onların bireyler ve daha geniş bir toplumun üyeleri olarak belli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimler aşılmasıdır (Values Education Study, 2003; Aktaran: Hökelekli ve Gündüz, 2007: 385).

Bir diğer tanıma göre (Stephenson ve diğerleri, 1998: 162-163); Değerler eğitimi bireylerin kendi ahlaki kodlarını geliştirmelerini ve diğer insanların ahlaki kodları ile ilgilenmelerini sağlar. Ayrıca değerler eğitimi bireylerin kendi deneyimleri üzerinde düşünüp, bu deneyimlerin anlamları ve örneklerini araştırmalarına yardımcı olur. Bireyin öz saygısının oluşumunu ve dürüstlük, doğruluk, adalet gibi olağan değerlere saygı duymasının sağlanmasını yine değerler eğitimi sağlar. Sosyal sorumluluk yargısının oluşması ve bireyin kararlarını ve eylemlerini değerlendirebilmesi de bireyin almış olduğu değerler eğitimi sonucunda oluşmaktadır (Baydar, 2009: 38).

Gelişim düzeyi değerler eğitiminde göz önünde bulundurulması gereken ilkelere biridir. Çünkü somut işlemler döneminde çocuklar bir değer sistemi oluşturamamaktadırlar. İçinde buldukları koşullara göre değerlendirme yapmaktadırlar. Bu dönemde yalnızca telkinde bulunmak yeterli olmamakta, değerlerin varlığı ve yokluğunda karşılaşılabilecekleri durumları gözlerinde canlandırmalarına yardımcı olmak gerekmektedir (Erden ve Akman, 1997: 116).

Değerler ve ahlak eğitiminin bir diğer amacı ise meşru değerlerin uygulanmasında diğer insanların haklarına müdahale etmemek, kendi dışında yaşananlara ve arkadaşlarına yönelik şefkatli ve ilgili olmak ve toplumun gelişimine katkıda bulunmak gibi olumlu sosyal yaşantıların oluşmasında insanlara yardımcı olmaktır (Kirschenbaum, 1995: 14; Aktaran: Yiğittir, 2009: 34).

Kirschenbaum'a (1995: 14) göre, eğitim kurumlarında oluşturulan bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılması yoluyla diğerlerine yardımcı olma değer eğitiminin doğasını oluşturmaktadır. Değer eğitiminin birinci hedefi, yetişkinlerin zorluklar, fırsatlar ve hatta trajedilerden oluşabilen hayatları boyunca edindikleri deneyimlerin sonucunda başarı veya tatmin duygusuna ulaşması ve ayrıca gençlerin ve yetişkinlerin hayatlarından memnun kalmalarını ve daha karakterli bir hayat sürmelerini sağlamaktır. İkinci hedefi ise, bireyin sadece kendisi için değil toplum iyiliği için de şefkat ve iyiliği temele alması ve yine sadece kendisi için değil herkes için mutluluğu izlemesi, yaşam ve özgürlük değerlerini desteklemesi ve istemesidir (Akbaş, 2004: 61).

Eğitimciler, genç bireylerde değerler yaratmaya ve onları belirli istendik davranışlar oluşturmada cesaretlendirmeye çalışmaktadırlar. Çocuklara sürekli olarak “yemekten önce ellerini yıkamalısın”, “okulun camlarını kırmamalısın”, “ülkeni sevmelisin” gibi yapmaları ve yapmamaları gereken değerlerle ilgili bazı ifadeler söylenir. Bu şekilde ifadelerle yetiştirme sürecinde bireyin davranışları örnek eylemlerle biçimlendirilmeye çalışılır. Öğretmenler, anne-babalar ve toplum kendilerine göre güzellik, iyilik ve doğruluk değerlerine göre davranışları ödüllendirir ya da cezalandırır (Gutek, 2006: 3).

Değerlerin öğrenilmesi daha ziyade rol öğrenmesi şeklinde bir sosyal öğrenmedir. Herkesin toplum içinde bir mevkii (kız, erkek, memur, tüccar, evli, dul, genç vs.) ve bu mevki için toplumun uygun gördüğü rolleri vardır. Böylece biz bulunduğumuz her mevkide o mevkideki insanların neler yapması, neler düşünmesi, nelere kıymet vermesi vs. gerektiği hakkında fikirlere sahip oluruz. Bir erkek olarak cesaret, azim ve sebat, soğukkanlılık gibi vasıflar bizim değer verdiğimiz şeyler olur; bir genç kız iffetli kalmanın büyük bir değer olduğunu öğrenir, vs. Bu değerler arkalarında toplumun desteği buldukça bizde kuvvetle yer eder, fakat bu destek zayıflayınca değişmeye veya dejenere olmaya müsaittir (Güngör, 2010: 70).

Günümüzde eğitim sisteminde değerlerden ve ahlâki yargılardan yoksunlaşmaya bir gidiş görülmektedir. Hatta bu durum o kadar ileriye gitmiştir ki, kişiliği geliştirmeye engel olma yolunda gelişen bir eğitim sistemi içinde yer alıyoruz (Dilmaç, 1999).

Birçok insan, ailede ve aile çevresinde değerlerin geliştiğine inanır. Ancak günümüzde ailede değişimler gözlenmektedir. Artık günümüz ailelerinde anneler de çalışmaktadır. Ayrıca birçok çocuğun annesi, çocuk okuldan eve döndüğünde evde olmamaktadır ve parçalanmış ailelerin sayısı artmaktadır. Annenin çalışması, babanın tüm gün evde olmaması, ailelerin parçalanması ailedeki iletişimi ve paylaşımı azaltmaktadır. Eğer değerler yaşamımızı temsil ediyor ve yönlendiriyorsa, yaşamımızda bir farklılık oluşturuyorsa, çocuklarda değerlerin gelişimi ile ilgilenmek gerekir. Medya (televizyon, radyo, basın) aracılığıyla çocuk, sayısız şeyler görüp duymaktadır, her saat anlamsız, suç ve şiddet ağırlıklı olaylarla karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bunlar sonucunda neyin iyi ve kötü, neyin doğru ve yanlış olduğu hakkında, çocukların yaşamında bir karmaşa ortaya çıkmaktadır (Raths, Harmin ve Simon, 1966; Aktaran: İşcan, 2007: 30).

Küçükahmet'e (2004: 2) göre, okullar çocuğun doğal eğitimcileri (aile, komşu, çevre) tarafından gerçekleştirilen eksik ve hatalı öğretimlerini gerçek eğitimciler yoluyla düzeltir. Okullar çocuk üzerinde oluşabilecek olumsuz etkileri ortadan kaldırarak onu yeniden toplumsallaşma sürecine sokar. Bu süreç ise, topluma yeni katılan bireyin toplumsal değerler aracılığıyla topluma faydalı hale getirilmesidir.

Değer eğitimi sırasında, sınıf, sabah anonsu, okul koridorları, program dışı aktiviteler, öğle yemeği, okul servisi, velilerle ve toplumla yapılan işbirliği kullanılabilir. Kısaca herkes, her yerde genç insanları etkileyecek fırsatlar sunabilir. Okulda değer bir bütün olarak bulunmaktadır. Otobüs şoförlerinin doğru davranışı, kafeteryada çalışanların öğrencilere "lütfen ve teşekkür ederim" kelimelerini kullanması birçok değeri teşvik etmektedir. Başkalarına saygı duyma, kendi masasını temiz tutma, çantasını kendine ait yere koyma, bunlar okulun değer eğitimi olumlu yönde etkileyen unsurlardır (Ryan ve Bohlin, 1999: 157; Kirschenbaum, 1995: 6; Aktaran: Hökelekli ve Gündüz, 2007: 678).

Toplumun bütününün önemseddiği ve okulun önemseddiği değerler paralel olduğu takdirde değerleri öğrenme daha kolay olacak ve öğrenciler değer çatışmalarını daha az yaşayacaklardır (Sarı, 2007).

Değerler eğitimi yapılırken hiçbir zaman birilerinin zorlaması söz konusu olamaz. Öğretilmeye çalışılan değerler takdim edilir. Takdim edilen bu değerler, değerleri öğrenen bireyin yasama normlarına ve kişisel tercihlerine uygun olup olmadığı birey tarafından analiz edilerek uygun olup olmadığına karar verilir. Değerler bireyin kendi yaşamına uygunsa öğrenmeye yönelecektir. Fakat sunulan değerler sistemi bireyin yaşam normlarına uygun değilse bu değerler sistemini kabul etmeyecektir. Bundan dolayıdır ki, değer eğitiminde, akıl yürütme sürecine odaklanılması gerekmektedir (Doğanay, 2011).

Konu ile ilgili kaynaklarda kimi zaman ahlak eğitimi, değerler eğitimi ve karakter eğitimi kavramlarının birbirinin yerine kullanıldıkları görülmektedir. Geniş anlamıyla değer eğitimi pratik olarak yurttaşlık ve ahlaki değerlerdeki eğitime belirli bir vurgu yapan eğitim olarak görülür. Günümüzde bu terimle yakın anlamda kullanılan ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimi kapsayan karakter eğitimi kavramı erdem, tutum ve kişisel niteliklerin gelişimi ile ilişkilidir (Halstead ve Taylor, 2000: 169-170; Aktaran: Yalar, 2010: 28).

Bugün yanlış inanışların çoğu çocukluk döneminde aldığımız yanlış bilgi ve değerlerden kaynaklanmaktadır. Birçok saplantılı fikir (hatta bu konularda işlenen suçlar) değer eğitiminin doğru yapılmamasından kaynaklanabilmektedir (Keskin, 2008: 21).

Tüm toplumlar, değerlerini yeni yetişen nesillere kazandırmak için çaba harcamaktadır. Toplumsal yaşamdaki her tür eylem değerlere göre algılanıp değerlendirilmektedir. Bireyden beklenen içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemesi ve bunları olgu ve olaylara yaklaşımında ve davranışlarında ölçüt olarak kullanmasıdır (Kıncal, 2007).

Genç insanlar, her geçen gün artarak, şiddet, sosyal problemler, birbirlerine saygı eksikliği tarafından etkilenmektedirler. Bu durumda, birçok ebeveyn ve eğitimci çözümün bir parçası olarak değerlerin öğretimi üzerinde durmaktadır. Buradan yola çıkarak, çocuklara ve gençlere sadece bilmeleri gereken şeyler hakkında eğitim verilmemeli, insan olmak ve bir arada yaşamak konusunda da eğitim verilmelidir. Nitelikli eğitim, insanı bir bütün olarak algılar ve bilişsel alanı olduğu

kadar duyuşsal alanı da içeren eğitimi destekler (UNESCO, Living Values Education, 2005; Aktaran: İşcan, 2007: 30).

Eğer herkes için daha iyi bir dünya oluşturmak istiyorsak eğitim, merkezinde olumlu değerleri barındırmalıdır. Olumsuz rol modeller, şiddet artışı, materyalizm artışı olduğu yerde çocuklar çok nadir olarak, olumlu sosyal beceriler veya değerleri kazanabilmektedirler. Değerlerle ilgili farkındalık oluşturmaya dayalı etkinlikler ortaya çıkarıldığında, öğrenciler değerlere dayalı davranışları benimseyebilirler, değerleri keşfetme aracılığıyla rehberlik sağlandığında, daha fazla yarar elde edilir (UNESCO, Living Values Education, 2005; Aktaran: İşcan, 2007: 31).

Değerlerin yıllarca devam etmesi ve kalıcı olması, onların insanlarca içselleştirilmesine ve genel kabul görmesine bağlıdır. Değerler, bize neyi yapmamız gerektiğini kesin olarak söylemezler, ancak yapılacak olan doğru şeyler için rehberlik ederler (Gudmundsdottir, 1991; Akbaba- Altun, 2003: 8).

2.2.1. Değerler Eğitiminin Tarihçesi

1900'lere kadar Amerika ve Kanada'da değerler ve ahlak eğitiminin hedefleri ve yöntemleri üzerine çok çalışma yapılmaktaydı. Ebeveynler, eğitimciler, dini kuruluşlar ve hizmet organizasyonları değerler ve ahlak konularında toplumun gidişatından etkilenmekteydiler 1900'lerin başından itibaren eğitimde insanları toplumun normları ve değerleri içinde yetiştirmenin yolları aranmaya başlandı ve önemli gelişmeler yaşandı (Kirschenbaum, 1995: 3; Balcı, 2008: 19).

1900'lerin başından itibaren ahlak ve değer eğitiminin amaç ve yöntemleri konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Bu dönem öncesinde de okullarda karakter eğitiminin etkileri görülmekteydi. Günümüzde görülen kahramanlık standartları da değer ve ahlakta önemli bir yere sahipti. Öğrencinin dil becerilerini geliştirmek, akademik başarı ve vatandaşlık bilinci vermek amacıyla değer eğitimi yapılırdı (Kirschenbaum, 1995: 3; Akbaş, 2004: 63).

Leming (1996: 145)'e göre 20.yy'ın başlarında artan sanayileşme ve şehirleşme, göç hareketleri, I.Dünya Savaşı, Bolşevik İhtilali ve ahlaki düzenin bozulmaya başlamasıyla oluşan manevi sıkıntıları azaltmada değerler eğitiminin

etkinliđi artmıřtır. Ancak 1930'lerden itibaren dūřuř görülmeye bařlanmıřtır (Yiđittir, 2009: 39).

Değer ve ahlak eğitimi İkinci Dünya Savaşı sonrası geleneksel yöntemlerle devam etmiştir. Bu dönemde değer ve karakter üzerine fazla araştırma yapılmamıştır (Kirschenbaum, 1995:4; Akbaş, 2004: 63).

Değerlerle ilgili çalışmalar ise ülkemizde özellikle altmışlı ve yetmişli yıllarda görülmeye başlanmıştır. Değer yaklaşımının duyuşsal eğitimde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir (Bacanlı, 2002).

Ülkemizdeki ilköğretim programına bakıldığında ulusal ve evrensel değerlerin programda birlikte verildiği görülmektedir. Bu değerler her derste verilmekte fakat en çok Sosyal Bilgiler dersi içinde kendini göstermektedir. Değerler bir başlık altında toplanmış ve öğrenme alanlarına ayrılmıştır. Fakat değerlerle ilgili kazanımlara yer verilmemiştir (Brynildssen, 2002; Vess ve Halbur, 2003; Aktaran: İşcan, 2007).

Lickona'ya (1993) göre eğitimin tarih boyunca, öğrencilerin akademik başarılarını yükseltmek ve iyi karakter özellikleri göstermelerini sağlamak üzere iki ana hedefi olmuştur. Eğitim tarihine genel olarak baktığımızda bütün dünyada sürekli olarak ahlak ve değer eğitiminin önemine atıf yapıldığı görülmektedir (Fine, 1995; Lickona, 1992; Okudan, 2010).

Tarihsel olarak değer eğitimi aile, din ve okul olmak üzere üç kurum arasında paylaşılmıştır. Bu üç kurum beraber çalışarak değer aktarımı yolu ile gelecek nesilleri şekillendirir (Lickona, 1992; Aktaran: Okudan, 2010: 20).

2.2.2. Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Çocuklar pek çok şeyi ilk olarak ailede öğrenirler. Yetişkinlikteki ahlaki duyarlılıkların temeli, çocukluk döneminde anne baba ile ocuk arasında yaşanan sevgi, saygı, güven... gibi duygularına dayalı ilişkilerle atılır. ocuk, sevilerek sevmeyi, kendisine saygı duyularak başkasına saygı göstermeyi ve güvenli bir ortamda yetişerek çevreye güven veren davranışlar geliştirmeyi ilk olarak ailede öğrenir (Silverman, 1992; Aktaran: Hökelekli ve Gündüz, 2007: 388).

Değerler eğitiminin en etkili yeri elbette ki ailedir. Aile bireyleri arasındaki yakın ve sıcak iletişim, çocukların maddi ihtiyaçları kadar psikolojik ve manevi yönden tatmini açısından büyük önem taşır. Bu aynı zamanda anne baba ve diğer aile bireylerinin ilk rol modelleri olarak çocuğun hayatında yer almasını sağlar. Çocuğun vicdanı, anne baba ve diğer aile büyüklerinin kuralları ile şekillenmeye başlar. Bu yüzden aile, iyinin, doğrunun, güzelin, kutsalın fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilip içselleştirilmesinde en etkili bir kaynak olarak yerini korur. Çocuk kendi bilişsel ve duygusal kaynaklarını bağımsız olarak yönetme becerisini gösterecek bir zamana kadar, aile değerlerine bağlı olarak hayatını sürdürür. Hatta çocuğun ailede öğrendiği birçok davranış kuralı ve örneği hayatının sonuna kadar ona rehberlik eder. Bunları zaman içerisinde geliştirip, genişletir; değiştirip yenilerini koyduğu da olur (Hökelekli, 2011: 289).

Bazı psikologlar (Freud ve taraftarları) insan karakterinin, doğumdan sonraki beş yıl içinde oluştuğunu söylerler ve bu iddia insanın yetişmesinde ailenin rolünün zannedildiğinden çok daha büyük olduğunu göstermektedir (Güngör, 1997).

Doğanay (2011)'a göre değerler eğitiminin ne zaman verilmesi gerektiği sorusunu her zamandır şeklinde cevaplandırmaktadır. Küçük yaşlarda kişilik şekillenmesinin temelleri olduğundan, ilk yılların önemi daha büyüktür. Okula gelmeden önceki yıllarda çocukların sorumluluğu daha çok ailede olduğundan, ailenin değerlerin kazandırılmasındaki rolü de doğal olarak artmaktadır.

Bu nedenle ailede olumlu değerlerin öğretimi konusu önemlidir. Değerlerin aile ortamında öğretilmesiyle ilgili tartışmalar da yaşanmaktadır. Örneğin: “Anababalar çocuklarına hangi değerleri aşılmalıdır? Değerleri kabullenmeleri için çocuklar nasıl ve ne şekilde eğitilmeli? Değer eğitiminde ceza mı demokratik yollar mı daha çok tercih edilmelidir? vb.” Burada ailelere önemli görevler düşmektedir. Çünkü eğitim alanında garantili, basmakalıp reçeteler verilememekte; bunun yerine yeni fikirler ve çözüm önerileri getirilmektedir. Aileler de bu önerilerden kendilerince neyin iyi ve daha önemli olduğuna, nerede sınır koyup nerede olayları kendi haline bırakmaları gerektiğine ya da nerede müdahale etmek zorunda kalacaklarına karar vermelidir (Beil, 2003: 8-9; Aktaran: Yiğittir, 2009: 47).

Aileler çocuklarına kendi değer yargılarını empoze etmeden, zorlamadan, baskı altına almadan, onları kendi yapıları içinde bir değer olarak görüp, saygı duymalıdır. Çocuklar kendilerine özgü bir değerler sistemi oluşturmaya sevgi ve saygı ortamında teşvik edilmelidir (Mobaçoğlu, 1998).

Vrasmas (2001: 110) ise ailenin, değerler eğitimi bağlamında, ne şart altında olursa olsun yine de önemli olduğunu şöyle belirtmektedir: Politik-sosyal ve ekonomik yaşam aileyi ve onun içsel ve dışsal ilişkilerini etkilemiş olmasına, üyelerinin rol ve statülerinde birçok değişiklik meydana getirmesine rağmen, sosyal tanımlarda bu kurumun kimlik ve biçimi her zaman var olmuştur ve çocukların gelenek ruhuyla, ahlâklı ve genel insani değerlerle eğitilmesinde ve yetiştirilmesindeki merkezi görevini yerine getirmesinde hiçbir zaman sekteye uğramamıştır (Keskin, 2008: 36).

Ailelere genel anlamda çocuklarında iyi bir karakter oluşturmak için Ryan ve Bohlin (1999: 242-245) şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

1. Öncelikle iyi bir örnek ve model olunuz.
2. Bu ağır yükü tek başınıza taşımayarak yardım alınız.
3. Çocuğunuzun okul hayatında etkili olmalısınız.
4. Çocuğunuzun aklına ve kalbine nelerin girdiğini kontrol etmelisiniz.
5. Temel kuralların, değerlerin öğrenilmesi konusunda sabırlı olmalısınız.
6. Ceza verirken dahi çocuğunuzun seven bir kalple cezalandırmalısınız ve ceza gerekebilecek durumda çocuk nedenini bilmeli.
7. Konuşmalarınıza dikkat etmelisiniz ve ahlaki bir dil kullanmalısınız.
8. Karakter eğitimini yalnızca kelimelere indirgememelisiniz.
9. Evinizde iyi karakterin oluşmasının önemli bir önceliği olmalı (Yiğittir, 2010: 208).

2.2.3. Değerler Eğitiminde Okulun Rolü

Toplumsal yaşamın devamının sağlanmasına pozitif yönde katkı yapacak bireylerin yetiştirilmesi okulların resmi görevleri arasında olduğu gibi bir anlamda okulların varlık sebebi de bu anlayıştan dolayıdır (Ekşi, 2003; Lickona, 1991; Ryan ve Bohlin, 1991; Katılmış ve Ekşi, 2011: 13).

Okulların temel iki amacı, akademik açıdan başarılı ve temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmektir (Ekşi, 2003).

Modern toplumun yaşanan değer bunalımı, bireyleri her konuda neredeyse tek başlarına tercihler yapma gibi çok sıkıntılı bir yükün altına sokmuştur. Böyle bir durum, günümüzde okulun, çocuk ve gençlerin karakter gelişimlerine daha fazla yardımcı olacak bir görev yüklenmelerini zorunlu hale getirmiştir. Her düzeydeki eğitim kurumu öğrencilerine iyi tercihler yapabilmeleri için ortamlar hazırlamalıdır. Bir toplumun geleceği iyi yetişmiş ve sağlam karakterli insanlara bağlıdır. Okul öncesi eğitimin de giderek zorunlu hale gelmeye başladığı göz önüne alınırsa, okulun etki alanının daha fazla genişlemesine bağlı olarak değerler eğitiminin de etkili ve sistemli olarak okul şartlarında yürütülmesinin önem kazandığı bir dönemde yaşadığımız ortadadır. Eğitim kurumlarının hedefleri arasında öğrenim çağındaki her bireyin olumlu ahlaki ve insani nitelikler kazanması, uygun tercihlerde bulunup doğru kararlar vermesi ve iyi davranışlar ortaya koymasına yardımcı olacak değerler ve becerilerle donanımlı olarak yetiştirilmesi vardır (Hökelekli, 2011: 291- 292).

Okullarda ailede kazanılan değerlerin daha da pekiştirilebilir ve yeni bazı değerlerin kazanılabilir. Ailede olduğu gibi, okulda da değerler eğitiminin yaşantıların bir parçası haline getirilerek verilmesi en uygun olan yoldur. Kazandırılmak istenen değerlerin, bütün okul çatısı altında kabul gören, benimsenen ve yaşanan değerler olması, bunların sosyal öğrenme yoluyla ve doğal bir süreçte edinilmesini kolaylaştıracaktır (Hökelekli ve Gündüz, 2007:389).

Eğitim kurumları, bireylere yaşadıkları toplumun değerlerini aktarır, bireyleri çağa uygun bilgi ve becerilerle donatma görevini de üstlenirler. Yine eğitime yüklenen görevler arasında çağın şartlarına göre geçerliliğini yitirmiş değerlerin

yerine yeni değerlerin yerleştirilmeye çalışılması vardır (Güngör, 1997). Hedefler, toplumların önemli gördüğü ve ulaşmak istediği sonuçlardır. Bir toplumun hedefi neyse değeri de o olur ve toplum hangi hedefe gitmek istiyorsa ona uygun bir değer sistemi geliştirmeye çalışacaktır (Güngör, 2010).

Değerler gelişiminde öğrencilerin üzerinde olumlu etkileri olduğu görülen okulların, katılıma önem veren, sorumlu bir şekilde davranmayı cesaretlendiren, düzenli bir okul görüntüsü veren ve dürüst bir şekilde uygulanan açık kuralları olan vb. genel özelliklere sahip okullar olduğu görülmüştür. Ayrıca, bir okulun değerler hakkındaki açıklığı ve bu değerlerin gerçekte paylaşılan değerler olma derecesi de değerler gelişiminde öğrencilerin üzerinde önemli etkileri olan hususlar olduğu tespit edilmiştir (Value Education Study, 2003; Aktaran: Hökelekli ve Gündüz,2007: 389).

Lickona (1991:3) okulda değerlerin öğretilmesinin neden gerekli olduğu konusundaki tartişmasında önceleri kimin değerlerinin öğretileneğinin sorun olabileceğini fakat günümüzde yaşanan ahlak problemleri –uyuşturucu ilaç kullanma ve intihar gibi yıkıcı davranışlardan açgözlülük ve namussuzluktan şiddet uygulamaya kadar – karşısında artık bu sorunun sorulamayacağını iddia etmektedir. Özellikle medya organlarında çıkan cinsellik ve şiddeti ön plana çıkaran yayınların ahlaksız karakter oluşturabileceği dikkate alındığında okulların aktif görev almasının gerekçesi de ortaya çıkmaktadır (Suh ve Traiger, 1999: 723; Aktaran: Yiğittir, 2009: 51).

Özden (2010), üç temel değerler setine ihtiyaç duyulacağını belirtmektedir, geleceğin okullarının yapılandırılmasında katılım, güvenilirlik ve üretkenlik. İlk olarak, geleceğin okullarında, karar verme sürecine daha fazla katılım olacaktır ve öğrencilerin sosyal, duygusal ve entelektüel açılardan gelişmelerini sağlayacak uygulamalara, ilgili tüm tarafların katılımı sağlanmalıdır. İkinci olarak, geleceğin okullarının daha güvenilir sonuçlar üretmek zorunda olmasındır. Üçüncü olarak, geleceğin okulları, değişim ihtiyaç ve kapasitesini belirlemek, gerekli değişimleri tahmin etmek ve bu değişimi gerçekleştirmek üzere harekete geçmek zorundadır.

2.2.4. Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü

Veugeliers'e göre (2000) öğretmenler, pedagojik görevlerinin bir parçası olarak belirli değerler için öğrencileri özendirmelidir; fakat aynı zamanda öğrencilerin kendine saygı duygusunu, kültürel farklılıklarını göz önüne alarak onların görüşlerine saygı göstermelidirler (Demirhan-İşcan, 2007: 55).

Öğretmenin rolü, kesinlikle öğrencileri etkileme gücünü içerir. Çünkü öğretmenler, değerler öğretiminde doğal olarak yer alırlar. Diğer yandan öğrencilerin, öğretmenlerinin örneğini izlemesi veya ona saygı duyması hakkında karmaşık kanıtlar vardır. School Curriculum and Assessment Authority'nin yaptığı araştırmaya göre, yetişkinlerin %78'i öğretmenlerin genç insanlar için iyi bir örnek olduğunu düşünmektedir (Halstead ve Taylor, 2004; Aktaran: Demirhan- İşcan, 2007: 59).

Sınıf, günlük bazda olumlu karakter değerlerinin pekiştirildiği, modellendiği ve uygulandığı bir mekân olabilmeli, öğretmen de asıl görevin kendi omuzlarına yüklendiğinin olduğunun farkında olmalıdır (Anderson, 2000; Ekşi, 2003: 81).

Değerler eğitimini gerçekleştirebilme konusunda öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri büyük önem taşımaktadır. Eğitim sisteminin tüm basamaklarında değerler eğitimini gerçekleştirecek öğretmenlerin değerler eğitimi yaklaşımları konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu bakımdan değerler eğitiminin öğretmen eğitimi programlarının bir parçası olması bir zorunluluktur. Öğretmen eğitimi programlarında doğrudan doğruya değerler eğitimi dersleri verilebileceği gibi öğretmenlik meslek bilgisi dersleri içinde de dolaylı olarak değerler eğitimine yer verilebilir (Yaşar ve Çengelci, 2007: 382; Çengelci, 2010: 29).

Tyree ve Vence (1997: 12)'ye göre, öğretmenler değer eğitiminde şu özellikleri taşımalıdır:

1. Model olmalı,

2. Sınıf içinde sosyal doku oluşturmalı,
3. Her öğrenciye sorumluluk verip, öğrencilerin ahlaki gelişimlerine katkıda bulunmalı,
4. Cesaretlendirerek ya da cezalandırarak değerleri empoze etmeli,
5. Öğrencilere karar verme olanağı tanınmalı,
6. Paylaşım fırsatı vermeli,
7. Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli,
8. Tartışma ve paylaşma ortamları oluşturmalı (Dilmaç, 2002: 4- 5; Yalar, 2010: 36).

Lickona (1993:7) değer öğretiminde başarı için öğretmenlere şunları önermiştir:

- 1.Öğretmen model ve yetiştirici olmayı kendine gerçekten vazife edinmelidir.
2. Sınıfta ahlaki bir topluluk yaratmalıdır.
3. Öğretmen sorumluluklar vererek disiplini elinde tutmalıdır.
4. Demokratik bir sınıf yaratmalıdır.
5. Eğitim programları vasıtasıyla değer öğretimi yapılmalıdır.
6. İşbirlikçi öğrenme kullanılmalıdır.
7. Ahlaki yansıtmaları için öğrencileri desteklemelidir.
8. Anlaşmazlıkların nasıl çözümlenmesi gerektiği öğretilmelidir.
9. Sınıf dışında da hızlı gelişim için olumlu modeller kullanılmalıdır.
10. Okulda olumlu bir ahlaki kültür yaşatılmalıdır.
11. Velilerle iyi ilişkiler kurulmalıdır (Akbaş, 2004: 94).

2.2.5. Değer Eğitimi Yaklaşımları

2.2.5.1. Değerlerin Doğrudan Öğretimi

Telkin yaklaşımının amacı öğrencilerin değerleri içselleştirmelerini sağlamak, istenen değerleri yansıtılmaları için onların değerlerini değiştirmektir. Bu amaçla kullanılan yöntemler arasında model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, taklit, azarlama, oyunlar ve benzetimler, rol oynama, buluş yoluyla öğrenme yer almaktadır (Superka ve diğerleri, 1976: 4; Aktaran: Çengelci, 2010: 11).

Bu yaklaşımın temelinde, yetişkinlerin çocuklara ahlaki değerleri doğrudan öğretmek, onların davranışlarını şekillendirme ve iyi alışkanlıklar kazandırma görev ve sorumluluğu olduğu inancı yatmaktadır (Halstead ve Taylor, 2000: Doğanay, 236).

Değerler telkininin temel hedefi önceden belirlenmiş belirli bir değerler ve değer pozisyonları kümesini öğrencilerin zihinlerine sokmaktır. Bu da sık ve vurgulu tekrarlarla ve davranışçı ilkeler kullanılarak değerlerin pekiştirilmesiyle gerçekleştirilebilir. İstenilen davranışlar takdir edilir ve ödüllendirilir, istenilmeyen davranışlar eleştirilir ve cezalandırılır (Naylor ve Diem, 1987; Aktaran: Keskin, 2008: 25).

Telkin etme yaklaşımı 1970'de Blanchette ve diğerleri tarafından geliştirilmiştir. Bu yaklaşımın amaçları, öğrencilere belirli değerleri aşlamak veya bunların öğrenciler tarafından içselleştirilmelerini sağlamak, öğrencilerin sahip oldukları değerleri değiştirmektir. Böylece öğrenciler, belirli istenen değerleri yansıtabilirler. Bu yaklaşımda süreç içerisinde; model olma, olumlu ve olumsuz pekiştirme, küçümseme, azarlama, alternatifleri düzenleme, tamamlanmamış veya taraflı veriler sağlama, oyunlar ve benzetimler, rol oynama ve buluş yoluyla öğrenme kullanılmaktadır (Demirhan İşcan, 2007: 34).

Akbaş (2008: 348) değerler eğitiminde telkin yaklaşımına ilişkin uygulamalarda öğrencilere ilham verici hikâyeler okuma, törenlere ve topluma

hizmet etkinliklerine katılma gibi çeşitli çalışmalardan söz etmektedir. (Çengelci, 2010: 11).

Doğrudan değer öğretimi yaklaşımlarından biri de davranış değiştirmedir (behaviour modification). İstenilen değerlerle tutarlı bir davranış göstermesi için bireylere aşağıdaki işlemler uygulanır;

1)Amacın belirlenmesi: Örneğin “Ali tartışmalarda başkalarını dinleyerek ve onların görüşlerini alaya almadan onlara saygı gösterebilmelidir.”

2) Ölçütün belirlenmesi: Örneğin “Başkalarına saygı tüm tartışmalarda gösterilmelidir.”

3)Yöntem seçme: Örneğin pozitif davranışı pekiştirmek için övgü ve negatif davranışı engellemek için tartışmadan çekilme.

4)Yöntemi uygulama: Tartışmalardaki rolünü anlaması için, bu yöntemi Ali’ye anlatma ve davranışın durumuna göre ona övgü yapma ya da tartışmadan çekme.

5)Değerlendirme ve gerektiğinde tekrar: Davranıştaki gelişmeyi gözleme ve gerekliyse bu işlemi tekrar etme (Michaelis ve Garcia, 1996; Aktaran: Öztürk, 2011: 238).

2.2.5.2. Değerleri Belirginleştirme/Açıklama Yaklaşımı

Bu yaklaşım belirli değerlerin kendi başlarına düşünülmesinden çok neyin daha değerli olduğunu düşünme sürecini vurgular. Değer belirginleştirme öğrencilere bir şeye kişisel olarak verecekleri değeri belirlemelerinde yardımcı olur (Sunal ve Haas, 2002: 180; Aktaran: Çengelci, 2010: 13).

Değerler açıklaması, okullarda değerlerin empoze edilmesine veya aşılmasına bir tepki olarak geliştirilmiştir (Stanley, 1983: 243; Aktaran: Yiğittir, 2009: 61). Afdal (2007: 334); Değerlerin açıklığa kavuşturulması öğrenciler için önemli olanın ne olduğunu ve bunun ahlaki seçimler açısından sonuçlarını belirleme faaliyetini vurgulamaktadır. Öğrenciler kendi değerlerinin nedenlerini açıklamaya ve önceliklerinin mantıklı neden ve sonuçları üzerinde düşünmeye teşvik edilmektedirler (Yiğittir, 2009: 61).

Değerlerin belirginleştirilmesi yaklaşımı, bir değer kazanımında birbirinden farklı üç adımın bulunduğunu ve bu adımların içinde de farklı etkinliklerin yer aldığını vurgular. Raths, Harmin ve Simon (1966), (Welton ve Mallon, 1999: 139-140) bu adımları ve etkinlikleri şu şekilde belirtmişlerdir:

Seçme:

1-Çocukların özgürce seçim yapmasını özendirme,

2-Seçme durumuyla karşılaşıldığında, alternatif seçenekler oluşturmaya yardımcı olma,

3-Her bir alternatifin doğurguları üzerinde düşünülerek alternatifleri değerlendirmede çocuklara yardımcı olma.

Ödüllendirme:

4-Çocukları neyin ödüllendirilip korunduğu konusunda düşünmelerini özendirme,

5-Seçeneklerini başkalarının onaylaması için fırsatlar sunma.

Davranma:

6-Çocukları seçimleriyle tutarlı yaşaması ve davranması için özendirme,

7-Yaşamın daha sonraki anlarında bu davranışın tekrarlanması için çocuklara yardımcı olma (Doğanay, 2011: 239).

Değer açıklama yaklaşımında öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu yaklaşımın altında yatan varsayım, bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarıdır (Welton ve Mallan, 1999; Aktaran: Akbaş, 2008: 13).

Öğrencilerin, yaşamlarındaki değerleri seçerken bağımsız olarak kendilerinin tercih yapmaları esas alır. Burada değerleri doğrudan öğretim yaklaşımı yerine öğretmenler, öğrencilerin kendi değerler pozisyonlarını belirlemeleri sürecinde yardımda bulunurlar (Ekşi, 2003).

Ryan (1991)'a göre öğretmenler sınıf oyunları, sergiler, ihtiyaçlardan hareketle oluşturulmuş alıştırmalar ve özel konular içeren etkinliklerle öğrencilere değerlerini açıklama fırsatı verebilir (Akbaş, 2008: 13).

Huitt (2004,8)'in ifade ettiğine göre, değerler açıklaması yaklaşımında çok sayıda yöntem ve metot kullanılmaktadır. Bunlar; büyük ve küçük grup tartışması, birey ve grup çalışması, duygusal ve dinlemeye yönelik teknikler, şarkılar, resimler, oyunlar, simülasyonlar, kişisel dergiler, röportajlar, düşünce kâğıtları, açık-uçlu sorular, oylama, otobiyografi, görüşme, öğrenci raporları ile kendi kendini analiz etme gibi yöntemlerdir (Yiğittir, 2009: 61).

2.2.5.3. Değer Analizi Yaklaşımı

Değerler Analizi, bir değerler eğitimi yaklaşımı olarak yeni bir yaklaşım değildir. İlk kez ABD'de Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi'nin 1971 yılında tam anlamıyla belirlenmiş ve tanımlanmıştır (Whitney,1986: 75; Yiğittir, 2009). Bireyin kendi değerlerini oluşturmasına ve yaşam becerileri geliştirmesine yardım etme amacıyla kullanılan öğretim yaklaşımlarından biridir (Akbaş, 2008: 14).

Değer analizi bilimsel problem çözme basamaklarıyla benzerlik gösteren yedi aşamada yapılır (Ryan, 1991; Welton & Mallan, 1999; Akbaş, 2008: 15).

1. Problemin tanımlanması.
2. Problemin ve alternatif yolların açıklanması.
3. Her alternatifle ilgili kanıtlar toplayarak sonucun tahmin edilmesi.
4. Kanıtların değerlendirilmesi ve uzun vadeli sonuçların öngörülmesi.
5. Oluşacak durumun yeniden tanımlanması.
6. Her durum için mümkün olan sonucun değerlendirilmesi ve açıklanması.
7. Alternatifler arasından seçme ve uygun hareket için karar alma.

Bu yaklaşım, öğretmenin telkin ve dayatmasından çok, ilgili olgu ve kanıtları değerlendirerek çocukların kendi kendilerine karara varmalarına dayanmaktadır. Böylelikle değer kazanımı süreci bilimsel süreç kullanılarak geliştirilmektedir (Doğanay, 2011: 243).

2.2.5.4. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Ahlaki muhakeme yaklaşımı değer kazandırmadan ziyade, eleştirel düşünme ve muhakemeyi vurgular. Değerler, bilişsel ahlaki inançlar veya konular olarak düşünülmektedir (Whitney,1986: 67; Aktaran: Yiğittir, 2009: 76).

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlâkî ikilem içeren hikâyelerle onların ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır. Kohlberg yaptığı araştırmalarda aynı hikâyelere farklı yaş grubunda bulunan öğrencilerin farklı yargılarda bulunduğunu saptamıştır (Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, 2005: 42). Araştırmaları sonucunda öğrencilerin gelişme dönemlerinin üç düzey ve altı basamakta toplandıklarını görmüştür (Selçuk, 2000:112):

I. Gelenek öncesi düzey: Bu düzeyde değerler dışa bağımlı ve kişinin kendi ihtiyaçları ön plandadır.

1.Dönem: Ceza ve İtaat (4-6 yaş); kişi cezadan kaçındığı için kurallara uyar.

2.Dönem: Çıkara dayalı alış-veriş (6-9 yaş); ödüle ulaşmak için kurallara uyar.

II. Geleneksel Düzey: Başka kişilerin ve grupların ihtiyaçlarını dikkate alır. Geleneksel değerler benimsenir.

3.Dönem: Kişiler arası uyum (10-15 yaş); iyi çocuk evresinde olup başkalarının onayını almak için kurallara uyar.

4.Dönem: Kanun ve düzen (15-18 yaş); otoriteye, sosyal kurallara ve kanunlara suçluluk ve dışlanma kaygısından dolayı uyar.

III. Gelenek ötesi düzey: İnsan haklarının gözetildiği evrensel değerler benimsenir.

5.Dönem: Sosyal anlaşma (18-20 yaş); davranışlarına insanlığın ortak mutluluğu için gerekli olan değerler yön verir.

6. Dönem: Evrensel ahlaki ilkeler (20-üstü); davranışlarına insan hakları, eşitlik, demokrasi, özgürlük gibi evrensel ilkeler yön verir.

Değerler eğitiminde, ahlaki gelişim yaklaşımının kullanımında şöyle bir yol izlenmektedir (Superka ve diğerleri, 1976):

- İkilem durumuyla öğrencinin karşılaşması (İkilemi tanıtmak, ikilemde kullanılan kavramları tanımlaması için öğrenciye yardım etmek, ikilemin içeriğini ifade etmek)

- Öğrencinin orijinal ya da alternatif ikilemdeki durumu ifade etmesi (Eylemde/davranışta öğrencilerin kendi bireysel durumlarını oluşturmalarına yardım etmek, eylemdeki/davranıştaki durum için sınıfın cevabını oluşturmak, öğrencilere kendi bireysel durumları için nedenler oluşturmalarına yardım etmek)

- Ahlaki ikilemde yer alan bir durum için muhakemeyi test etme (Öğrenciler gruplama için uygun bir strateji seçmek, öğrencilerin grup ya da sınıf olarak bireysel nedenlerini incelemelerine yardımcı olmak, ahlaki problem hakkında ek muhakemeleri ortaya çıkarmak için ek sorular (sondalar) sormak, ek sorularla (sondalarla) bağlantılı olarak nedenleri incelemek)

- Muhakemeyi yansıtma (Öğrencilerden dinledikleri farklı nedenleri özetlemelerini istemek, öğrencileri ahlaki ikilem için en iyi cevap olan ve onların duygularını yansıtan bir nedeni seçmeye teşvik etmek, öğrencilere bu problem/ikilem için en iyi cevabın, seçtikleri cevap olduğuna inanıp inanmadıklarını sormak, öğrenci tartışmalarından ortaya çıkmamış ek nedenleri eklemek; ancak bu eklenenler en iyi nedenler olarak değil, üzerinde düşünmek için sunulmuş ek nedenler olarak belirtilmeli) (Demirhan İşcan, 2007: 35- 36).

2.3. Sosyal Bilgiler Dersi

Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez 1916 yılında ABD’de Milli Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komite bu kavramı; “mevzuu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekâmülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler sosyal bilgilerdir” diye tanımlanmıştır (Moffat, 1957; Köstüklü, 1999; Akdağ, 2011: 3).

ABD’de, profesyonel sosyal bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), 1992 yılında sosyal bilgilerin tanımıyla ilgili tartışmalara bir son vermek amacıyla alana kapsamlı bir tanım getirmiştir. Bu tarihten itibaren sosyal bilgiler uzmanlar tarafından üzerinde uzlaşa sağlanan ve temel referans kabul edilen bu tanım şöyledir;

“Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeteneklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşeri bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eş güdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.” (Savage ve Armstrong, 1996: 9; Aktaran: Öztürk, 2011: 4):

Okullarımız için Sosyal Bilgiler dersi pek eski olmayan bir derstir. Sosyal Bilgiler dersi 1968-1969 öğretim yılında bütün ilkokullara, 1970- 1971 öğretim yılında da deneme niteliğinde ortaokullara resmen girmiştir (Günden, 1995: 22; Akdağ, 2011: 14).

2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Senemoğlu’na (2004) göre ise öğretim programı, bir derste öğrencilerin ulaşacağı hedefleri, hedeflerin kapsadığı davranışları, davranışları kazandırmak üzere

düzenlenecek eğitim durumlarını ve davranışların ne derecede kazandırıldığını ortaya koyabilecek sınav durumlarını kapsayan, gelişmeye açık ve çok yönlü etkileşim içinde olan öğeler bütünüdür (Uçar, 2009: 16).

2005 Sosyal Bilgiler Programının temel yaklaşımı, bilgiyi üretmek ve kullanmak için gerekli beceri, kavram ve değerlerle öğrenciyi donatarak etkin bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmektir (Ata, 2011: 35).

“Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğeleri”ne baktığımızda ise şu şekilde şemalandırılabilir (Akdağ, 2011: 16):

GENEL AMAÇLAR

BECERİ- KAVRAM- DEĞER

ÖĞRENME ALANI

ÜNİTE

KAZANIM

Değerlerin programın genel yapısı içinde belirtilmiş olmasına karşın, etkinliklerde hangi değerlerin nasıl kazandırılacağı açık ve net olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca, değerlerin tüm etkinliklerin bir parçası olması gerektiği, her etkinlikte ilgili değerlerin vurgulanması gerektiği ileri sürülmektedir (Doğanay, 2008: 92; Çengelci, 2010: 38).

2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çengelci (2010); araştırmanın amacını ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde değerler eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğini ortaya koymak olarak belirlemiştir. Araştırma yarı yapılandırılmamış gözleme dayalı betimsel durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu olarak Eskişehir’de öğrenim gören 9 kız 13 erkek toplam 22 öğrenci ve bir sınıf öğretmeni olarak belirlenmiştir. “Öğretmen Kişisel Bilgi Formu”, “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu”, “Yapılandırılmamış Gözlem”, “Video Kayıtları”, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme” ve “Araştırma Günlüğü” kullanılmıştır. Veriler tümevarım analizi yoluyla çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda;

1) Araştırmaya katılan öğretmenlerin kullandığı yaklaşımlar telkin yoluyla değerler eğitimi, soru yanıt yoluyla değerler eğitimi, değer belirginleştirme yaklaşımı yoluyla değerler eğitimi, örtük program yoluyla değerler eğitimi olarak belirlenmiştir.

2) Kullandıkları etkinlik ve yaklaşımlar; yaşamdan örnekler verme, atasözü ve deyimlerden yararlanma, model olma, örnek öğrencileri model gösterme, belirli gün ve haftalardan yararlanma, drama, güncel olaylardan yararlanma, empati, benzetimden yararlanma, yakın çevreden yararlanma, diğer disiplinlerden yararlanma, sivil toplum kuruluşları, dernek ve vakıfların çalışmalarını örnek gösterme, internetten yararlanma, sınıf dışı etkinliklerden yararlanma olarak belirlenmiştir.

3) Kullanılan materyaller ise ders kitabı, çalışma kitabı, tahta ve süreli yayınlardır.

4) Değerlendirmeler gözlem, ödev kontrolü yoluyla ve öz değerlendirme olarak yapılmaktadır.

5) Öğretmenler aile ve toplumun değerler eğitimini yeterince desteklemediğini ve medyanın olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

6) Öğrenciler sorumluluk, yardımlaşma, dayanışma değerini öğrendiklerini ve saygı, hoşgörü ve yardımseverlik değerlerini günlük yaşamlarına aktarmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Kılıç Şahin (2010); 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan değerlerin kazandırılması sürecine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmış ve nitel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubu 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Kütahya ili merkezindeki 13 ilköğretim okulu ve 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden, maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla seçilmiş 22 katılımcı öğretmendir. Araştırmada veriler 22 katılımcı öğretmen ile görüşme formu yoluyla ve yüz yüze görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda;

1) Katılımcı öğretmenlerin, değerleri toplum tarafından kabul edilen, davranışlara ve hayata yön veren, iyi vatandaş yetiştirmede önemli görülen unsurlar olarak tanımladığı sonucuna ulaşmıştır.

2) Katılımcı öğretmenlerin çoğu, öğrencilerde sağlam bir kişilik yapısı oluşturmak, onları geleceğe hazırlamak ve değer yozlaşmasının önüne geçmek gibi nedenlerden dolayı değerlerin açık bir şekilde programa konulmasını uygun bulmaktadır.

3) Öğretmenler değer öğretimi sürecinde kendi rollerini model olmak olarak tanımlamış ve kendileri dışındaki en etkili kurumun aile olduğunu belirtmektedir.

4) Katılımcı öğretmenlerin çoğu değerlerin öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmesi yoluyla öğretilmesini, süreci organize ettiği ve kalıcı öğrenmeye neden olduğu için uygun bulmaktadır.

5) Okulda verilen değerler ile ailede, çevrede ve medyada verilen değerlerin çatışması, öğretmenlerin program hakkında eksik bilgi sahibi olması değerlerin öğretimini güçleştiren durumlardır.

6) Katılımcı öğretmenlerin hiçbiri değerler ve öğretimi ile ilgili bir bilgilendirme almamıştır.

7) Katılımcı öğretmenler değerlerin öğretiminde en çok rol oynama, drama, beyin fırtınası gibi yöntemleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak katılımcı öğretmenlerin tamamına yakınının değer analizi, değer açıklama gibi değer eğitimi yaklaşımlarından hiç birini kullanmadıkları ve bunlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

8) Katılımcı öğretmenler öğrencilerin değerleri içselleştirmeleri ve değerlere uygun davranmaları gerektiği düşünmektedir. Bunun için aile ve çevrenin değerleri desteklemesi, öğrencilerin değerlerin önemini anlaması gerektiğini düşünmektedirler.

Yığittir (2009); 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşımı temel alarak hazırlanmış olan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki değerlerden random yöntemiyle seçilen "sağlıklı olmaya önem verme, temizlik, yardımseverlik, bilimsellik, misafirperverlik, doğa sevgisi" ile 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim

Programı'ndaki "estetik, tarihsel mirasa duyarlılık, dayanışma, çalışkanlık, doğal çevreye duyarlılık, akademik dürüstlük" değerlerinin kazanılma düzeyini ve farklı değişkenlerin değerlerin kazanılmasındaki etkisini tespit incelemiştir. Her iki sınıf için dördümlük likert ölçeği geliştirilmiştir. Araştırmada elde edilen nicel veriler öğretmenlerle yapılan görüşme yönteminin uygulandığı nitel bir çalışmayla da desteklenmiştir. Araştırmanın evrenini 2008-2009 Öğretim Yılında Ankara merkez ilçelerde MEB'e bağlı resmî ilköğretim okullarındaki 5. ve 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır ve betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise Ankara merkez ilçelerinden random yöntemiyle seçilmiş sekiz ilköğretim okulunun 5. sınıfından 1245 ve 6. sınıfından 1315 öğrenci ile bir önceki eğitim yılında bu sınıfları okutmuş olan 34 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4-5.Sınıflar) değerlerinin kazanılmışlık düzeyini ve etkili olabileceği varsayılan bağımsız değişkenlerin etkisini tespit etmek için anket uygulanmıştır. Anket yoluyla elde edilen nicel veriler SPSS istatistik programında aritmetik ortalama, standart sapma, t testi ve tek yönlü (One way) ANOVA analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Nitel veriler ise görüşme formlarından elde edilen verilerin içerik analizi ile çözümlenmesi sonucu değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın sonucunda;

1) 4 ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki değerlerden "bilimsellik" ve "estetik" değerleri "Genellikle katılıyorum."; "doğa sevgisi, temizlik, yardımseverlik, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, tarihsel mirasa duyarlılık, çalışkanlık, dayanışma, akademik dürüstlük, doğal çevreye duyarlılık" değerleri ise "Tamamen katılıyorum." düzeyinde kazanılmıştır.

2) 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki değerlerin kazanılma düzeyi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında "doğa sevgisi, temizlik, yardımseverlik, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme, çalışkanlık, tarihsel mirasa duyarlılık, akademik dürüstlük ve estetik" değerlerinde kız öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

3) Öğretmenlerin değerler eğitimine Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde yer verilmesinin olumlu karşıladıkları; değer öğretiminde tartışma, telkin,

eleştirel yaklaşım, görsel materyal kullanımı ve anlatım tekniklerini kullandıkları; değer eğitiminde daha çok medya, aile ve toplumun etkilerinden kaynaklanan olumsuzluklar yaşadıkları, okulda kazandırılmaya çalışılan değerlerle öğrencinin okul dışındaki hayatının birbiriyle uyuşmaması nedeniyle sorun yaşadıkları; öğretmenlerin ders kitaplarında değer eğitimine yeterince yer verilmediğini düşündükleri; ünitelerde doğrudan verilmek üzere seçilen değerlerin olumlu ve doğru tespit edildiğini düşündükleri; değer eğitimi sonrası öğrencilerde olumlu davranış değişiklikleri gözledikleri ve öğretmenlerin değer eğitimiyle ilgili farklı istek ve önerileri olduğu tespit edilmiştir.

Demirhan İşcan (2007); ilköğretim düzeyinde, “evrensellik” ve iyilikseverlik” değerlerini kazandırmaya yönelik hazırlanan değerler eğitimi programının öğrencilere değerlerle ilgili bilişsel davranışlarına, duyuşsal özelliklerine ve değerleri gösterme düzeylerine etkisini incelemiştir. Araştırmada nitel ve nicel araştırma desenleri birlikte kullanılmıştır. Deneysel desen olarak, gerçek deneme modellerinden “öntest- sontest gruplu model kullanılmıştır. Ankara ilinde bir devlet okulunda gerçekleştirilmiştir. Denklığı belirlenmiş 2 grup biri deney diğeri kontrol grubu olmak üzere araştırmaya alınmıştır. Değerler eğitimi programı deney grubuna 17 hafta boyunca uygulanmış ve kontrol grubu bu esnada sadece gözlenmiştir. Ayrıca araştırmadan önce ve sonra görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sonrasında nicel veri elde etmeye yönelik veri toplama araçları kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; değerler eğitimi programının uygulandığı deney grubu öğrencilerinin değerlere ilişkin bilimsel davranışları kazanma düzeyleri kontrol grubu öğrencilerinden anlamlı bir biçimde yüksek bulunmuştur. Deney grubundaki öğrenciler, programın uygulanması ve sonrasında gerçekleştirilen görüşmelerde, kontrol grubu öğrencilerine göre değerlerin özelliklerini yansıtan daha fazla ifade kullanmışlardır. Programa katılmaya öğrenciler ise, programa katılan öğrencilere göre daha fazla değerlerin özelliklerinin aksini yansıtan ifadeler kullanmışlardır. Değerler eğitimi programı uygulamasına katılan kız öğrenciler bilişsel davranış ve değerleri gösterme düzeyleri bakımından erkek öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. İlköğretim Düzeyinde Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleriyle bütünleştirilerek uygulanan programda bu programa katılan öğrencilerin

değerlere ilişkin puanları ile söz konusu derslere ait yıl sonu notları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde ilişki ortaya çıkmıştır. Bu durumda öğrencilerin değerleri kazanma düzeyleri ile söz konusu derslere ilişkin başarıları arasında anlamlı ilişkiler olduğu söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve bu araçların hazırlanışı, veri toplama yöntemleri ve bu yöntemlerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bir durum çalışmasıdır.

Durum çalışmaları nicel veya nitel yaklaşımla yapılabilmektedir. Ayrıca, bu çalışmalarda genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşulur; bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır (Yıldırım & Şimşek, 2008: 77). Araştırma İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değeri, değerlere ilişkin algılarını, Sosyal Bilgiler derslerinde değerlerin verilmesi sırasında hangi etkinlikleri, yöntem, strateji, teknik ve materyalleri kullandıklarını saptamak amacıyla tasarlanmış tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Konya ili merkez Karatay, Meram, Selçuklu ilçelerinde 18 okulda 4. ve 5. sınıfta görev yapan 124 öğretmeni kapsamaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır.

Kullanılan bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır çünkü araştırmacı yakın olan erişilmesi kolay bir durumu seçer. Ayrıca, çoğu zaman araştırmacının diğer örnekleme yöntemlerini kullanma olanağının bulunmadığı durumlarda da kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 113).

Tablo1: Veri Toplama Formlarının Uygulandığı Öğretmenler

UYGULANAN FORM	KATILIMCI ÖĞRETMEN SAYISI
Değer Önem Sırası Ölçeği	100 öğretmen
Değer Algıları Görüşme Formu	12 öğretmen
4. Sınıf Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formu	6 öğretmen
5. Sınıf Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formu	6 öğretmen

3.3.Veritoplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçlarından ilki İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değerleri belirlemek amacıyla hazırlanan içeriğinde 2005 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bulunan değerlerin yer aldığı Değer Önem Sırası Ölçeğidir. Form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Programda bulunan değerler programdaki haliyle alınıp, sıralanmıştır. 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ve ölçekte 20 tane değer yer almakta olup katılımcılardan bu 20 değerden en önem verdiklerine bir, son sırada yer alan değere ise yirmi olmak üzere sıralamaları istenmiştir. Tablo 3’te sunulmuştur.

Bir diğer veri toplama aracı Değer Algıları Görüşme Formudur. Bu form da araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. İçeriğinde 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin değer algılarını, değerlere ilişkin duygu ve düşüncelerini ölçmeye yönelik yarı yapılandırılmış 8 görüşme sorusunu barındıran bir görüşme formudur. Patton (1987)’a göre “Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 122). Ayrıca araştırmacı ve görüşmeciye zaman esnekliği sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 122). Form hazırlanmadan önce değerler eğitimi ile ilgili

literatür taraması yapılmış ve değer(ler) kavramını ilgilendiren alt başlıklar oluşturulmuştur. Bu başlıklar; değer anlamı, önemi, değerlerin ortaya çıkmasında etkili olan faktörler, değerler eğitiminin amacı, değerlerin ölçülmesi, değerlerin kazandırılmasında etkili olan faktörler ve değerler eğitiminin yeterliliği hakkındadır. Ayrıca soruların hazırlanmasında kolay anlaşılabilir olmasına, amaca yönelik olmasına ve yönlendirmekten kaçınmaya dikkat edilmiştir. Hazırlanan sorular değerler eğitiminde ve nitel araştırma konularında uzman kişilerin görüşüne sunulmuş gerekli düzeltmeler yapılmış ve daha sonra biri 4. Sınıf diğeri 5. Sınıf olmak üzere iki öğretmene ön uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda verilen öneriler de dikkate alınarak ve dilbilgisi kurallarına göre düzenlenerek son şekli verilmiştir.

Son olarak uygulanan form olan Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formu ise yine 4. ve 5. Sınıf Öğretim Programından yararlanılarak hazırlanmıştır. 4. Sınıf öğretmenleri için hazırlanan formda programdaki öğrenme alanları, üniteler, bu üniteye yer alan doğrudan verilecek değer veya değerler bulunmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerini belirtmeleri istenen kısımda ise bu üniteleri işlerken verilmesi istenen değerlerin öğrenciye aktarımı sırasında uyguladıkları etkinlikler, bu etkinlikleri uygularken kullandıkları yöntem, strateji ve teknikler son olarak da kullandıkları materyaller başlıkları bulunmaktadır. 5. sınıf öğretmenleri için uygulanan form ise aynı formun 5. sınıf öğrenme alanı, ünitesi ve doğrudan verilecek değerlerine göre düzenlenmiş edilmiş halidir.

Bu formaların hepsinin başında birer kapak bulunmaktadır. Kapakta ise anketin öğretmene uygulanmasının amacına, anketin içeriğine ve öğretmenlerin demografik bilgilerinin öğrenilmesine yönelik sorular yer almaktadır. Bu demografik bilgiler ise öğretmenin cinsiyeti, mesleki kıdem yılı ve kaçınıcı sınıfı okuttuğuna dair sorulardır.

3.4.Verilerin Toplanması

Araştırma verisi Konya Valiliğinin izni ile 2011- 2012 Öğretim Yılında Konya Merkez Karatay, Meram, Selçuklu ilçelerindeki 18 okulda 124, 4. ve 5. sınıf öğretmeninden elde edilmiştir.

Değer Önem Sırası Ölçeği, 4. ve 5. sınıfta görev yapan 100 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmanın gerçekleştirileceği uygulama okullarına bizzat gidilerek öğretmenlerle bire bir görüşülmüş, gerekli açıklamalar yapılarak formların doldurulması sağlanmıştır. Uygulamalar 50 kadın ve 50 erkek olmak üzere 100 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Bu öğretmenlerin 46'sı 4. Sınıf ve 54'ü 5. sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler araştırmacı tarafından ayrıştırılmış, formlar kodlanmış ve cevaplar SPSS programına yüklenmiştir.

Değer Algıları Görüşme Formu, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme dikkate alınarak 12 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu araştırmacı tarafından birebir görüşülerek uygulanmıştır. Görüşmeler esnasında anlaşılmayan kısımlar açıklanarak öğretmenlerin amacın dışına çıkan cevaplar vermesi engellenmiş ve aynı zamanda daha derinlemesine bilgi toplanmasına çalışılmıştır. Formda yer alan sorulara öğretmenler cevapları kendileri yazmışlar fakat bazı durumlarda verilen cevaplar araştırmacı tarafından not edilmiştir. Elde edilen veri araştırmacı tarafından okunmuş, sınıflanmış ve betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formuna katılan 6 katılımcı 4. Sınıf öğretmeni ve 6 katılımcı 5. sınıf öğretmenidir. Araştırmacı uygulama okullarına bizzat giderek katılımcı öğretmenlere gerekli açıklamalarda bulunmuştur. Öğretmenlerin eksik bıraktıkları hususlar görüşme yapılarak not edilmiştir. Elde edilen veri araştırmacı tarafından incelenmiş, verilen cevaplar belirli başlıklar altında gruplandırılmaya çalışılmıştır.

3.5.Verilerin Analizi

Bulguların elde edilmesi amacıyla aşağıda yer alan analizler yapılmıştır.

Öncelikle Değerler Önem Sırası Ölçeğinde araştırmanın yürütüldüğü gruba belirlemek amacıyla betimsel istatistiklerden frekans, yüzde ve ortalamalar hesaplanmıştır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere yönelik uygulanan Değerler Önem Sırası Ölçeğinden elde edilen verilere ilişkin ortalamalar hesaplanmıştır. 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin sıraladıkları değerler ortalamalar bakımından sıralanmış ve en önem verdikleri değerler belirlenmiştir. En önemli görülen değerlerin sınıf ve cinsiyet bakımından farklılıklara sahip olup olmadığını anlamak için Mann Whitney U- Testi uygulanmıştır. Daha sonra mesleki kıdeme göre değerlerin önem sırasını bir farklılık olup olmadığını anlamak için Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerlere ilişkin algı, görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla uygulanan Değer Algıları Görüşme Formu betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. “Betimsel analizde; veriler görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak sunulabilir ve görüşleri çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224). Bu formdaki verilerin analizinde de sorular dikkate alınarak başlıklar oluşturulmuş daha sonra elde edilen veriler dikkatlice birçok kez okunmuş ve başlıklar altında gruplandırılmaya çalışılmıştır.

Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formu ise 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin değerlerin aktarılmasına yönelik sınıflarda uyguladıkları etkinliklerin, kullanılan yöntem, strateji ve tekniklerin, kullanılan materyallerin arasında benzerlik olup olmadığına bakmak içindir ve en çok kullanılan etkinlikler, yöntemler ve materyaller belirlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde yöntem bölümünde sözü edilen veri toplama araçlarından alınan veriler analiz edilmiş ve elde edilen bulgular açıklanmıştır.

4.1. Değerler Önem Sırası Anket Formuna Ait Bulgu ve Yorumlar

Bulgular ve yorumların sunulmasında öncelikle araştırmanın yürütüldüğü gruba ait betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Daha sonra alt problemlerin sırasında bulgular açıklanmış ve bunlara dayalı yorumlar yapılmıştır.

Araştırmanın yürütüldüğü 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine ait betimsel istatistikler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerine Ait Betimsel İstatistikler

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	50	% 50
	Erkek	50	% 50
Kıdem	1-10 yıl	21	% 21
	11-20 yıl	57	% 57
	21 yıl ve üstü	22	% 22
Okutulan Sınıf	4. Sınıf	46	% 46
	5. Sınıf	54	% 54

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin %50'sinin kadın %50'sinin erkek; mesleki kıdem olarak %21'i 1- 10 yıl arası, %57'sinin 11- 20 yıl arası, % 22'sinin de 21 yıl ve üstü çalışmış olduğu, 4. sınıf okutan öğretmenlerin %46, 5. sınıf okutan öğretmenlerin ise %54 oranında olduğu görülmektedir.

4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere yönelik 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin en fazla önem verdikleri değerleri belirlemek için değer önem sırası ölçeğinden elde edilen puanların ortalamaları hesaplanmıştır. En önem verilen değerden daha az önemli görülen değerler sıralanmıştır ve elde edilen sonuçlar Tablo: 3'de sunulmuştur.

Tablo 3: 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Değer Önem Sırasına Ait İstatistikler

	Ortalama	Standart sapma
Adil olma	6.03	4.60
Saygı	6.22	4.29
Dürüstlük	6.40	4.91
Sorumluluk	7.52	4.26
Sevgi	7.68	4.78
Vatanseverlik	8.36	5.90
Bağımsızlık	8.79	5.54
Aile Birliğine Önem Verme	9.04	5.51
Çalışkanlık	9.47	4.44
Özgürlük	10.12	5.95
Hoşgörü	10.14	4.95
Bariş	10.45	4.81
Dayanışma	10.50	4.57
Yardımseverlik	12.43	4.53
Bilimsellik	12.94	5.26
Duyarlılık	13.03	4.57
Temizlik	13.08	4.57
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	13.51	5.25
Misafirperverlik	16.11	3.96
Estetik	18.12	2.97

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan 4. ve 5. sınıf öğretmenleri en önem verdikleri değer olarak “adil olma” yı belirtmişlerdir. Diğer değerler ise şöyle sıralanmıştır: ikinci sırada saygı, üçüncü sırada dürüstlük, dördüncü sırada sorumluluk, beşinci sırada sevgi, altıncı vatanseverlik, yedinci sırada bağımsızlık, sekizinci sırada aile birliğine önem verme, dokuzuncu sırada çalışkanlık, onuncu sırada özgürlük, on birinci sırada hoşgörü, on ikinci sırada barış, on üçüncü sırada dayanışma, on dördüncü sırada yardımseverlik, on beşinci sırada bilimsellik, on altıncı sırada duyarlılık, on yedinci sırada temizlik, on sekizinci sırada sağlıklı olmaya önem verme, on dokuzuncu sırada misafirperverlik, yirminci sırada ve son olarak estetik’ tir.

İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değerler arasında okuttukları sınıfa göre bir farklılık olup olmadığına bakmak için Mann-Whitney U- Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Okuttukları Sınıfa Göre Farklılığına Ait İstatistikler

Değer	Sınıf	N	Mean Rank	p
Adil Olma	4. sınıf	46	50,42	0,981
	5. sınıf	54	50,56	
Aile Birliğine Önem Verme	4. sınıf	46	47,25	0,300
	5. sınıf	54	53,27	
Bağımsızlık	4. sınıf	46	46,76	0,233
	5. sınıf	54	53,69	
Barış	4. sınıf	46	50,39	0,972
	5. sınıf	54	50,59	
Bilimsellik	4. sınıf	46	47,86	0,399
	5. sınıf	54	52,75	

Çalışkanlık	4. sınıf	46	51,43	0,766
	5. sınıf	54	49,70	
Dayanışma	4. sınıf	46	52,17	0,593
	5. sınıf	54	49,07	
Duyarlılık	4. sınıf	46	51,75	0,690
	5. sınıf	54	49,44	
Dürüstlük	4. sınıf	46	54,07	0,254
	5. sınıf	54	47,46	
Estetik	4. sınıf	46	44,99	0,064
	5. sınıf	54	55,19	
Hoşgörü	4. sınıf	46	54,38	0,216
	5. sınıf	54	47,19	
Misafirperverlik	4. sınıf	46	44,39	0,049
	5. sınıf	54	55,70	
Özgürlük	4. sınıf	46	46,30	0,181
	5. sınıf	54	54,07	
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	4. sınıf	46	54,23	0,234
	5. sınıf	54	47,32	
Saygı	4. sınıf	46	48,60	0,543
	5. sınıf	54	52,12	
Sevgi	4. sınıf	46	55,23	0,131
	5. sınıf	54	46,47	
Sorumluluk	4. sınıf	46	53,05	0,415
	5. sınıf	54	48,32	
Temizlik	4. sınıf	46	50,83	0,917
	5. sınıf	54	50,22	
Vatanseverlik	4. sınıf	46	50,41	0,978
	5. sınıf	54	50,57	
Yardımseverlik	4. sınıf	46	53,14	0,400
	5. sınıf	54	48,25	

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değerlerin okuttukları sınıf düzeyleri bakımından farklılık gösterip göstermediği bulmak amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucuna göre misafirperverlik değerlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Misafirperverlik değeri için 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Değer Önem Sırası Ölçeği puanlarının farklarının ortalaması sırasıyla 44,39 ve 55,70 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen p değeri 0,05'den küçük olduğu için 4. Sınıf öğretmenlerinin misafirperverlik değerini 5. Sınıf öğretmenlerinden daha önemli buldukları sonucunu ortaya koymuştur.

İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf öğretmenlerinin en önem verdikleri değerler arasında cinsiyete göre bir farklılık olup olmadığına bakmak için Mann- Whitney U- Testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Cinsiyete Göre Farklılığına Ait İstatistikler

Değer	Cinsiyet	N	Mean Rank	p
Adil Olma	Kadın	50	54,41	0,175
	Erkek	50	46,59	
Aile Birliğine Önem Verme	Kadın	50	50,72	0,939
	Erkek	50	50,28	
Bağımsızlık	Kadın	50	53,97	0,231
	Erkek	50	47,03	
Barış	Kadın	50	50,83	0,909
	Erkek	50	50,17	
Bilimsellik	Kadın	50	57,05	0,023
	Erkek	50	43,95	
Çalışkanlık	Kadın	50	48,53	0,496
	Erkek	50	52,47	
Dayanışma	Kadın	50	52,51	0,487
	Erkek	50	48,49	
Duyarlılık	Kadın	50	53,74	0,263

	Erkek	50	47,26	
Dürüstlük	Kadın	50	48,83	0,563
	Erkek	50	52,17	
Estetik	Kadın	50	53,13	0,338
	Erkek	50	47,87	
Hoşgörü	Kadın	50	46,45	0,162
	Erkek	50	54,55	
Misafirperverlik	Kadın	50	49,79	0,804
	Erkek	50	51,21	
Özgürlük	Kadın	50	51,69	0,681
	Erkek	50	49,31	
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	Kadın	50	44,06	0,026
	Erkek	50	56,94	
Saygı	Kadın	50	47,09	0,237
	Erkek	50	53,91	
Sevgi	Kadın	50	49,24	0,663
	Erkek	50	51,76	
Sorumluluk	Kadın	50	53,33	0,328
	Erkek	50	47,67	
Temizlik	Kadın	50	48,38	0,464
	Erkek	50	52,62	
Vatanseverlik	Kadın	50	50,63	0,964
	Erkek	50	50,37	
Yardımsverlik	Kadın	50	44,12	0,027
	Erkek	50	56,88	

Tablo incelendiğinde bilimsellik, sağlıklı olmaya önem verme ve yardımsverlik değerlerinde cinsiyet açısından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Çünkü tabloda bu değerler açısından $p < 0,05$ 'tir. "Bilimsellik" için puanların farklarının ortalaması sırasıyla kadınlar için 57,05 ve erkekler için 43,95'tir. Bu erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla bilimsellik değerine daha

fazla önem verdiğini göstermektedir. “Sağlıklı Olmaya Önem Verme” değerine baktığımızda puan farklarının ortalaması sırasıyla kadınlar için 44,06 ve erkekler için 56,94 olduğu görülmektedir. Bu puan ortalamalarından kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranlara sağlıklı olmaya daha çok önem verdikleri sonucuna ulaşılabilir. Anlamlı farklılık olan son değer olan “Yardımseverlik” değerinin puan farklarının ortalamalarına baktığımızda ise 44,12 ve 56,88 olduğunu görmekteyiz. Bu da yine kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla yardımseverliğe daha çok önem verdiklerini göstermektedir.

Tablo 6: İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin En Önem Verdikleri Değerlerin Mesleki Kıdeme Göre Farklılığına Ait İstatistikler

Değer	Mesleki Kıdem	N	Mean Rank	p
Adil Olma	1-10 yıl	21	47,86	0,638
	11-20 yıl	57	49,54	
	21 yıl ve üstü	22	55,50	
Aile Birliğine Önem Verme	1-10 yıl	21	44,98	0,615
	11-20 yıl	57	51,82	
	21 yıl ve üstü	22	52,34	
Bağımsızlık	1-10 yıl	21	60,86	0,181
	11-20 yıl	57	47,53	
	21 yıl ve üstü	22	48,32	
Barış	1-10 yıl	21	52,29	0,752
	11-20 yıl	57	48,64	
	21 yıl ve üstü	22	53,61	
Bilimsellik	1-10 yıl	21	62,21	0,007
	11-20 yıl	57	52,17	
	21 yıl ve üstü	22	35,00	
Çalışkanlık	1-10 yıl	21	56,43	0,572
	11-20 yıl	57	48,93	

	21 yıl ve üstü	22	48,91	
Dayanışma	1-10 yıl	21	51,33	0,534
	11-20 yıl	57	52,53	
	21 yıl ve üstü	22	44,45	
Duyarlılık	1-10 yıl	21	54,55	0,724
	11-20 yıl	57	50,14	
	21 yıl ve üstü	22	47,57	
Dürüstlük	1-10 yıl	21	38,19	0,880
	11-20 yıl	57	54,11	
	21 yıl ve üstü	22	52,91	
Estetik	1-10 yıl	21	55,60	0,431
	11-20 yıl	57	50,82	
	21 yıl ve üstü	22	44,80	
Hoşgörü	1-10 yıl	21	46,88	0,525
	11-20 yıl	57	49,57	
	21 yıl ve üstü	22	56,36	
Misafirperverlik	1-10 yıl	21	42,60	0,364
	11-20 yıl	57	52,66	
	21 yıl ve üstü	22	52,45	
Özgürlük	1-10 yıl	21	63,69	0,054
	11-20 yıl	57	48,14	
	21 yıl ve üstü	22	44,02	
Sağlıklı Olmaya Önem Verme	1-10 yıl	21	59,57	0,182
	11-20 yıl	57	49,89	
	21 yıl ve üstü	22	43,43	
Saygı	1-10 yıl	21	38,67	0,090
	11-20 yıl	57	52,46	
	21 yıl ve üstü	22	56,70	
Sevgi	1-10 yıl	21	51,38	0,987
	11-20 yıl	57	50,19	

	21 yıl ve üstü	22	50,45	
Sorumluluk	1-10 yıl	21	45,31	0,631
	11-20 yıl	57	52,39	
	21 yıl ve üstü	22	50,55	
Temizlik	1-10 yıl	21	50,12	0,991
	11-20 yıl	57	50,37	
	21 yıl ve üstü	22	51,20	
Vatanseverlik	1-10 yıl	21	43,45	0,413
	11-20 yıl	57	51,51	
	21 yıl ve üstü	22	54,61	
Yardımseverlik	1-10 yıl	21	41,12	0,010
	11-20 yıl	57	47,85	
	21 yıl ve üstü	22	66,32	

Tablo incelendiğinde mesleki kıdem olarak anlamlı fark bulunan değerler “bilimsellik” ve “yardımseverlik” değerleridir. “Bilimsellik” değerinin kıdem puanlarına baktığımızda 1-10 yıl için 62,21 , 11-20 yıl için 52,17 ve 21 yıl üstü için 35,00 olduğu görülmektedir. Bu da bilimselliğe en çok önem verenlerin 20 yıl ve üzerinde çalışanlar olduğunu göstermektedir. “Yardımseverlik” değerinin verileri incelendiğinde ise 1-10 yıl için 41,12 , 11-20 yıl için 47,85 ve 21 yıl ve üstü için ise 66,32’dir. Bu veriler ise yardımseverlik değerine en önem verenlerin 1-10 yıl arasında çalışanlar olduğunu göstermektedir.

4.2. Değer Algıları Görüşme Formuna Ait Bulgu ve Yorumlar

Bu bölümde 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinden 12 öğretmene görüşme formunda yer alan soruların yöneltmesi sonucunda elde edilen cevapların analizi yer almaktadır. Analiz kısmında katılımcı öğretmenlere K1, K2,K3... K12 şeklinde kodlar verilmiştir.

4.2.1. Değer Tanımlarına Ait Bulgu ve Yorumlar

Uygulanan görüşme formunda yer alan ilk soru “ *Değer sizin için ne ifade etmektedir?*” sorusu 12 sınıf öğretmenine yöneltilmiştir. Verdikleri cevaplar incelendiğinde;

Görüşme yapılan öğretmenlerden 3’ü değeri “bir varlığa verilen kıymet” (K2, K5, K11) olarak ifade etmişlerdir. Bu görüş TDK’ nın Türkçe Sözlüğünde “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan, soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık” (TDK, 2010) olarak belirtilmektedir ve verilen cevaplar anlam olarak bu ifadeye yakındır. “ ‘Değer’ bir şeyin değeridir; bir şeyin bir çeşit özelliğidir.” (Kuçuradi, 2010: 40) tanımını da görüşü destekler niteliktedir.

Bu cevabı veren öğretmenlerin görüşme formundan alınan metinleri inceleyecek olursak;

K2-“*Bir olguya ya da varlığa yüklenen kıymettir. Anlamı yüksek ve yararlı niteliklerdir.*”

K5-“*Herhangi bir şeye verilen önem kıymet*”

K11-“*Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, kıymet vermek. Yüksek ve yararlı olan soyut olan kavramdır.*”

Yedi öğretmen değeri toplumla ilişkilendirmiş “insanlığın ve toplumun ortak yargıları” ve “toplumu bir arada tutan özellikler” olarak belirtmişlerdir. Zaten Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da Özgüven’in bu görüşü destekleyen “Bir sosyal grup ya da toplumun kendi varlık, birlik ve işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için yine o toplumun ortak olarak benimsemiş olduğu düşünce, amaç, ahlaki ilke ve inançlardır” (Özgüven, 1994) ifadesi yer almıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin 7’sinin değer kavramını algılayışı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile örtüştüğü görülmektedir.

Öğretmen görüşme formlarından metinlere bazı örnekler;

K1-“Tüm insanlığın ortak ve evrensel yargılarıdır.”

K4-“Değer, toplumun birlik, beraberlik ve bütünlüğünü sağlamak için kabul edilen ortak ahlak ilke ve inançlardır.”

K6-“Toplumca benimsenmesi gereken, insanlığa yarar sağlayan; maddi manevi kültürel öğelerin tümü.”

K12-“Nesilden nesile aktarılabilen toplumun yaşantısıyla oluşan, topluma özgü olumlu birikimlerdir.”

Başka bir öğretmen “bireyin sahip olduğu” özellikler ifadesine yakın cevap vermiştir. Bunu “Bana göre değer ifadesi bireylerin sahip olmaları ve hayatları boyunca kullanmaları gereken, kişiden kişiye göre önem derecesi değişebilen özellikler demektir.” şeklinde belirtmiştir. Kluckhohn (1951) değeri, bir grubun veya bireyin özelliğini gizli veya açık olarak ortaya koyan, eylemin biçim, araç ve amaçları arasından tercih yapmayı etkileyen bir kavram olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Baloğlu ve Balgamiş, 2005: 22). Dolayısıyla bu öğretmenin görüşü de bu tanıma yakındır.

Son olarak K8 kodlu katılımcı öğretmenin görüşüne göre “saygı” olarak ifade edilmiş ve “Değer benim için öncelikle kişinin çevresine, ailesine ve kendisine olan saygısını ifade etmektedir.” şeklinde belirtmiştir. Saygı da bir değerdir ve 4. ve 5. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında geçmektedir. Fakat burada sorulan soru değer kavramını anlamaya yönelik genel bir sorudur. Burada öğretmen için en önemli değer saygı olabilir fakat genel bir tanım yapmamıştır.

4.2.2.Değerin Önemine Ait Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlere yöneltilen “Sizce bir değeri önemli kılan nedir?” sorusudur.

Yedi öğretmen “toplum tarafından benimsenmiş olması ve toplum içindeki yeri” ifadesine yakın cevaplar vermişlerdir. “Bir toplumun, kültürün etkisi altında kalan davranışları, o kültürün değerlerini yansıtmaktadır. Her toplumun kendisine ait bir kültürü olduğundan, her kültürün kendine özgü değerleri vardır. Değer toplumdan topluma değişiklik gösterebileceği gibi, bazı değerler bazı toplumlarca ortak olarak da benimsenebilir. Bunun yanı sıra her bireyin farklı değer yargıları olabilir” (Aydın,

1994). K1 öğretmeni ise *“İnsanlığın ortak yargıları olmuşsa önemlidir.”* cümlesiyle yine bu görüşlere yakın bir cevap vermiştir. Bu öğretmenlerin görüşme formundan metinlere örnekler:

K2-*“Bir değeri önemli kılan toplum ya da birey tarafından benimseniş derecesidir.”*

K10-*“Bir değeri önemli kılan toplumu bir araya getirmesi, bütünleştirmesi, vazgeçilmez olması, toplumu ayakta tutması ve güç katmasıdır.”*

K11-*“Onun toplumda kabul edilebilirliği olumlu ve doğru olması bakımından aynı zamanda kişisel görüş ve düşüncelere görel olarak uygunluğu.”*

Değerin “kullanışlılığını” ifade eden bir öğretmen olmuştur ve K6-*“Faydalı ve birçok kişi tarafından kullanılabilir olması.”* şeklinde belirtmiştir. Schwartz ve Bilsky (1987) değerlerin özelliklerini belirtirken değerlerin bir özelliği olarak *“Değerler, bireyin amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleriyle (hakkbilirlik, yardımseverlik) ilişkilidirler.”* (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000: 60) ifade etmiştir. Öğretmenin cevabının bu özelliğe yakın bir görüş olduğunu belirtebiliriz.

Bir öğretmen “kalıcılığa” vurgu yapmıştır. K12-*“Yüzyıllar geçse de hala geçerli kalıcı olması. İnsanlara örnek güzellik olarak gösterilmesidir.”* olarak belirtmiştir. Başka bir öğretmen K7-*“Bence bir değeri önemli kılan en önemli nokta, o değer o birey için taşıdığı anlam kadar diğer insanlar üzerindeki kültürel önemidir.”* cümlesiyle değerın kültürel önemine dikkat çekmiştir.

Bir öğretmen ise sorulan soruyu farklı değerlendirerek bireyin önem verdiği değerlerden bahsetmiştir:

K3-*“Dürüst olma, adil davranma, aile birliğine önem verme, sevgi, saygı, hoşgörü vb. değerlere önem vermesidir. Bu değerleri benimsemiş bireyler yetiştirildiği takdirde sorumlu insan, etkin vatandaş yetiştirme amacına ulaşılmış olur.”*

4.2.3. Değerin Ortaya Çıkmasında Önemli Olan Faktörlere Ait Bulgu ve Yorumlar

Öğretmenlere “*Değerlerin ortaya çıkmasında önemli olan faktörler nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir.

Bu konuda yakın görüşlerde birleşen 6 öğretmen değerlerin ortaya çıkmasında önemli faktör olarak toplumu görmüş ve bununla ilişkili cevaplar vermişlerdir. Cevap metinlerine ilişkin örnekler:

K2-“*Bireyin önem verdiği olgular, toplumun yaşayış biçimi ve insanlar arası ilişkilerdir.*”

K7-“*Değerleri ortaya çıkmasındaki önemli faktörler insanlar arası ilişkilerde önemli bir yere sahip olmalarıdır. Ayrıca toplum içinde insanların sahip oldukları ortak değerler sosyal dayanışma kavramını da ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Toplumsal değerleri ortaya çıkararak ve kazandıran şey, toplumun en küçük birimi olan ailedir. Aileyi sosyal çevre, okul gibi ortamlar takip eder.*”

K8-“*Değerlerin ortaya çıkmasında en önemli faktör toplumun verdiği tepkilerdir.*”

K5-“*Toplumun bakış açısıdır.*”

Bir öğretmen K1-“*Yaşanan deneyimlerdir.*” ifadesini kullanarak soruya farklı bir cevap vermiştir. Başka bir öğretmen bireye nasıl davranıldığının önemli olduğunu düşünerek görüşme formunda K3-“*Takdir edilme, kendine inanma ve güvenme, bir yardım elinin uzatılması, hoşgörülü davranma. Yetenekli olduğunun farkına varma gibi faktörler olabilir.*” cümlesini kullanmıştır. 2 öğretmen bireyin yetiştirileceğine dair olduğunu belirtmiştir. Ve bu öğretmenlerden biri şu ifadeyi kullanmıştır. K4-“*Kuşak çatışması nedeniyle yıpranan değerleri ortaya çıkarmak, başkalarının haklarına saygılı olmak, görev ve sorumluluk bilincinde insanlar yetiştirmek gibi faktörlerdir.*”

Başka bir öğretmen değerlerin kalıcılığından bahsetmiş ve K12- *“Yüzyıllar geçse de hala geçerli kalıcı olması. İnsanlara örnek güzellik olarak gösterilmesidir.”* cümlesiyle belirtmiştir. Son olarak başka bir öğretmen ise kültürel öneminden bahsetmiştir.

4.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler İle Öğretmenlerin Değerlerinin Örtüşme Durumuna Ait Bulgu ve Yorumlar

2. soru *“Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değer kavramı ile sizin bireysel olarak önem verdiğiniz değerlerin örtüşme durumu nedir?”*

Öğretmenlerin genel olarak ifade ettiğine göre Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerlerle bireysel olarak önem verdikleri değerler örtüşmektedir.

4 öğretmen bu soruya büyük oranda örtüştüğünü ifade eden cümlelerle cevap vermişlerdir. Bu öğretmenlerin cevap metinlerinden örneklere baktığımızda;

K2-*“Programdaki değer kavramı benim önem verdiğim değerlerle genel olarak örtüşür. Ancak 1. Ünitenin içerisinde “adil olma”nın belirgin işlenmesi gerektiğini düşünmekteyim.”*

K7- *“Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değerler ile benim benimseyip öğretmeyi istediğim değerler genel itibariyle örtüşmektedir. Ben de derslerimde kazandırılması amaçlanan tüm değerleri vermeye çalışıyorum. Çünkü her ne kadar farklı gibi görünseler de değerlerden birinin yoksunluğu diğer değerlerin varlığını da etkileyecektir. Bu sebeple önem sıraları farklılık arz etse de tüm değerlere eşit derecede önem verilmelidir.”*

5 öğretmen programdaki değerlerle bireysel değerlerinin tamamen örtüştüğünü ifade etmiştir. Bu cevaplara örnekler;

K10-*“Derste verilen değer kavramları ve benim bireysel olarak önem verdiğim değerler örtüşmektedir.”*

K11- *“Örtüşmektedir. Fakat herkes için doğru kabul edilmesi onun önemli olduğu anlamına gelmemektedir. (Buradaki önemli olan hakta kişinin özel yargısıdır, benimsemesidir.)”*

K12-*“Değerleri bütün olarak ele aldığımızda örtüşüyor, biri çok önemli biri az önemli olmamalı. Değerlerin hepsi önemlidir.”*

Kısmen örtüştüğünü ifade eden bir öğretmen ayrıca pek örtüşmediği ve örtüşmediği şeklinde cevaplar veren birer öğretmen vardır.

Örtüşmediğini ifade eden K9 öğretmenin cevabı *“Sosyal Bilgiler değer kavramı, kültürel altyapıyı yeterli düzeyde kullanmamaktadır. Değerlerin güncellenmesi konusu dikkate alınmadan hümaniter değerler yeniden kazandırılmaya çalışılmıştır.”*

Bu durumda görüşme yapılan öğretmenlerin değerlerinin programdaki değerlerle büyük oranda örtüşmesinin dersleri daha verimli hale getireceği düşünülebilir.

4.2.5.Değerler Eğitiminin Amacına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu soru *“Değerler eğitiminin amacı ne olmalıdır?”* şeklinde yöneltilmiştir.

4 öğretmen değerlerin amacını kişiye değerleri benimsetmek ve bu değerlere sahip bireyler yetiştirmek olarak cevaplamışlardır.

Bu cevap metinlerine örnekler:

K3-*“Öğrencilerinde yaşamında anlamlı ve kalıcı olması için değerler okul dışında aile ve çevre tarafından da benimsenip desteklenmelidir. Değerleri benimseyen ve bunları davranış haline getiren bireyler yetiştirmek olmalıdır.”*

K7-*“Değerler eğitiminin amacı, bireylerin sosyal kültür içinde sahip oldukları değerler ile toplumdaki yaşayışlara ve diğer bireylere uyumlu bir birey olarak toplum içinde rollerini yerine getirmeleri olabilir.”*

2 öğretmen evrensel olarak ve milli olarak faydalı bireyler yetiştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Cevap metinlerine örnek:

K1-“Değerler birey olmayı, evrensel değerlere sahip çıkmayı, dünyayı vatan olarak kabul etmeyi ve insanlığın karşısında daha iyi bir dünyaya hizmet etmeyi öğretmeli.”

2 öğretmen topluma faydalı bireyler yetiştirmek olduğu şeklinde cevaplamışlardır.

K2-“Toplumda birbirine ve devletine karşı doğru davranışlar sergilemeyi sağlamak olmalıdır.”

1 öğretmen K5-“Milli değerlerimiz her şeyin başında gelmelidir.” cümlesiyle milli değerleri vermek olduğunu ifade etmiştir.

Diğer öğretmenlerden ise biri kalıcı bilgi ve kültür birikimi oluşturmak olduğunu ifade etmiş K12-“Toplumlarda veya insanlarda kalıcı ve işe yarar bir bilgi ve kültür birikimini oluşturulması.” cevabını vermiştir.

Bir öğretmen ise Yunus Emre'nin “Yaratılanı yaratandan ötürü sevmek.” cümlesiyle değerler eğitiminin amacını açıklamıştır.

4.2.6. Değerler Eğitiminden Sorumlu Olacak Kişilere Ait Bulgu ve Yorumlar

Bu soru 3. sorunun bir alt başlığı şeklinde olup “Değerler Eğitiminden Kimler Sorumlu Olmalıdır?” diyerek katılımcı öğretmenlerden bu konuya dair bilgi alınmak istenmiştir.

5 öğretmen aile, okul ve çevre tarafından verilmesi gerektiğini savunmuştur.

K1-“Aile ve okul sorumlu olmalı, devlet yardımcı olmalı ve saygı göstermelidir.”

K7- “Değerlerin eğitimi çocuğun dünyaya gelmesinden sonra aile içinde başlar. Aileden sonra okula adımını atan çocuk sosyalleşmeye başlar ve okul öğretmenleri ve okul arkadaşlarıyla birlikte ortak bir yaşayış içinde toplumsal değerleri kazanmaya devam eder. İnsan yaşadığı zaman diliminin sonuna kadar toplum içinde uyumlu yaşayabilmek adına değerleri benimsemeye devam eder.”

K3-“Okul, aile ve çevrenin tamamı sorumlu olmalıdır. Bunun içinde medya da büyük rol almalı. Öğretmenlerde iyi bir model oluşturmalıdır.”

3 öğretmen aile, öğretmen ve çevre tarafından verilmesi gerektiği cevabını vermişlerdir.

K8-“Değerlerin eğitiminde ilk olarak aile sorumlu olmalıdır. Çünkü bir bireyin en çok vakit geçirdiği yer ailesi ile olan zamandır. Daha sonra da öğretmenler ve arkadaş çevresi gelmelidir.”

2 öğretmen eğitimcileri kastederek tüm öğretmenler cevabını vermişlerdir.

K4- “Tüm öğretmenler sorumlu olmalıdır.”

K9-“Üniversite kadrosu, öğretmenler, insanlara hitap eden meslek grupları mensupları olmalıdır.”

1 öğretmen K2-“Değerler eğitiminden toplumun tüm bireyleri sorumlu olmalıdır.” cümlesiyle toplumun içinde olan herkesin bireyi etkilediğini ifade etmiştir.

Son olarak bir öğretmen de K12-“Kendini tarih, kültür, sanat, spor, din alanında kalite olarak göstermiş kişiler.” olduğu cevabını vermiştir.

4.2.7. Değerlerin Kazanılıp Kazanılmadığına Dair İzlenen Ölçme Değerlendirme Yolu İçin Bulgu ve Yorumlar

“Değerlerin kazanılıp kazanılmadığını anlamak için nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir.

Öğretmenlerin hepsi genel olarak gözlem tekniğini kullandığını belirtmişlerdir. Fakat aşağıda görüşme formunda yer alan metinlere verilen cevaplar doğrultusunda bazı öğretmenlerin buna ek olarak kullandıkları farklı yöntemler de vardır.

K1-“Daha çok gözleme dayalı, yerine göre sınavlarla.”

K3-“Okul- aile işbirliğinin ne ölçüde arttığını gözlemleyerek. Ailelerin eğitim süreci içinde ne kadar yer almak istediğine bakarak. Öğrencilerde meydana gelen

vatanseverlik, saygı, sorumluluk bilincini ölçen kısa testler yaparak anlamaya çalışıyorum.”

K4- “Davranışlarda gözlenebilir, kısa skeç ve dramalar yaptırılabilir.”

K7- “Değerlerin kazanılıp kazanılmadığını anlamak için öğrencilerimin sınıf içinde ve dışında bana, arkadaşlarına, ailelerine ve çevrelerine karşı sergiledikleri davranışları gözlemliyorum. Yer yer de çeşitli hikaye tamamlama etkinlikleri ile bir durum karşısında ortaya koyacakları durumu görebiliyorum.”

K10- “Gözlem formları dağıtıyorum. Kontrol listeleri kullanıyorum. Kompozisyon yazdırıyorum. Öz değerlendirme formları kullanıyorum. Soru cevap tekniği kullanıyorum.”

K11- “Değerlerin kazanılıp kazanılmadığını anlamak için anket ve gözlem sistemli ve doğal gözlem tekniklerini, ayrıca tiyatro tarzı oyunlarla bunları destekliyorum.”

Öğretmenlerin ek olarak yaptırdıkları etkinliklere baktığımızda, 2 öğretmenin sınav veya test kullandığını, 2 öğretmenin drama, tiyatro veya skeçler yaptırdığını, 1 öğretmenin hikaye tamamlama etkinlikleri yaptırdığını, 1 öğretmenin kompozisyon yazdığını, 1 öğretmenin kontrol listeleri, öz değerlendirme formları ve soru cevap tekniği kullandığını, bir öğretmenin de anket yaptırdığını görüyoruz.

Sadece gözlem yapan öğretmenlerin cevap metinlerine örnekler verildiğinde; ,

K2- “Okul içerisindeki davranışların gözlemi ile değerlendirebiliyorum.”

K5- “Günlük hayatlarındaki tutum ve davranışları kendilerini ortaya koyuyor.”

K6- “En güzeli davranışların gözlemlenmesi, dışa vurulan halin olumlu olumsuz yönlerinin tespit edilmesi. Varsa bunun sonunda eksiklerin giderilmesi.”

K8- “Daha çok gözlem yapmayı tercih ediyorum. Öz değerlendirme formlarını çok fazla kullanmıyorum. Sağlıklı cevaplar verilmediğini düşünüyorum.”

4.2.8. Değerlerin Kazandırılmasında Etkili Olan Diğer Faktörler İle Öğretmenlerin Etkileşim Düzeyine Ait Bulgu ve Yorumlar

5. soru: “Değerlerin kazandırılmasında etkili olan diğer faktörler (okul, aile, sosyal çevre...) ile etkileşiminiz/ işbirliğiniz ne düzeydedir? Gerçekleştirdiğiniz özel uygulamalar veya projeler var mı?”

Bu soruya genel olarak aile ile ilişkilerini sıkı tutarak ve onlarla iletişime geçerek anlamına gelebilecek cevaplar vermişlerdir. Neredeyse hiçbirinin bu konuya özel proje uygulamadığı okulunda böyle projeler varsa da belirtmediği görülmektedir.

5 öğretmen aile ve sosyal çevreyi içine alan cevaplar vermişlerdir. Örneğin;

K3-“Aile ziyaretleri yapıyorum. Millet olarak bazı değerlerin bizim için önemli olduğu ve bu konuda taviz vermememiz gerektiği konusunda bilgiler aktarıyorum. Daha çok veli toplantıları yapıyorum.”

K7-“Değerleri kazandırmada en önemli olan faktör ailedir. Ben de öğrencilerimin aileleriyle sürekli diyalog içinde bulunuyorum ve aile içinde sergiledikleri davranışları ve kazandıkları değerlere ilişkin tutumlarını gözlüyorum.”

K8-“Maalesef veliler iletişime geçmeye genel olarak (istisnalar hariç) çok da açık değiller. Bu sebeple veli toplantılarını sık tutmaya gayret ediyorum. Toplantıya katılmayan bazı problemlili velilere yazılı bildiriyorum. Bazen de telefon ile iletişime geçiyorum.”

5 öğretmen soruya değerler eğitiminde kullandıkları yöntemlerden bahsederek cevap vermişlerdir. Örneğin;

K4-“Oyun, drama, film izletme, vb. uygulamalar.”

K11-“Üst düzeyde olduğunu düşünüyorum. Drama etkinliklerinin önemli olduğunu düşünüyorum ve uyguluyorum.”

Bir öğretmen kişisel gelişim programları kullandığı cevabını vermiştir.

K9-“Birey birey her öğrencinin özel şartlarını öğrenip, asgari müştereklerde toplum kurallarını uygulamaya yönelik “kişisel gelişim” programları uygulanmaktadır.”

Son olarak bir öğretmen bu soruya cevap vermemiştir.

4.2.9. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Konusundaki Eğitim Alma Durumlarına Ait Bulgu ve Yorumlar

6. soru: “Mesleki veya hizmetiçi eğitiminizde değerler konusunda özel bir eğitim aldınız mı? Bu durum sizin değer öğretiminize nasıl etki etmektedir?”

Görüşme yapılan öğretmenlerden hiçbiri bu alanda özel bir mesleki eğitim almamıştır. Bir öğretmen üniversite eğitiminin bir öğretmen de hizmetiçi eğitimlerinin özellikle bu alana yönelik olmasa da katkısı olabileceğini belirtmiştir.

K8-“Üniversite yıllarında çok da verimli olmayan bir eğitim aldım. Ama bunun haricinde bir eğitim almadım.”

K7-“Değerler ve öğretimi konusunda hizmet içi eğitimlerimizde bire bir olmasa da genel itibariyle bir eğitim verildi. Değerlerin öğretiminde hizmetiçi eğitimin verdiklerinden faydalanmadım, kendi hayat görüşüm ile sahip olduğum değerlerde programda verilmem istenen değerleri çeşitli etkinliklerle öğretiyorum.”

Bir öğretmen kendi imkânlarıyla okuyarak araştırarak kendini bu konuda geliştirdiğini ifade etmiştir.

K6-“Ayrı bir eğitim almadım ama araştırmayı ve kendimi geliştirmeyi seven biriyim. Bu konu hakkında kitaplar okur bilgiler alırım.”

Bir başka öğretmenin ise bu konuda bir çalışması olmuştur.

K9-“Üniversite düzeyinde, belirli kaynakların taranması ile sosyal yapının tanınması için, bölüm başkanımız C. Muammer Muşta ile bir çalışmamız oldu. O dönemde Anadolu ve Balkanlardaki “numune şahsiyetlerin” özelliklerini inceledik.

Avrupa demokrasisine katkıda bulunanların çalışmalarını tespit etmeye çalıştık. Belirli sosyologların külliyatlarından bir tez hazırladık.”

Diğer öğretmenler (8 öğretmen) ise sadece bu konuda eğitim almadıklarını belirtmişlerdir:

K1-“Özel bir eğitim almadım.”

K10-“Bu konuda özel bir eğitim almadım. Böyle bir eğitimle daha etkin ve kalıcı bir öğretim sağlayabilirdik.”

K12-“Hayır, eğitim almak isterdim.”

4.2.10. Okullarında Uygulanan Değerler Eğitiminin Yeterliliğine Ait Bulgu ve Yorumlar

“Okulunuzda uygulanan değer eğitimi etkinliklerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?”

10 öğretmen okullarında verilen değerler eğitimini yetersiz olarak görmektedir.

İki öğretmen değerler eğitimine ayrılan zamanda bir öğretmende öğretmen yetiştirmede sorun olduğunu düşünmektedir.

Bu açıklamalara örnekler verecek olursak:

K2-“Yeterli olmadığını düşünmekteyim.”

K1-“Yeterli görmüyorum. Öğretmen yetiştirmede sorun olduğunu düşünüyorum.”

K8-“Okullarda uygulanan değerler eğitimi ders saati açısından yeterli değil.”

K10-“Okulumuzda 1., 2. ve 3. Sınıflarda serbest etkinlikler dersinde değerler eğitimi veriliyor. Yeteri kadar zaman ayrılmadığını düşünüyorum.”

Bir öğretmen yeterliliğin sınırı olmadığını ifade etmiş ve şöyle cevaplamıştır:

K4-“Yeni bir uygulama olduğu için neler yapılabilir diye düşünülüp değişik etkinlikler yapılmaya çalışılıyor. Fakat yeterliliğın sınırı yoktur.”

Bir öğretmen yüzde olarak düşünöldüğünde yeterli olduğunu düşünmektedir.

K5-“Yüzde olarak düşünöldüğünde %70- 80, ilişkileri ve iletişimi konusunda eğitim verilmeli daha sonra değer eğitime geçilmeli.”

4.2.11. Sınıflarındaki Değerler Eğitiminin Yeterliliğine Ait Bulgu ve Yorumlar

“Sınıfınızda uygulanan değerler eğitiminin etkililiğı hakkında ne düşünüyorsunuz?”

2 öğretmen sınıftaki eğitimi yeterli bulmaktadır.

K7-“Sınıftaki değer öğretimi etkinlikleri de kendime göre yeterli derecede gerçekleşiyor. Eğer eksiklik gördüğüm bir değer olursa da mutlaka onu kazandırma yoluna gidiyorum.”

K11-“kendi sınıfım açısından değerlendirecek olursam yeterli düzeyde ve etkili bir biçimde uygulandığını düşünüyorum.”

Bir öğretmen sadece sınıfta verilen eğitimin yeterli olmadığına vurgu yapmıştır.

K1-“Çevre bir bütün olarak önemli sizin tek başınıza yeterli olmanız yeterli olmaz.

2 öğretmen olumlu tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir.

K2-“Bireysel olarak da, derslerimizde de etkinliklerimizden olumlu dönütler almaktayım. Bu konuda başka derslerin öğretmenlerinden de faydalanmaktayız.”

K3-“Vatanseverlik, kültürel değerlere saygı, çevre ve doğaya karşı sorumluluklarımız vb. konusunda öğrencilerin önemli bir tutum geliştirdiklerine inanıyorum.”

2 öğretmen elinden geldiği şekilde uygulamaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

K5-“*Sınıfta elimden geldiğince vermeye çalışıyorum.*”

K8-“*Elimizden geldiği kadar fazla vakit ayırmaya çalışıyorum. Sosyal bilgiler dersi ile sınırlı kalmayıp dersler arası ilişkilendirme yapmaya gayret ediyorum.*”

Bir öğretmen yeterliliğin sınırı olmadığını, bir öğretmen verilen değerlerin sokak veya tv dizileri tarafından yok edildiği şeklinde cevaplar vermişlerdir.

K9- “*Sınıf içi müfredatın dışında olağan dışı bir etkinlik söz konusu değil.*”

K12- “*Okulda verilen değerler eğitimi sokakta veya tvdeki diziler tarafından yok ediliyor.*”

2 öğretmen ise yeterli olmadığını düşünmektedir.

K10- “*Değerler eğitimi ile ilgili programda yer alan ders saati sayısını az buluyorum. Uygulama, etkinlikler ve değerlendirmelere yeterli zaman ayrılmadığını düşünüyorum.*”

4.2.12. Değerlerin Günümüzde Geçmişe Oranla Farklılaşmasına Ait Bulgu ve Yorumlar

8. soru:” *Günümüzde değerlerin geçmişe oranla farklılaşması hakkında ne düşünüyorsunuz?*”

Öğretmenlerden 5’i değerlerin farklılaşmasının normal olduğunu düşünürken 7’si değerlerin yozlaştığını düşünmektedir. Değerlerin farklılaşmasının normal olduğunu düşünen öğretmenlere örnek olarak;

K2-“*Birey geliştirilebilen ve değiştirilebilen bir canlıdır. Hem yaşantımızın değişmesi hem de değer yargılarımızın değişmesi sonucu farklılaşma olması çok doğaldır.*”

K4- “*Televizyon ve internet gibi iletişim araçlarının etkileri, evrensel değerlerin benimsenmesi gibi nedenlerle farklılaşmıştır.*”

K11-“Geçmişe oranla farklılaşmasının nedeni gelişen dünya, bilimsel gelişmeler, teknolojinin gelişmesiyle birlikte değerlerde farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmaların olumlu ve olumsuz yanları da bulunmaktadır.”

Değerlerin yozlaştığını düşünen öğretmenlere göre;

K10-“Teknolojik gelişmeler, yükselen eğitim düzeyi, artan coğrafi hareketlilik, kitle iletişiminin artması geçmişten günümüze değerlerin farklılaşmasında rol oynamaktadır. Egoizm artmıştır. İnsanlar daha fazla istekler peşinde koşmaktadır. Giderek yalnızlaşmaktadır. Maddi değerler ön plana çıkmıştır. Dini kurumlara olan bağlar zayıflamıştır.”

K12-“Teknoloji çağ değişirken insanların daha çok maddeye bağlı kalmaya başlaması geçmişe oranla değerlere bağlılığı azaltıyor.”

4.3.Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formuna Ait Bulgu ve Yorumlar

4. Sınıf için katılımcı öğretmen sayısı 6’dır. Yorumlarda öncelikle hangi üniteye ait olduğu, öğrenme alanı, doğrudan verilecek değerler belirtilmiş daha sonra ise uygulanan etkinlikler, uygulanan yöntem strateji ve teknikler, kullanılan materyallere ilişkin bulgular belirtilmiş ve yorumlar yapılmıştır.

4.SINIF

1. ÜNİTE

Öğrenme Alanı - BİREY VE TOPLUM

Ünite- KENDİMİ TANIYORUM

Doğrudan Verilecek Değerler- DUYGU VE DÜŞÜNCELERE SAYGI,
HOŞGÖRÜ

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13-“Bu konuda örnek olabilecek kişilerin görüşlerinin araştırılması, verilen durumlarda nasıl hareket edeceklerinin sorulması, empati kurma.”

K14- “Duygular bulmacası, yaşam kronolojisi, parmak izi çıkarma”

K15- “*Duygu ve düşünceleri anlatan günlük tutma, parmak izi etkinliği ile benzerlik ve farklılıklar, duygu ve düşüncelerimizi anlatan yazı yazma ve maske hazırlama*”

K16- “*Bireysel özelliklerini anlatan poster hazırlama, kendi yaşamındaki olayları kronolojik sıraya koyma*”

K17- “*‘farklı ve özel’ insanların farklılıklarının bir özellik olduğu*”

K18- “*Okul koridorlarına saygı ve hoşgörü ile ilgili pano oluşturma, değerler ağacı yapma, sınıf duvarına yapıştırma*”

Uygulanan etkinlikleri incelediğimizde, aynı değeri kazandırmaya yönelik fakat farklı etkinlikler olduğunu görmekteyiz. K13, K14, K15,K16 kodlu katılımcı öğretmenler duygu ve düşünceleri ön plana çıkarmaya yönelik etkinlikler düzenlemektedirler. K17 kodlu katılımcı örnekler yoluyla K18 kodlu katılımcı ise değerleri doğrudan verecek şekilde etkinlikler düzenlemişlerdir.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ-TEKNİK

K13-“*Araştırma, buluş yoluyla öğrenme.*”

K14- “*Örnek olay inceleme, soru- cevap, sonuç çıkarma.*”

K15- “*Anlatım, grup çalışması, tümevarım, gösteri.*”

K16- “*Araştırma, beyin fırtınası, iş birliği, resimleme, örnek olay inceleme.*”

K17- “*Örnek olay incelemesi, gösteri, anlatım, soru cevap, tartışma.*”

K18- “*Anlatım, grup tartışması.*”

Uygulanan yöntem teknik ve stratejiler bu ünite açısından incelendiğinde en çok anlatım (K15,K17,K18) ve örnek olay (K14,K16,K17) kullanıldığını görmekteyiz. Daha sonra araştırma (K13, K16), soru cevap (K14, K17), grup çalışması (işbirliği) (K15, K16), gösteri (K15, K17), tartışma (K17, K18), en son olarak da buluş (K13), sonuç çıkarma (K14), tümevarım (K15), beyin fırtınası (K16), resimleme (K16) kullanıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

KULLANILAN MATERYALLER

K13-“*Ders ve çalışma kitabı.*”

K14- “*Çalışma kitabı, mürekkep, bant, karton, cetvel.*”

K15- “*Karton, kağıt, kalem, yazılı kaynaklar, etkinlik örnekleri.*”

K16- “*Takvim, fotoğraf, gazete küpür, nüfus cüzdanı, cumhuriyet tarihini ve yenilikleri anlatan belgesel.*”

K17- “*Karton, boya, kağıt, yazılı ve görsel basın materyalleri.*”

K18- “*Güncel yayınlar, resim, fotoğraf.*”

Kullanılan materyaller incelendiğinde ise en çok kolay ulaşılabilecek ve sınıfta bulunan malzemeler olduğu görülmektedir. Çocukların kolay ulaşabilecekleri malzemeler olduğu için en çok karton (K14,K15,K17), kağıt (K15, K17), boya kalem (K15, K17), yazılı ve görsel kaynaklar (K15, K17), resim ve fotoğraflar (K16, K18).

2. ÜNİTE

Öğrenme Alanı-KÜLTÜR VE MİRAS

Ünite-GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM

Doğrudan Verilecek Değerler – TÜRK BÜYÜKLERİNE SAYGI, AİLE BİRLİĞİNE ÖNEM VERME, VATANSEVERLİK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13-“*Türk büyüklerinin hayatlarının araştırılması. Ailemizin bizim için yaptıkları fedakârlıkların sorulması. Tartışma. Film izleme.*”

K14- “*Soy ağacı, bir zamanlar çocuktular, bulmaca.*”

K15- “*Aile tarihi çalışma, sözlü tarih çalışması, sanal alan gezisi, aile soy ağacı.*”

K16- “*Soy ağacı yapma, sözlü tarih yöntemi ile aile tarihini araştırma, geçmişten günümüze milli kültür öğelerimizdeki değişiklikleri araştırma (bayram-düğün).*”

K17- “*Pano oluşturma, resim çizme ve sergileme, şiir okuma yarışması.*”

K18- “*film izliyoruz*” *Atatürk ve Milli Mücadele*

Uygulanan etkinlikler incelendiğinde ailemizi, tarihimizi tanımaya ve vatan sevgisi aşılmaya yönelik etkinlikler olduğunu görüyoruz. Genel olarak ailelerini tanımlarına yönelik etkinlikler fazlalıktadır.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ-TEKNİK

K13-“*Araştırma, buluş yoluyla öğrenme, gözlem yapma, şiir yazma, sözlü tarih.*”

K14- “*Sonuç çıkarma, soru- cevap, araştırma yoluyla öğrenme, görüşme yapma.*”

K15- “*Anlatım, gösteri, bireysel araştırma, sunu, örnek olay, canlandırma.*”

K16- “*Sözlü tarih yöntemi, araştırma, poster afiş hazırlama, koleksiyon yapma, röportaj.*”

K17- “*Anlatım, soru cevap, slogan bulma, tartışma.*”

K18- “*Anlatım, soru yanıt.*”

Bu ünite de 4 katılımcının anlatım (K13, K15, K17, K18), 1 katılımcının örnek olay (K15), 3 katılımcının araştırma (K13, K15, K16), 3 katılımcının soru-cevap (K14, K17, K18), 1 katılımcının gösteri (K15), bir katılımcının tartışma (K17), bir katılımcının buluş (K13), bir katılımcının sonuç çıkarma (K14), 1 katılımcının şiir yazma (K13), 2 katılımcının sözlü tarih (K13, K16), 1 katılımcının drama (canlandırma) (K15), 1 katılımcının poster- afiş hazırlama (K16), 1 katılımcının da slogan bulma (K17) yöntem- strateji veya tekniklerinden faydalandıkları görülmektedir.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- “*Ders ve yardımcı kaynak kitaplar, filmler, fotoğraflar.*”

K14- “*Çalışma kitabı, aile bireyleri, fotoğraflar, kahve değirmeni, cezve.*”

K15- “*İnternet, film, cd, etkinlik örnekleri, kaynak kişiler.*”

K16- *“Fotoğraf, diploma, madalya.”*

K17- *“Resim ve fotoğraflar, karton, bayraklar vb.”*

K18- *“Yazılı kaynaklar, DVD, TV ve ansiklopediler.”*

Söz konusu aile ve tarih olduğu için öğrencinin hafızasında canlandırabilmesi için görsel etkinliklere ait materyaller kullanılmıştır. Bunlara ek olarak aile bireylerini tanımaya yönelik fotoğraf ve materyallerdir.

3. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Ünite- YAŞADIĞIMIZ YER

Doğrudan Verilecek Değerler- DOĞA SEVGİSİ

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- *“Doğanın güzelliğinin farkına varma. Çevre kirliliğinin sonuçlarını fotoğraflarla anlatma.”*

K14- *“yönleri bulalım, kuşbakışı, kavram haritası.”*

K15- *“gölge oyunu ile yön bulma, resimli kroki hazırlama, pilota yardım edelim, hava gözlemi, sınıf tahliye çantası hazırlama.”*

K16- *“kroki çizme etkinliği, pusulayla yön bulma, hava gözlem grafiği oluşturma.”*

K17- *“mevsimlerle ilgili resim ve fotoğraf bulma yarışması, doğayı koruma kompozisyonları sergileme.”*

K18- *“deprem tatbikatı, sınıf tahliye çantası hazırlama.”*

Uygulanan etkinliklerin hepsi içinde doğayı barındıran etkinliklerdir. Doğayı koruma ve ondan faydalanmanın temel alındığı görülmektedir. Bunların yanında doğal afetlere karşı da öğrenciyi bilinçlendiren etkinlikler düzenlemişlerdir.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ-TEKNİK

K13- *“Gözlem yapma, proje çalışması.”*

K14- *“Soru cevap, araştırma yoluyla öğrenme, sonuç çıkarma, beyin fırtınası.”*

K15- *“Anlatım, gösteri, soru- yanıt, canlandırma, grup tartışması, örnek olay, beyin fırtınası.”*

K16- *“5E yöntemi, buluş yoluyla öğretim, işbirlikli öğrenme.”*

K17- *“Anlatım, soru cevap, tartışma, fotoğraf analizi.”*

K18- *“Canlandırma.”*

Ünitede kullanılan yöntem- strateji veya teknikler incelendiğinde 2 katılımcı anlatım (K15, K17), 1 katılımcı örnek olay (K15), 1 katılımcı araştırma (K15), 3 katılımcı soru cevap (K14, K15, K17), 1 katılımcı grup (işbirlikli) çalışması (K16), 1 katılımcı gösteri (K15), 2 katılımcı tartışma (K15, K17), 1 katılımcı buluş (K16), 1 katılımcı sonuç çıkarma (K14), 2 katılımcı beyin fırtınası (K14, K15), 2 katılımcı drama (canlandırma) (K15, K18), 1 katılımcı proje (K13), 1 gözlem yapma (K13), 1 katılımcı 5E yöntemi (K16) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- *“Fotoğraflar, kitaplar.”*

K14- *“Çalışma kitabı, pusula, afişler, görseller.”*

K15- *“Kaynak kitaplar, internet, cdler, bilgisayar, resim, harita, fotoğraflar.”*

K16- *“Pusula, resimler, şiirler.”*

K17- *“Resim ve fotoğraflar, karton, doğa cdleri, dvdleri.”*

K18- *“DVD, CD, TV”*

Doğayı tanıtmaya yönelik etkinlikler düzenlendiği için yine buna uygun olarak görsel materyaller ağırlıkta kullanılmıştır. Buna ek olarak pusula gibi harita gibi hayatımızı kolaylaştıran materyaller de vardır.

4. ÜNİTE

Öğrenme Alanı-ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

Ünite- ÜRETİMDEN TÜKETİME

Doğrudan Verilecek Değerler –TEMİZLİK VE SAĞLIKLI OLMAYA ÖNEM VERME

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- *“Temizliğin hayatımızdaki önemini vurgulama. Örnek durumlar gösterme.”*

K14- *“Temel ihtiyaçlar, tarladan sofraya.”*

K15- *“Bütçeye göre alışveriş listesi hazırlama, paranın hikayesi araştırma, ben olsaydım ne olurdu. (mesleklerin gerekliliğini savunma)”*

K16- *“Aile bütçesi oluşturma, istek ve ihtiyaç listesi yap, ürün öyküsü oluşturma.”*

K17- *“Temizlik ile ilgili resimleri panoda sergileme, geri dönüşüm kutusu hazırlama.”*

K18- *“Doğal besin kaynaklarımız, sağlığa zararlı yiyecekler, dengeli / dengesiz beslenme.”*

Etkinliklerin çoğunda öğrencilere verilmek istenen kendileri ve çevreleri için yapmaları gereken temizlik faaliyetleri ve kaynaklardan verimli yararlanmaları için gerekli bilgiler olmuştur. Bir öğrencinin temel alışkanlıklarını oluşturduğu ilköğretim döneminde böyle etkinliklerin düzenlenmesi önemlidir.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ-TEKNİK

K13- *“Proje çalışması, beyin fırtınası.”*

K14- *“Soru cevap, araştırma, sonuç çıkarma, beyin fırtınası, işbirlikli öğrenme.”*

K15- *“Anlatım, gösteri, araştırma, canlandırma, röportaj, örnek olay.”*

K16- *“Araştırma, işbirlikli öğrenme, gözlem, röportaj yap, poster ve afiş hazırlama.”*

K17- *“Slogan bulma, örnek olay inceleme, soru cevap, tartışma.”*

K18- *“Anlatım, beyin fırtınası.”*

Kullanılan yöntem- strateji ve teknikler incelendiğinde 2 katılımcı anlatım (K15, K18), 2 katılımcı örnek olay (K15, K17), 3 katılımcı araştırma (K14, K15, K16), 2 katılımcı soru- cevap (K14, K17), 2 katılımcı grup çalışması (K14, K16), 1 katılımcı gösteri (K15), 1 katılımcı tartışma (K17), 1 katılımcı sonuç çıkarma (K14), 3 katılımcı beyin fırtınası (K13, K14, K18), 1 katılımcı drama (canlandırma) (K15), 1 katılımcı poster- afiş hazırlama (K16), 1 katılımcı proje hazırlama (K13), 1'er katılımcı gözlem yapma (K16) ve slogan bulma (K17), 2 katılımcı da röportaj (görüşme) (K15, K16) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13-*“Karton, boya kalemleri, kişisel temizlik malzemeleri.”*

K14- *“Çalışma kitabı, gözlemlerimiz.”*

K15- *“Görsel kaynaklar, yazılı kaynaklar, kaynak kişiler.”*

K16- *“Resimler, fiyat etiketleri, tse, ce ve iso 9001 ve garanti belgesi örnekleri, ambalajlı gıda maddeleri.”*

K17- *“Resim ve fotoğraflar, dvd ve cd ler, yazılı ve görsel basın materyalleri.”*

K18- *“Yazılı kaynaklar.”*

Görsel materyaller, temizlik malzemeleri ve kitaplar ve hayal ettiklerini resme dökebilecekleri resim malzemelerinden faydalanılmıştır.

5. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Ünite- İYİ Kİ VAR

Doğrudan Verilecek Değerler- BİLİMSELLİK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- *“Bilim insanlarının hayatlarının araştırılarak bilim sevgisi oluşturma. Bilimle ilgili özlü sözler bulma. Bilimin hayatımızdaki sorunları çözmesi ve faydalarından bahsetme.”*

K14- *“ Teknolojik ürünler, takvimleri karşılaştırıyorum, zaman içinde saat, yanlış kullanma, zarar verme.”*

K15- *“Zaman tüneli, önemli telefon numaraları, geleceğin dünyası.”*

K16-*“Ürün öyküsü oluşturma, bir teknolojik ürünün tarihsel gelişimini araştırma, teknolojik ürünlerin yaşamımıza etkileriyle ilgili poster hazırlama, ürün tasarlama.”*

K17-*“ Teknolojideki yeniliklerin resimlerinin panoda sergilenmesi.”*

K18- *“‘İnternette araştırıyoruz’ kullandığımız eşyaların geçirdiği evreler.”*

Bu üniteye verilmek istenen değer bilimsellik olduğu için genellikle günümüzde kullanılan teknolojik aletleri tanıtmaya, bilim insanlarının öykülerini kullanmaya ve zaman kavramıyla değişen bilimi anlatmaya özen gösterilmiştir.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ- TEKNİK

K13- *“Araştırma, beyin fırtınası, buluş yoluyla öğrenme.”*

K14- *“Araştırma yoluyla öğrenme, soru cevap, sonuç çıkarma.”*

K15- *“Anlatım, grup tartışması, gösteri, örnek olay, canlandırma, tümevarım.”*

K16- *“Buluş yoluyla öğrenme, araştırma- gözlem, işbirliği ile öğrenme, poster- afiş hazırlama, rol yapma, sonuç çıkarma.”*

K17- *“Anlatım, soru cevap, örnek olay inceleme.”*

K18- *“Yazılı kaynaklar, internet, aile büyükleri.”*

Bu ünite için uygulanan yöntem- strateji ve teknikler incelendiğinde 2 katılımcı anlatım (K15, K17), 2 katılımcı örnek olay (K15, K17), 3 katılımcı araştırma (K13, K14, K16), 2 katılımcı soru cevap (K14, K17), 1 katılımcı grup çalışması (K16), 1 katılımcı gösteri (K15), 1 katılımcı tartışma (K15), 2 katılımcı buluş (K13, K16), 2 katılımcı sonuç çıkarma (K14, K16), 1 katılımcı tümevarım (K15), 1 katılımcı beyin fırtınası (K13), 2 katılımcı drama (K15, K16), 1'er katılımcı poster- afiş hazırlama (K16) ve gözlem yapma (K16) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- *“Yardımcı kaynaklar, fotoğraflar.”*

K14- *“Çalışma kitabı, takvimler, saat, cep telefonu, bilgisayar.”*

K15- *“Görsel kaynaklar, yazılı kaynaklar.”*

K16- *“İlkel aydınlatma araçları, resimler, takvimler.”*

K17- *“Bilgisayar, cep telefonu, dvd player, resim ve fotoğraflar.”*

K18- *“Grup çalışması.”*

Kullanılan materyaller ders ve çalışma kitabı, teknolojik aletler ve görsel materyaller olmuştur. Öğrencilere teknolojinin değişimini anlatmak için materyaller kullanılmıştır.

6. ÜNİTE

Öğrenme Alanı - GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER

Ünite- HEP BİRLİKTE

Doğrudan Verilecek Değer - YARDIMSEVERLİK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- *“Empati kurarak yardım bekleyen insanların anlaşılması. İnsanlara yardım yollarının araştırılması. Bir drama çalışması yapma.”*

K14- *“Kurumlar, sosyal örgütler, toplum için çalışanlar, eğitsel klüpler.”*

K15- *“Gazete sayfası hazırlama, bir sorunumuzu çözelim, iki elin sesi”*

K16- *“Resmi kurumları listeleme, görevlerini belirtme, bir sosyal örgüte gezi, kızılây posteri hazırlama”*

K17- *“Sosyal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerinin kaymakamlıktan temin edilerek sergilenmesi. Fakir aileleri ziyaret ve yardımlaşma.”*

K18- *“Gönüllü çalışanlar, Bir sorunumuzu çözelim etkinlikleri.”*

Uygulanan etkinliklerin hepsinde yardımseverliğin hayatımızdaki önemi vurgulanmıştır. Özellikle toplum için çok önemli olan yardım kuruluşları, sosyal örgütlerle ilgili etkinler yer almaktadır.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ- TEKNİK

K13- *“Beyin fırtınası, rol yapma, empati.”*

K14- *“Araştırma yoluyla öğrenme, soru cevap, sonuç çıkarma, görüşme yapma.”*

K15- *“Gösteri, anlatım, tümevarım, soru yanıt, grup çalışmaları.”*

K16- *“İşbirlikli öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, şiir yazma, gezi gözlem.”*

K17- *“Anlatım, soru cevap, tartışma.”*

K18- *“Gösteri, örnek olay.”*

Ünitede uygulanan yöntem- strateji ve teknikleri incelediğimizde 2 katılımcı anlatım (K15, K17), 1 katılımcı örnek olay (K18), 2 katılımcı araştırma (K14, K16), 3 katılımcı soru cevap (K14, K15, K17), 2 katılımcı grup çalışması (K15, K16), 2 katılımcı gösteri (K15, K18), 1 katılımcı tartışma (K17), 1 katılımcı buluş (K16), 1'er katılımcı sonuç çıkarma (K14), tümevarım (K15), beyin fırtınası (K13), şiir yazma (K16), drama (canlandırma) (K13) gözlem yapma (K16) ve görüşme (K14) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- *“Film ve hikâyeler.”*

K14- “Çalışma kitabı, örgüt görselleri, kulüp öğretmenleri.”

K15- “Yazılı kaynaklar, kaynak kişiler, görsel kaynaklar.”

K16- “ Sosyal ve resmi kurumlar, resimler, ders araç gereçleri.”

K17- “Resim ve fotoğraflar.”

K18- “Yazılı kaynaklar, fotoğraflar.”

Özellikle yardımseverliği anlatan film, hikaye, resim ve fotoğrafların yanı sıra yine ders ve çalışma kitabından faydalanılmıştır.

7. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM

Ünite- İNSANLAR VE YÖNETİM

Doğrudan Verilecek Değer - BAĞIMSIZLIK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- “Bağımsızlığın öneminin bağımsızlık için ödenen bedelle anlaşılmaya çalışılması.”

K14- “Kimin görevi, çözüm bulalım, kamuoyunun gücü, bulmaca.”

K15- “Oyun parkı istiyoruz, bir gezi yapalım, benim bayramım, oy verelim.”

K16- “Mümkün olursa bir yerel yönetim birimine gezi.”

K17- “Bayrak figürlerinin resimlerinin panoda sergilenmesi, cumhuriyet yönetiminin faziletlerinin ve getirdiklerinin panoda sergilenmesi.”

K18- “Milli Mücadele’de Atatürk’ün rolü.”

Bu üniteye yapılan etkinliklerde ise bağımsızlığın sembollerini tanıtan, ülkemizin yönetim şekli ile ilgili bilgi veren ve yönetim kurumlarını tanıtmaya yönelik etkinlikler yapılmıştır. Öğrencilerin bağımsızlığı kavrayabilmeleri sağlanmak istenmiştir.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ-TEKNİK

K13- “Beyin fırtınası, araştırma, şiir yazma.”

K14- *“Araştırma, soru cevap, görüşme, sonuç çıkarma.”*

K15- *“Canlandırma, anlatım, grup tartışması, gezi gözlem, gösteri grup çalışması.”*

K16- *“Araştırma, gezi gözlem, röportaj, mülakat, drama, listeleme.”*

K17- *“Anlatım, soru cevap, tartışma, örnek olay inceleme.”*

K18- *“Anlatım.”*

7. ünite için uygulanan yöntem strateji ve teknikler incelendiğinde 3 katılımcı anlatım (K15, K17, K18), 2 katılımcı örnek olay (K15, K17), 3 katılımcı araştırma (K13, K14, K16), 2 katılımcı soru cevap (K14, K17), 1 katılımcı gösteri (K15), 2 katılımcı tartışma (K15, K17), 1 katılımcı sonuç çıkarma (K14), 1 katılımcı beyin fırtınası (K13), 1 katılımcı şiir yazma (K13), 2 katılımcı drama (K15, K16), 2 katılımcı gözlem yapma (K15, K16), 2 katılımcı da görüşme yapma (K14, K16) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- *“Fotoğraf ve filmler, hikâyeler, kahramanların hayatlarının araştırılması.”*

K14- *“Çalışma kitabı, belediye afişleri.”*

K15- *“Çocuk hakları sözleşmesi, çevremizdeki kurumlarda çalışanlar, görsel kaynaklar.”*

K16- *“Dergi, broşür, gazete.”*

K17- *“Bayrak, karton, kağıt, resim ve fotoğraflar.”*

K18- *“Yazılı kaynaklar, dvd, cd.”*

Ders ve Çalışma kitabının yanı sıra daha çok bağımsızlık hakkında bilgi veren yazılı ve görsel kaynaklar kullanıldığını görmekteyiz.

8. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- KÜRESEL BAĞLANTILAR

Ünite- UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM

Doğrudan Verilecek Değerler- MİSAFİRPERVERLİK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K13- *“Örnek olaylar verilerek kültürümüzdeki misafirperverliğin kavratılması. Drama çalışmalarıyla empati kurma.”*

K14- *“Ülkeler, kutlamaları, bulmaca.”*

K15- *“Dünya turu(harita üzerinde değişik ülkelere yolculuk), fotoğrafların anlattıkları, güzel günler, ortak yönlerimiz.”*

K16- *“Listeleme (evrensel olan özel günleri)”*

K17- *“Kardeş okula yapılan ziyarette çekilen fotoğrafların panoda sergilenmesi.”*

K18- *“’Dünya turu’ harita üzerinde değişik ülkelere yolculuk.”*

8. ünite de dünya milletlerini tanıtan, başka milletlerle ortak yönlerimizi anlatan ve birlikte yaşamının önemini anlatan etkinlikler düzenlenmiştir.

UYGULANAN YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK

K13- *“Araştırma, rol yapma, buluş yoluyla öğrenme, görüşme yapma.”*

K14- *“Soru cevap, araştırma.”*

K15- *“Grup çalışması, gözlem, gösteri, soru yanıt, örnek olay, beyin fırtınası, canlandırma.”*

K16- *“Araştırma, gözlem, karşılaştırma.”*

K17- *“Anlatım, soru cevap, tartışma.”*

K18- *“Anlatım, grup çalışması.”*

Bu ünite de kullanılan yöntem-strateji ve tekniklere baktığımızda 2 katılımcı anlatım (K17, K18), 3 katılımcı araştırma (K13, K14, K16), 3 katılımcı soru cevap (K14, K15, K17), 2 katılımcı grup çalışması (K15, K18), 1 katılımcı gösteri (K15), 1 katılımcı tartışma (K17), 1 katılımcı buluş (K13), 1'er katılımcı beyin fırtınası (K15), karşılaştırma (K16), görüşme (K13) ve 2 katılımcı drama (K13, K15) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K13- *“Aile büyükleri, hikâyeler.”*

K14- *“Çalışma kitabı, bayraklar, 23 Nisan görselleri.”*

K15- *“Görsel yayınlar, resim, harita, fotoğraflar, kaynak kişiler, görsel kaynaklar.”*

K16- *“Atlas, fotoğraf, bayraklar.”*

K17- *“Karton, cd ve dvd, yazılı basın resimleri.”*

K18- *“Yazılı kaynaklar, resim, harita.”*

Daha çok bilgi veren ve kardeşliğin önemini anlatan görsel materyallerden faydalanılmıştır.

5. SINIF

5. Sınıf için katılımcı öğretmen sayısı 6'dır. Yorumlarda öncelikle hangi üniteye ait olduğu, öğrenme alanı, doğrudan verilecek değerler belirtilmiş daha sonra ise uygulanan etkinlikler, uygulanan yöntem strateji ve teknikler, kullanılan materyallere ilişkin bulgular belirtilmiş ve yorumlar yapılmıştır.

1. ÜNİTE

Öğrenme Alanı -BİREY VE TOPLUM

Ünite- HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM

Doğrudan Verilecek Değer- SORUMLULUK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Dünya çocuk hakları ile ilgili etkinlik.”*

K20- *“Bilmeceler, sorumluluk oyunları, tümceleri tamamlama, sessiz kare, sözleşme maddeleri toplama, broşür hazırlama.”*

K21- *“Araştırma çalışmaları vermek. Grup çalışmaları ve gözlem yapma ile gördüğü yanlışları belirtme.”*

K22- *“Sıra bende, şiir okuma, kulüp çalışmaları, başkanlık.”*

K23- *“Günlük yaşantımızda üzerimize düşen vazifelerimizin yerine getirilmediği ile ilgili veli öğretmen işbirliğindeki uygulamaların etkinliği yapıldı.”*

K24- *“Hak ve sorumluluklarını ve üstlendiği rolleri fark edeceği etkinlikler uygulandı.”*

Etkinlikleri incelediğimizde haklarımız ve toplum yaşamında üzerimize düşen sorumlulukları anlatmaya çalışan etkinlikler yapılmıştır. Böylece öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırmak amaçlanmıştır.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ- TEKNİK

K19- *“Araştırma, analiz, sentez, sunu.”*

K20- *“Öz değerlendirme formları, tartışma, eşleştirme türü, açık uçlu sorular.”*

K21- *“Araştırma, anlatım, soru cevap teknikleri.”*

K22- *“Anlatım, soru cevap, gösteri.”*

K23- *“Günlük yaşantımızda üzerimize düşen vazifelerimizin yerine getirilmediği ile ilgili veli öğretmen işbirliğindeki uygulamaların etkinliği yapıldı.”*

K24- *“ Açık uçlu sorularla tartışma, anlatım, beyin fırtınası, soru cevap.”*

Bu ünite için uygulanan yöntem- strateji ve teknikler incelendiğinde 2 katılımcı araştırma (K19, K21), 1 katılımcı analiz ve sentez (K19), 4 katılımcı anlatım (K19, K21, K22, K24), 1 katılımcı değerlendirme formları (K20), 2 katılımcı tartışma (K20, K24), 4 katılımcı soru cevap (K20, K21, K22, K24) ve 1'er katılımcı gösteri (K22) ve beyin fırtınası (K24) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- *“Gazeteler, internet, Sosyal Bilgiler Kitabı.”*

K20- *“ Gazete küpürleri, yazılı anlatım.”*

K21- *“Ders Kitabı ve kaynak kitaplar, bilgisayarlar ve projeksiyon cihazı.”*

K22- *“Nöbetçi kartı, nöbet listesi.”*

K23- *“Ders ve Çalışma kitabı, yazılı ve görsel materyaller, bilgisayar ve projeksiyon cihazı.”*

K24- *“Kimlik, gazete küpürleri, kaynak kitaplar.”*

Kullanılan materyaller genellikle Ders ve Çalışma kitabı, gazete küpürleri ve ayrıca projeksiyon cihazı olmuştur.

2. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- KÜLTÜR VE MİRAS

Ünite- ADIM ADIM TÜRKİYE

Doğrudan Verilecek Değer- ESTETİK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Tarihi bir ilimizi tanıtma.”*

K20- *“İnsan hakları bildirgesi. Cumhuriyet ile kazanılan kazanımlar.”*

K21- *“Farklı kültürleri inceleme, farklılıkları görme.”*

K22- *“Kompozisyon etkinliği, türkü dinleme, halk oyunu oynama, broşür hazırlama, bayram kartı hazırlama, düğün canlandırma, film izleme.”*

K23- *“Ülkemizin tarihi, doğal güzellikleri haritası oluşturuldu.”*

K24- *“Çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı sorular, performans çalışması, geleneksel unsurlardan söz edildi.”*

Estetik değeri de verilmeye çalışıldığı için genel olarak sanata dönük etkinliklere önem verilmiş ve kendi kültürümüzdeki sanatsal öğelerde etkinliklerde yer almıştır.

UYGULANAN YÖNTEM- STRATEJİ- TEKNİK

K19- *“Araştırma, soru cevap, gösterme.”*

K20- *“Gözlem, öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular.”*

K21- *“Anlatım, soru cevap.”*

K22- *“Anlatım, gösteri, soru cevap, araştırma, canlandırma, film izleme.”*

K23- *“Anlatım, canlandırma, soru cevap.”*

K24- *“Diğer derslerle ilişkilendirme, anlatım, soru cevap, görsel okuma.”*

Uygulanan yöntem, strateji ve tekniklere baktığımızda 3 katılımcı araştırma (K19, K22, K24), 3 katılımcı anlatım (K21, K22, K23), 1 katılımcı öz değerlendirme formları (K20), 6 katılımcı soru- cevap (K19, K20, K21, K22, K23, K24), 2 katılımcı gösteri (K19, K22), 1 katılımcı gözlem (K19), 2 katılımcı drama (K22, K23) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- “*Broşürler, illeri tanıtan kitaplar, gazete ve dergiler, internet.*”

K20- “*Müze gezisi, görseller, karikatür, doğrudan verilecek beceriler, il yıllıkları.*”

K21- “*Ders kitapları, haritalar, internet.*”

K22- “*Türkiye haritası, eski kıyafetler, kullanılan araç gereçler, Atatürk köşesi, Film bilgisayar.*”

K23- “*Harita, görsel materyaller, projeksiyon aleti, bilgisayar.*”

K24- “*Poster, kart, harita, antik sayılan eşya örnekleri.*”

Genel olarak görsel materyaller kullanılmıştır. Bunun yanı sıra yazılı materyaller de yer almaktadır. Ünite sanat ile olduğu için görsel materyaller önemlidir.

3. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

Ünite- BÖLGEMİZİ TANIYALIM

Doğrudan Verilecek Değer- DOĞAL ÇEVREYE DUYARLILIK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- “*Yaşadığınız yerin ikliminin nasıl olmasını istersiniz?*”

K20- “*Türkiye haritasından faydalanarak yer şekilleri, iklim, insan faaliyetleri vb. deprem sırasında yapılacaklar.*”

K21- “*Gezi gözlem.*”

K22- *“Gezi düzenleme, aile büyükleri ile söyleşi, gazete haberleri, deprem tatbikatı, doğal afetlerin görüntülerini izletme.”*

K23- *“Okulumuzun bahçesinin bir ders süresince gezilmesi ve çevre temizliği yapılması etkinliği yapıldı.”*

K24- *“Sözlü ve yazılı kültür öğeleri verildi. Nüfusun yoğun olduğu yerler harita üzerinde verildi.”*

Uygulanan etkinlikler ülkemizi tanıtmaya ve doğa karşısında bilinçli olmaya yönelik etkinliklerdir. Yine doğal afetlerde yapılacaklara yönelik etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlikler öğrencilerin acil durum anında ne yapacaklarını bilmeleri açısından önemlidir.

UYGULANAN YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“Yazma.”*

K20- *“Açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, test, kavram haritası, haritaların yorumlanması.”*

K21- *“İnceleme, araştırma yapma, anlatım.”*

K22- *“Gözlem, mülakat, araştırma, anlatım, yaparak ve yaşayarak öğrenme.”*

K23- *“Gözlem, inceleme, durum değerlendirmesi, beyin fırtınası, uygulama.”*

K24- *“Grup çalışması, resim, afiş, poster hazırlama, okuma- yazma çalışmaları, anlatım.”*

Uygulanan yöntem- strateji ve teknikler incelendiğinde 1 katılımcı yazma (K19), 1 katılımcı açık uçlu soru ve çoktan seçmeli soru (soru- cevap) (K20), 1 katılımcı kavram haritası (K20), 2 katılımcı araştırma (K21, K22), 3 katılımcı anlatım (K21, K22, K24), 2 katılımcı yaparak yaşayarak öğrenme (K22, K23), 2 katılımcı gözlem (K22, K23) ve 1'er katılımcı resim, afiş, poster hazırlama (K24), beyin fırtınası (K23) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- *“İklim haritası, sosyal bilgiler kitabı.”*

K20- *“Türkiye kabartma haritası, sözlü ve yazılı kültür öğeleri (şarkı, türkü, vb.) deprem haritası, gazete küpürleri.”*

K21- *“Ders kitapları, kaynaklar, internet.”*

K22- *“Türkiye kabartma haritası, bilgisayar, fotoğraflar.”*

K23- *“Okul bahçesine atılan çöpler, poşet ve çöp kutusu.”*

K24- *“Poster, grafik incelemesi, harita.”*

Doğayı ve çevreyi tanıtmaya yönelik etkinlikler olduğu için daha çok harita ve görsel materyaller kullanılmıştır.

4. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- ÜRETİM, TÜKETİM VE DAĞITIM

Ünite- ÜRETTİKLERİMİZ

Doğrudan Verilecek Değer- ÇALIŞKANLIK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Bölgemizdeki bir ürünün tanıtımı (buğday).”*

K20- *“Girişimcilikle ilgili tiyatro, canlandırma, çizgi grafikleri ve sorular, kariyer bilinci, bölgesindeki meslekleri belirler.”*

K21- *“Bir sanayi kuruluşuna gezi yapılmış üretim aşaması incelenmiştir.”*

K22- *“Duvar gazetesi hazırlama, hayali iş kurma ve işi tanıtma etkinliği, yaşadığı çevrede ekonomik faaliyetlerle ilgili araştırma, meslek tanıtma.”*

K23- *“Yakın çevremizde bulunan ekmek fırınına gezi yapıldı.”*

K24- *“Yaşadığımız bölgedeki kaynakları araştırdık. İnsanların toplum içinde çalıştıkları, çalışma ve üretimin ülke ekonomisi için önemi vurgulandı.”*

Çalışan insanları tanıtmaya ve çalışmanın farkına vardırılmasına yönelik etkinlikler düzenlenmiştir. Özellikle çalışkanlık değeri meslekler üzerinden anlatılmaya çalışılmıştır.

UYGULANAN YÖNTEM STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“Araştırma, röportaj, gösterme.”*

K20- *“Açık uçlu sorular, çoktan seçmeli sorular, kavram haritası, haritadan yer bulma.”*

K21- *“Gezi- gözlem, soru cevap, anlatım.”*

K22- *“Gezi gözlem, inceleme, anlatım, demonstrasyon.”*

K23- *“Anlatım, gözlem.”*

K24- *“Anlatım, soru cevap, tümevarım, çoklu zeka yöntemi.”*

1 katılımcı araştırma (K19), 1 katılımcı röportaj (K19), 2 katılımcı gösteri (K19,K22), 3 katılımcı soru cevap (K20, K21, K24), 3 katılımcı anlatım (K22, K23, K24), 1'er katılımcı da tümevarım (K24) ve çoklu zekâ yöntemi (K24) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- *“İnternet, gazeteler, çiftçiler.”*

K20- *“Girişimciliği öğreten materyaller, gazete kopyaları, basit istatistik verileri.”*

K21- *“Cam üretiminin aşamaları yerinde incelendi.”*

K22- *“Fotoğraflar, bilgisayar, resim, afiş, broşür, gezi formu.”*

K23- *“Fotoğraflar, film, bilgisayar, Ders ve Çalışma Kitabı.”*

K24- *“Grafik yorumlama, harita, resimler.”*

Geziler düzenlenmiş ve mesleklere yoğunlaşan etkinlikler yapıldığı için görsel materyaller fazlaca kullanılmıştır.

5. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

Ünite - GERÇEKLEŞEN DÜŞLER

Doğrudan Verilecek Değer – AKADEMİK DÜRÜSTLÜK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Hazırladıkları bilim adamları ile ilgili bir pano oluşturma.”*

K20- *“Buluşlarla teknolojik gelişimleri ilişkilendirir. Hayatımıza etkilerini tartışır. Buluş yapanların ve bilim adamlarının ortak özelliklerini fark eder.”*

K21- *“Hayal kurma, arkadaşını gözleme.”*

K22- *“Mikroskopla bir canlı ya da cisim inceleme, sinema ziyareti, hasta ziyareti ve hastanın tedavi yöntemlerini öğrenme, bir bilim insanının hayatını araştırma.”*

K23- *“Thomas Edison’un ampulün icat edilinceye kadar çektiği sıkıntıları anlatan bir araştırma yapıldı.”*

K24- *“Teknolojik ürünlerin toplum hayatına olumlu ve bilinçsiz kullanıldığında da olumsuzluklarını konuştuk. Bilimin kalkınmadaki önemi, kendini bilime adayan insanlar.”*

Bilim adamlarının hayatları ve bilimle ilgili etkinlikler düzenlenerek öğrencilerin konuya daha fazla ilgisi çekilmiştir. Buluşların hayatımıza getirdiklerini anlatan ve bilinçsiz kullanıldığında nelere yol açabileceğini anlatan etkinliklerde yer almaktadır.

UYGULANAN YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“Sentez, soru cevap.”*

K20- “Öz değerlendirme formu, açık uçlu sorular, boşluk doldurma, eşleştirmeli sorular, öğrenci ürün dosyası ve tutum ölçeği.”

K21- “Gözlem yapma, araştırma, anlatım.”

K22- “Gezi gözlem, anlatım- soru cevap, slogan yazma, sloganı okuyup panoya asma.”

K23- “Araştırma, inceleme, veri toplama, beyin fırtınası, değerlendirme, anlatım.”

K24- “Gruplarla poster hazırlama çalışmalarına yer verildi. Anlatım, çoklu zekâ, soru cevap.”

1 katılımcı sentez (K19), 1 katılımcı öz değerlendirme formu (K20), 3 katılımcı soru cevap (K20, K22, K24), 1 katılımcı öğrenci ürün dosyası ve tutum ölçeği (K20), 2 katılımcı gözlem (K21, K22), 4 katılımcı anlatım (K21, K22, K23, K24), 2 katılımcı araştırma (K21, K23), 1'er katılımcı slogan yazma (K22), beyin fırtınası (K23), poster hazırlama (K24) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- “Ansiklopediler, internet, sosyal kitabı.”

K20- “Kaynakçalar, gazete küpürleri, bilim çocuk dergisi, kütüphaneler, vitamin.”

K21- “Bilim insanları ile ilgili kaynaklar.”

K22- “Mikroskop, geçmişten günümüze teknolojik aletlerin fotoğrafları.”

K23- “Yazılı kaynaklar, internet, canlı kaynaklar.”

K24- “Teknolojik ürünler, gazete küpürlerinden yararlanıldı.”

Özellikle yazılı kaynaklar ve teknolojik ürünlerden faydalanılmıştır. Teknolojik ürünleri tanımlarını sağlamak için materyallerden faydalanılmıştır.

6. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER

Ünite- TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR

Doğrudan Verilecek Değer- DAYANIŞMA

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Gıda maddelerinin ambalajlarını inceleyen üretim izni veren kurum.”*

K20- *“Toplum ve kurumlar ile ilgili serbest yazı, sivil toplum kavramı haritası, yakın sivil toplum kuruluşlarını ziyaret.”*

K21- *“Birlikte başardık etkinliği uygulandı.”*

K22- *“Kampanya etkinliği, drama etkinliği (üretici satıcı), ağaç dikme etkinliği, herhangi bir sivil toplum kuruluşunun çalışmalarıyla ilgili resim-şiir ve yazı.”*

K23- *“Aile içerisindeki bireyler ve bireylerin görevleri, sorumlulukları ile ilgili yazı yazdırıldı.”*

K24- *“Sivil toplumla ilgili etkinlikler. Sivil toplum örgütlerinin yasal olduğunu kavrama ile ilgili etkinlikler. Kurum ve kuruluşların toplum hayatımızdaki önemi ile ilgili etkinlik.”*

Dayanışmanın olumlu bir değer olduğuna dair ve bu tür faaliyetleri yapan sivil toplum kuruluşları tanıtan etkinlikler düzenlenmiştir.

UYGULANAN YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“İnceleme, gösterme.”*

K20- *“Gezi ve gözlem.”*

K21- *“Yakın çevredeki meslekleri inceleme, araştırma, anlatım.”*

K22- *“Röportaj, anlatım- soru- cevap.”*

K23- “Gözlem, görüşme, yazılı anlatım.”

K24- “Drama, canlandırma, soru cevap, resim şema çizim ölçeği, anlatım.”

Bu ünite de 1 katılımcı gösteri (K19), 3 katılımcı gözlem (K20, K21, K23), 4 katılımcı anlatım (K21, K22, K23, K24), 2 katılımcı soru cevap (K22, K24), 2 katılımcı görüşme (K22, K23) 1'er katılımcı da araştırma (K21), drama (K24) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- “Ambalaj çeşitleri.”

K20- “Gazete küpürleri, basın ve internet, haritalar, vitamin.”

K21- “Veliler, kitaplar internet.”

K22- “Poster, fidan, bilgisayar.”

K23- “Canlı kaynaklar, A4 kağıdı, kalem tek başınlığın zorluğunun farkına vardırılması sağlanır.”

K24- “İnternet, kaynak kitaplar, haritalar, grafikler, okul sözleşmesi.”

Diğer materyallere göre bilgisayar ve internetten daha fazla yararlanılmıştır. Öğrencilerin dayanışmayı somut olarak algılayabilmeleri için görsel materyaller fazladır.

7. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM

Ünite- BİR ÜLKE BİR BAYRAK

Doğrudan Verilecek Değerler – ADİL OLMA, BAYRAĞA VE İSTİKLAL MARŞINA SAYGI

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Başbakanın görevleri.”*

K20- *“İnsan hakları ve vatandaşlık, hukuk kuralları, T.C. anayasası, demokrasi, merkezi yönetim kavramı.”*

K21- *“Neden vatan sevgisi? Araştırma etkinliği.”*

K22- *“Okulumuzdaki ve çevredeki bayrakları inceleme, bayrakları tanıyalım, istiklal marşı töreninde bulunma.”*

K23- *“İstiklal marşının yazılma sürecini içeren araştırma etkinliği yaptırılması ve sınıfta sunum yaptırılması etkinliği.”*

K24- *“Toplum yaşamında doğacak sorunların en önemli güvencesi olarak devlet gücünü kavrayacak çalışmalar. Devletin önemli konularından eğitim, adalet, güvenlik konuları ele alan çalışmalar. Bağımsızlığımızın önemini vurgulayan çalışmalar. Mehmet Akif Ersoy’un hayatının okunması.”*

Özellikle vatana ve bayrağa saygılı olmaya dair ve adil olmanın önemini vurgulayan etkinlikler düzenlenmiştir. Etkinlikler öğrencilerin haklarını öğrenmelerine ve devlet, vatan, millet konularında bilinçlendirmeye yöneliktir.

UYGULANAN YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“Araştırma, sentez, gösterme.”*

K20- *“Öz değerlendirme, açık uçlu sorular, boşluk doldurma, eşleştirmeli sorular, öğrenci ürün dosyası.”*

K21- *“Anlatım, soru cevap, akran değerlendirme.”*

K22- *“Gezi gözlem, inceleme, haber izleme, araştırma.”*

K23- *“Araştırma, inceleme, yazılı anlatım, tartışma.”*

K24- *“Anlatım, soru cevap, drama, gözlem, görsel okuma.”*

3 katılımcı araştırma (K19, K22, K23), 3 katılımcı anlatım (K21, K23, K24), 3 katılımcı soru cevap (K20, K21, K24), 1'er katılımcı gezi gözlem (K22), drama (K24), öğrenci ürün dosyası (K20) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- *“Gazete küpürleri, internet.”*

K20- *“Haritalar, kavram haritaları, gazete küpürleri, müze ziyareti, vitamin.”*

K21- *“Vatan için çalışanlar, yazılı kaynaklar, ders kitapları.”*

K22- *“Bayrak, bilgisayar.”*

K23- *“Ansiklopediler, internet, canlı kaynaklar.”*

K24- *“Gazete küpürlerinden yararlanma, tv programları ve haberleri izleme.”*

Yazılı kaynaklardan diğer materyallerden daha fazla faydalanılmıştır.

8. ÜNİTE

Öğrenme Alanı- KÜRESEL BAĞLANTILAR

Ünite- HEPİMİZİN DÜNYASI

Doğrudan Verilecek Değerler – TARİHSEL MİRASA DUYARLILIK

UYGULANAN ETKİNLİKLER

K19- *“Dünya mirasını koruyalım afiş çalışması.”*

K20- *“Dünya milletlerinin ortak yönleri.”*

K21- *“Bu dünya bizim etkinliği uygulanacak.”*

K22- *“Mülakat yapma, dünya mirasını koruyalım afiş çalışması, dünya kültür mirasları hakkında bilgi toplama.”*

K23- *“İlimizde bulunan iki tane tarihi mirasımızın araştırılması görevi verilmesi.”*

K24- *“Farklı bölgelerde, ülkelerdeki insanlar arasındaki ekonomik ve kültürel ilişkilerin teknolojinin gelişmesi ile birlikte önem kazandığına dair çalışmalar.”*

Tarihten günümüze gelen değişiklikleri anlatan, tarihin önemine vurgu yapan, dünya milletlerinin de tarihinden bahseden etkinlikler düzenlenmiştir.

UYGULANAN YÖNTEM STRATEJİ-TEKNİK

K19- *“Araştırma yapma, uygulama.”*

K20- *“Tartışma, fikir yürütme, araştırma.”*

K21- *“Anlatım, soru cevap, film izleme (120).”*

K22- *“Anlatım, gezi gözlem, inceleme, film izleme.”*

K23- *“Araştırma inceleme, yazılı anlatım, sözlü anlatım.”*

K24- *“Anlatım, gözlem yapma, soru cevap, drama.”*

3 katılımcı araştırma (K19, K20, K23), 4 katılımcı anlatım (K21, K22, K23, K24), 2 katılımcı gözlem (K22, K24), 2 katılımcı film izleme (K21, K22), 1 katılımcı drama (K24) uygulamaktadır.

KULLANILAN MATERYALLER

K19- *“Renkli kartonlar yapıştırma, vb.”*

K20- *“Bilgisayar oyunları, gazete küpürleri.”*

K21- *“Bilgisayar, cd, ders ve şiir kitapları.”*

K22- *“Makas, yapıştırıcı, karton, bilgisayar.”*

K23- *“Ansiklopediler, internet, diğer gereçler.”*

K24- *“Poster, harita, küre, başka ülkelerle ilgili poster ve bayrakların incelenmesi.*

Yine görsel materyaller ağırlıktadır. Öğrencilere film, belgesel..vs. izletmeye yönelik bilgisayar, internet, cd vs.. fazlaca kullanılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde elde edilen sonuçlara ve konuya ilişkin önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Değerlerin sıralanmasına yönelik hazırlanan anket formu için 100 katılımcı öğretmenin nitel sorular için 12 katılımcı öğretmenin görüşlerine yer verilmiş ve uygulanan etkinlik, uygulanan yöntem strateji, teknik, kullanılan materyaller için 12 öğretmenle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre belirlenmiştir.

5.1.1. Değer Önem Sırası Anketinden Elde Edilen Sonuçlar

1. Ankete 100 öğretmene uygulanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin 50'sini kadın ve 50'sini erkek katılımcılar oluşturmaktadır.

2. 46 öğretmen 4. Sınıf ve 54 öğretmen 5. Sınıf okutmaktadır.

3. Katılımcı öğretmenlerden mesleki kıdem olarak 21 kişi 1-10 yıl arası, 57 kişi 11- 20 yıl arası ve 2 kişi 21 yıl ve üstü görev yapmışlardır.

4. Ankete cevap veren öğretmenlerin en önem verdikleri değer “adil olma” ve en az önem verdikleri değer “estetik” olarak bulunmuştur.

5. En önem verilen değerden en az önem verilen değere doğru sıralama şu şekilde olmuştur.

Adil olma, saygı, dürüstlük, sorumluluk, sevgi, vatanseverlik, bağımsızlık, aile birliğine önem verme, çalışkanlık, özgürlük, hoşgörü, barış, dayanışma, yardımseverlik, bilimsellik, duyarlılık, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme, misafirperverlik, estetik.

6. Değerlerin önem sıralamasında elde edilen sonuçlara bakıldığında birkaçının dışında aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Bu da öğretmenlerin değerlerin çoğuna birbirine yakın derecede önem verdiklerini göstermektedir. Bu değerlerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programında olduğu düşünülürse sonucun böyle olması beklenebilir.

7. Veriler cinsiyet, mesleki kıdem ve okutulan sınıfa göre değerlendirildiğinde de birkaç değer dışında farklılık görülmemektedir. Bu da bir önceki maddede belirttiğimiz gibi öğretmenlerin çoğu değere birbirine yakın önem verdiğini göstermektedir.

5.1.2. Değer Algıları Görüşme Formundan Elde Edilen Sonuçlar

1. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşan görüşme formu 12 katılımcı öğretmene uygulanmıştır.

2. Öğretmenlerin değer kelimesinden anladıkları birbirinden farklı olmakla birlikte çoğu değeri toplum, kültür ve ahlakla bağdaştırmıştır.

3. Formda yer alan ikinci ve üçüncü sorulara da toplum ve kültürle ilişkili cevaplar vermişlerdir.

4. Formu cevaplayan öğretmenlerin birçoğu Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler ile kendi değerlerinin örtüştüğünü belirtmişlerdir. Bu durum dersin işlenişini kolaylaştırdığını göstermektedir çünkü öğretmen kendine göre de doğru olan değerleri benimsetmeye çalışmaktadır.

5. Öğretmenlere değerler eğitiminin amacı sorulduğunda topluma, vatana faydalı bir birey olmak ve kendisini tanıyabilmesinin önemini vurgulayan cevaplar vermişlerdir.

6. Değerler eğitiminden sorumlu buldukları kişiler genel olarak öncelikle ailedir. Daha sonra ise öğretmen, okul ve toplumu kapsayan çeşitli cevaplar vermişlerdir.

7. Çoğu öğretmen değerlerin kazanılıp kazanılmadığını anlamak için gözlem yapmakta ve velilerle işbirliği içindedir.

8. Değerlerin kazanılmasında etkili olan faktörle ilişkileri sorulduğunda çoğu velilerle işbirliği içinde bulunduğunu belirtmiştir. Diğer unsurlarla olan etkileşimleri daha az düzeydedir.

9. Öğretmenlerin hemen hemen hiçbiri değerler konusunda özel bir eğitim almamıştır.

10. Okullarında değerlere yönelik uygulanan etkinlikleri yeterli gören öğretmenlerde, yeterli görmeyen öğretmenlerde vardır.

11. Sınıflarda kendi uyguladıkları etkinlikleri genellikle yeterli bulmuşlardır.

12. Öğretmenlerden bazıları değerlerde meydana gelen değişimleri olumlu karşılayıp böyle olması gerektiğini düşünürken bazıları da sahip olduğumuz değerlerin zamanla yozlaştığını düşünmektedir.

5.3. Değer Etkinlikleri Değerlendirme Formundan Elde Edilen Sonuçlar

1. Bu form 12 öğretmene uygulanmıştır. Öğretmenlerden 6'sı 4. sınıf öğretmeni, 6'sı ise 5. sınıf öğretmenidir.

2. Öğretmenlerin sınıfta yaptıkları etkinlikler genellikle işlenen ünite ile uygunluk içinde ve ders ve çalışma kitabında yer alan etkinliklerden oluşmaktadır.

3. Uygulanan yöntem strateji ve tekniklere baktığımızda öğretmenlerin en çok anlatım, soru cevap, araştırma, örnek olay, gösteri, tartışma, grup çalışması, buluş, beyin fırtınası ve drama yöntemlerini kullandığını görmekteyiz. Bazıları soruya yöntem, teknik ve strateji olamayacak cevaplar vermişlerdir.

4. En çok kullandıkları materyaller kolay ulaşılabilir materyallerdir. Ders kitabı, çalışma kitabı, karton, yazılı kaynaklar, görsel materyaller, film, resim, fotoğraf, internet ve bilgisayar en çok kullandıkları materyaller arasındadır.

5. Öğretmenlerin sınıflarda gerek uyguladıkları etkinlikler gerekse kullandıkları yöntem, teknik, strateji ve materyaller bakımından elde bulunan kaynakları verimli olarak değerlendirmeye çalıştığı görülmektedir.

5.4. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına ilişkin şu önerilerde bulunulmuştur.

1. Öğretmenler değer olgusu hakkında yorum yaparken ve değer sözcüğünü anlamlandırırken zorlanmışlardır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında değer kavramı hakkında daha fazla açıklamalara yer verilebilir.

2. Öğretmenlerin değerlerin kazandırılmasında etkili olan unsurlar ile etkileşimi veli ve çevre ile sınırlı kalmıştır. Okullarda değerler eğitimine yönelik etkinlikler düzenlenebilir.

3. Çoğu katılımcı öğretmen değerler konusunda özel bir eğitim almamıştır. Bu konuda konferans, seminer veya hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenebilir.

4. Okullarda yapılan değerler eğitimini yetersiz bulmaktadırlar. Bu yüzden okullarda gerçekleştirilen etkinlikler, projeler vs. arttırılabilir.

5. Öğretmenler yöntem, teknik ve stratejiler hakkında benzer cevaplar vermişlerdir. Öğretmen kılavuz kitabında bu konu hakkında daha fazla bilgiye yer verilebilir veya hizmet içi seminerlerle daha fazla bilgilendirilebilirler.

6. Kullanılan materyal imkânı arttırılırsa verilen derste daha verimli hale gelecektir.

KAYNAKÇA

Akbaba Altun, Sadegül (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi 1(1)*, 7- 18.

Akbaş, Oktay (2004). *Türk Milli Eğitiminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Akbaş, Oktay (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi 6 (6)*, 9- 27.

Akdağ, Hakan (2009). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. Editörler: Refik Turan, Ali Murat Sümbül ve Hakan Akdağ. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- I.* (1. Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık.

Aktaş, Nihan (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında Verilen Değerleri Edinme Düzeyleri (Erzincan Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Anderson, Donna R. (2000). Character Education: Who is responsible? *Journal of Instructional Psychology*, 27 (3), 139- 141.

Ata, Bahri (2011). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. Editör: Cemil Öztürk. *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Demokratik Vatandaşlık Eğitimi.*(1. Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık.

Avşaroğlu, Selahattin (2011). Okul Dönemi Çocuklarında Gelişim Dönemleri. Editörler: Refik Turan, Ali Murat Sümbül ve Hakan Akdağ. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar.* (1. Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık. (288- 319).

Aydın, Ayhan (2000). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Aydın, İnayet (2006) *Eğitim ve Öğretimde Etik* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Aydın, Mehmet (1994). İnsan Yetiştirme Modelimiz ve Değer Eğitimi. *Türkiye Eğitim Felsefesi Kongresi, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Van*.

Aydın, Mustafa (2003). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (3), 121- 144*.

Bacanlı, Hasan (2002). *Psikolojik Kavram Analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Balcı, Nalan (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Etkililiği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Baloğlu, Mustafa ve Balgamış, Esra (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Yöneticilerinin Öz- Değerlerinin Betimlenmesi: Tokat İli Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi, 3 (10), 19- 31*.

Başaran, İbrahim Ethem (1992). *Yönetimde İnsan İlişkileri*. Ankara: Gül Yayınevi.

Baydar, Pelin (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Bilgin, Nuri (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Bolay, Süleyman Hayri (2007). Aşkın Değerler Buhranı. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları. (55- 70).

Bono, Edward De (2007). *6 Değer Madalyası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Büyükdüvenci, Sabri. (2003). Değerin Değeri Üzerine. *Değer ve Bilgi Sempozyum Kitabı*. Editör: Şahabettin Yalçın. Ankara: Vadi Yayınları.

Can, Özge (2008). *Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Cevizci, Ahmet (2002) . *Etiğe Giriş*. Paradigma Yayıncılık.

Cüceloğlu, Doğan (1999). *Anlamlı ve Coşkulu Bir Yaşam İçin Savaşçı*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Çavdar, Murat (2009). *İlköğretim Öğretmenlerinin Bireysel Değerlerinin Çok Boyutlu İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiftçi, Nermin (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi 1(1)*, 43- 47.

Demirel, Özcan (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğrenme Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Demirhan İşcan, Canay (2007). *İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Dilmaç, Bülent (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği İle Eğitimin Sınanması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dilmaç, Bülent (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Doğan, İsmail (2004). *Modern Toplumda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları İnsan Haklarının Kültürel Temelleri*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Doğan, İsmail (2007). *Türk Eğitim Sisteminde Değer Sorunu*. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (615- 634).

Doğan, Nuri (1993). *İlk ve Orta Dereceli Okul Ders Kitapları ve Sosyalleşme (1876- 1918)* (1. Baskı). Ankara: Bağlam Yayınları.

Doğanay, Ahmet (2006). Öğretimde Kavram ve Genellemelerin Geliştirilmesi. Editörler: Cemil Öztürk ve Dursun Dilek. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık (256- 257).

Dönmez, Burhanettin ve Cömert, Melike (2007). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Değer Sistemleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5 (14), 29- 59.

Ekşi, Halil (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79- 96.

Erden, Münire ve Akman, Yasemin (1997). *Eğitim Psikolojisi Gelişim- Öğrenme- Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erinç, Sıtkı (1995). Sanat Eğitiminde Felsefe, Felsefe Açından Eğitim ve Türkiye’de Eğitim. *İstanbul*, 17- 18 Kasım.

Ertuğrul, Halit (2000). Osmanlıdan Günümüze İlköğretim Sisteminin Amaçlarına Kronolojik Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 8-1.

Fichter, Joseph (2009). *Sosyoloji Nedir?* (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

Goldthwait, John T. (1996). *Values What They Are & How We Know Them*. New York: Prometheus Books.

Gömleksiz, M. Nuri ve Cüro, Elif (2011). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi* 8(1).

Gudmundsdottir, Sigrun (1991). Values in pedagogical content. *Journal Of Teacher Education*, 41 (3), 44- 52.

Guttek, Gerald L. (2001). *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar* (3. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Günden, Suat (1995). *İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*, Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Güngör, Erol (1993). *Değerler Psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı.

Güngör, Erol (1997). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

Güngör, Erol (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. (4. Baskı). İstanbul: Ötüken Yayıncılık.

Hökelekli, Hayati (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Hökelekli, Hayati ve Gündüz, Turgay (2007). *Üstün Yetenekli Çocukların Değer Yönelimleri ve Eğitimleri*. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (371- 396).

Kale, Nesrin (2007). “Nasıl Bir Değerler Eğitimi?”. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (313- 322).

Keskin, Yusuf (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kılıç Şahin, Handan (2010). *İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Dersini Yürüten 4. ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Kazandırılmasına İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kıncal, Remzi (2007). *Vatandaşlık Bilgisi*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

Kirschenbaum, Howard (1995). *Enhance Values and Morality In Schools and Youth Settings*, Massachussets: Allyn & Bacon Company.

Köstüklü, Nuri (1999). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Kuzucular Ofset.

Kuçuradi, İonna (2010). *İnsan ve Değerleri*. (3. Baskı).Ankara: Özkan Matbaacılık.

Kuçuradi, İonna (2011). *Etik* (5. Baskı). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

Kuşdil, M. Ersin., Kağıtçıbaşı, Çiğdem. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikolojisi Dergisi*, Sayı: 45, 56- 79.

Küçükahmet, Leyla (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Mobaçoğlu, Mehmet (1998). Demokrasi Eğitimi Nasıl Olmalıdır? VII. *Ulusal Eğitim Bilimler Kongresi Kitabı, Konya*.

Okudan, Ahmet Y. (2010). *Eğitim Yöneticilerinin Değerler Eğitiminin Önemi Etkileri ve Uygulamalar Hakkındaki Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özden, Yüksel (2010) . *Eğitimde Yeni Değerler Eğitimde Dönüşüm*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özensel, Ertan (2003). Sosyolojik Bir Olgular Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217- 239.

Özensel, Ertan (2007). Liseli Kız ve Erkek Öğrencilerin Değer Yargıları. *Değerler ve Eğitimi*. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

Özgüven, İbrahim, E. (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.

Özlem, Doğan (2003). Değerler Sorununda Nesnelcilik/ Mutlakçılık ve Öznellik/ Rölativizm Tartışması Üzerine. *Bilgi ve Değer Sempozyumu Bildirileri*. Editör: Şahabettin Yalçın. Ankara: Vadi Yayınları.

Öztürk, Cemil (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Öztürk, Cemil (2011). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. Editör: Cemil Öztürk. *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları (2- 33).

Poyraz, Hakan (2007). Değerlerin Kuruluşu ve Yapısı. Editörler: Recep Kaymakcan, Seyfi Kenan, Hayati Hökelekli, Şeyma Arslan, Mahmut Zengin. *Değerler ve Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (81- 87).

Rokeach, Milton (1973). *The Nature of Human Values*. New York: The Free Press.

Sarı, Enver (2005). Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 73- 88.

Sarı, Mediha (2007). *Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek 'Okul Yaşam Kalitesi'ne Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Senemoğlu, Nuray (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Kuramdan Uygulamaya, Ankara: Gazi Kitabevi.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı (2005). MEB.

Şen, Ülke (2007). *Milli Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şerif, Muzaffer (1985). *Sosyal Kuralların Psikolojisi*. İstanbul: Yeni Alan Yayıncılık.

Şişman, Mehmet (1994). *Örgüt Kültürü*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Tahiroğlu, Mustafa (2011). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Doğa Sevgisi, Temizlik ve Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değerlerinin Öğretimi ve Öğrencilerinin Tutumlarının Belirlenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tatto, M., Tapia, M., Varela, A. ve Rodriguez, M. (2001). Examining Mexico's Values Education In A Globally Dynamic Contest. *Journal Of Moral Education*, 30 (2), 173- 198.

TDK (2010). *Türkçe Sözlük*.

Tepe, Harun (2003). Değerler ve Değerler Bilgisi, *Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri*. Editör: Yalçın, Şahabettin. Ankara: Vadi Yayınları.

Tezcan, Mahmut (1987). *Kültür ve Kişilik*, Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye.

Tezcan, Mahmut (1997). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara.

Uçar, Senem (2009). *Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Kazanımlara Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Ulusoy, Kadir ve Tay, Bayram (2011). Sosyal Bilgilerde Değerler Eğitimi. Editör: Refik Turan, Ali Murat Sünbül ve Hasan Akdağ. *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar- II*. (1. Baskı) Ankara: PegemA Yayıncılık (60- 73).

Ülken, Hilmi Z. (2001). *Bilgi ve Değer*. (2. Baskı) İstanbul: Ülken Yayınları.

Yalar, Taha (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme*, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Yaşar, Şefik ve Çengelci, Tuba. (2007). Values Education for the 21st Century and Reflections to Teacher Education. *In N. P. Terzis (Ed.) Education and Values in the Balkan Countries. (379- 384). Greece: Publishing House Kyria Kidis Brothers S. A.*

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri. (7. Baskı)* Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, Kürşad (2006). *İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerine Göre Kamu İlköğretim Okullarında Bireysel ve Örgütsel Değerler ve Okul Yöneticilerinin Okullarını Bu Değerlere Göre Yönetme Durumları*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yiğittir, Süleyman (2009). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4. ve 5. Sınıf Değerlerinin Kazanılma Düzeyi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yiğittir, Süleyman (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi 8(19), 207- 223.*

EKLER**EK 1:** Uygulanan Anket Formları**EK 2:** Araştırma İzni**EK 3:** Araştırma Yapılan Okullar

EK 1:

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRETMENLERİNİN DEĞERLERLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ VE BUNLARI NASIL KAZANDIRDILARINA İLİŞKİN VERİ
TOPLAMA ARACI**

Değerli Öğretmen;

Bu çalışmanın amacı 2005 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere yönelik 4. Ve 5. Sınıf Öğretmenlerinin değerlere bakış açısı, görüşleri, en fazla önem verdikleri değerler ve bunları kazandırılması sırasında derslerde uygulanan etkinlik, yöntem ve materyalleri belirlemektir. Araştırmama ışık tutacak bu formları dikkatli ve objektif olarak doldurmanız çalışma açısından önemlidir. Kullanılan formlarda veya araştırmanın yapılması, yazımı esnasında isimleriniz kesinlikle kullanılmayacaktır. Araştırmaya vakit ayırıp katkı sağladığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
Araştırma Görevlisi
Sultan AKDEMİR

Araştırmaya katkı sağlayan öğretmenin;

Cinsiyeti: E () K ()

Meslekte kaçınıcı yılı olduğu:

Kaçınıcı sınıfları okuttuğu:

**4. VE 5. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDA YER ALAN
ÖĞRENCİLERE VERİLECEK OLAN DEĞERLER**

Aşağıda 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler verilmiştir. Size göre en önem verdiğiniz ve öncelikli bulduğunuz değere 1 olmak üzere 20'ye kadar değerlere numaralar verebilir misiniz?

Sıra no	DEĞERLERİN ÖNEM SIRASI	
1	Adil Olma	
2	Aile Birliğine Önem Verme	
3	Bağımsızlık	
4	Barış	
5	Bilimsellik	
6	Çalışkanlık	
7	Dayanışma	
8	Duyarlılık	
9	Dürüstlük	
10	Estetik	
11	Hoşgörü	
12	Misafirperverlik	
13	Özgürlük	
14	Sağlıklı Olmaya Önem Verme	
15	Saygı	
16	Sevgi	
17	Sorumluluk	
18	Temizlik	
19	Vatanseverlik	
20	Yardımseverlik	

1-Değer sizin için ne ifade etmektedir?
a) Sizce bir değeri önemli kılan nedir?
b)Değerlerin ortaya çıkmasında önemli olan faktörler nelerdir?
2-Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki değer kavramı ile sizin bireysel olarak önem verdiğiniz değerlerin örtüşme durumu nedir?
3- Değerler eğitiminin amacı ne olmalıdır?
a)Değerlerin eğitiminden kimler sorumlu olmalıdır?

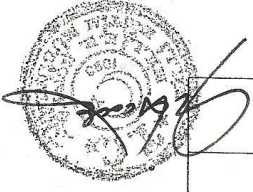
4-Değerlerin kazanılıp kazanılmadığını anlamak için nasıl bir ölçme değerlendirme yolu izliyorsunuz?
5- Değerlerin kazandırılmasında etkili olan diğer faktörler (okul, aile, sosyal çevre...) ile etkileşiminiz/ işbirliğiniz ne düzeydedir? Gerçekleştirdiğiniz özel uygulamalar veya projeler var mı?
6- Mesleki veya hizmetiçi eğitiminizde değerler konusunda özel bir eğitim aldınız mı? Bu durum sizin değer öğretiminize nasıl etki etmektedir?
7-a) Okulunuzda uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
b)Sınıfınızda uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
8- Günümüzde değerlerin geçmişe oranla farklılaşması hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.SINIF

Sıra no	ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	UYGULADIĞINIZ ETKİNLİKLER	UYGULADIĞINIZ YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK	KULLANDIĞINIZ MATERYALLER
1	BİREY VE TOPLUM	KENDİMLİ TANINIRUM	Duygu ve Dışlıncelere Saygı, Hoşgörü			
2	KÜLTÜR VE MİRAS	GEÇMİŞİMİ ÖĞRENTİYORUM	Türk Büyüklere Saygı, Aile Birliğine Önem Verme, Vatanseverlik			
3	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	YAŞADIĞIMIZ YER	Doğa Sevgisi			
4	ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	ÜRETİMDEN TÜKETİME	Temizlik ve Sağlıklı Olmaya Önem Verme			

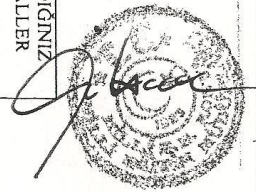

Sıra no	ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	UYGULADIĞINIZ ETKİNLİKLER	UYGULADIĞINIZ YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK	KULLANDIĞINIZ MATERYALLER
5	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	İYİ Kİ VAR	Bilimsellik			
6	GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	HEP BİRLİKTE	Yardımsızlık			
7	GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	İNSANLAR VE YÖNETİM	Bağımsızlık			
8	KÜRESEL BAĞLANTILAR	UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM	Misafirperverlik			

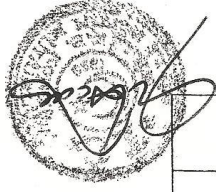

5. SINIF

Sıra no	ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	UYGULADIĞINIZ ETKİNLİKLER	UYGULADIĞINIZ YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK	KULLANDIĞINIZ MATERYALLER
1	BİREY VE TOPLUM	HAKLARIMI ÖĞRENIYORUM	Sorumluluk			
2	KÜLTÜR VE MİRAS	ADIM ADIM TÜRKİYE	Estetik			
3	İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	BÖLGEMİZİ TANIMALIM	Doğal Çevreye Duyarlılık			
4	ÜRETİM, TÜKETİM VE DAĞITIM	ÜRETTİKLERİMİZ	Çalışkanlık			

Sıra no	ÖĞRENME ALANI	ÜNİTE	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞERLER	UYGULADIĞINIZ ETKİNLİKLER	UYGULADIĞINIZ YÖNTEM-STRATEJİ-TEKNİK	KULLANDIĞINIZ MATERYALLER
5	BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM	GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	Akademik Dürüstlük			
6	GRUPLAR, KURUMLAR VE SOSYAL ÖRGÜTLER	TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR	Dayanışma			
7	GÜÇ, YÖNETİM VE TOPLUM	BİR ÜLKE BİR BAYRAK	Adil Olma, Bayrağa ve İstiklal Marsi'ne saygı			
8	KÜRESEL BAĞLANTILAR	HEPİMİZİN DÜNYASI	Tarihsel Mirasa Duyarlılık			

EK 2: Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.42.20.02-605.99/4345
Konu : Araştırma izni

03 ŞUB 2012

SELÇUK ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)

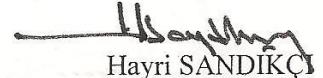
İlgi : 25/01/2012 tarihli ve B.30.2.SEL.0.44.00.00/300-26 sayılı yazı

Enstitünüz İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Sultan AKDEMİR'in "Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerlerle İlgili Görüşleri ve Bunların Kazandırılmasına İlişkin Uygulamaları" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen araştırmanın, İlimiz Meram, Selçuklu, Karatay ilçelerinde ekli listede belirtilen ilköğretim okullarındaki öğretmenlere uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen nüshalar kullanılacak olup sonucun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini rica ederim.

Hayri SANDIKÇI
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:
1-Anket Formu (8 Sayfa)
2-Liste(1 Sayfa)

EK 3:**ARAŞTIRMA YAPILAN OKULLAR**

- 1-CENGİZ TOPEL İ.Ö.O. - KARATAY
- 2-AHMET HAZIM ULUŞAHİN İ.Ö.O. - SELÇUKLU
- 3-NESRİN VE AYŞEGÜL KARDEŞLER İ.Ö.O. -SELÇUKLU
- 4-DR. MUSTAFA ÖTEN İ.Ö.O. -SELÇUKLU
- 5- İBRAHİM YAPICI İ.Ö.O. - SELÇUKLU
- 6- İHSANİYE İ.Ö.O. - SELÇUKLU
- 7- MAREŞAL MUSTAFA KEMAL İÖO- SELÇUKLU
- 8- ABDÜSSAMET FAZİLET KUZUCU İ.Ö.O. - MERAM
- 9-ALİ İHSAN DAYIOĞLUGİL İ.Ö.O. - MERAM
- 10-MEHMET BEĞEN İ.Ö.O. -MERAM
- 11- MEHMET HASAN SERT İ.Ö.O. - MERAM
- 12- MERAM MİTHATPAŞA İ.Ö.O. - MERAM
- 13-MÜMTAZ KORU İ.Ö.O. - MERAM
- 14- VAKIFBANK İ.Ö.O. - MERAM
- 15- VALİ NECATİ ÇETİNKAYA İ.Ö.O. - MERAM
- 16- YUNUS EMRE İ.Ö.O. - MERAM
- 17-İBRAHİM HAKKI KONYALI İÖO- MERAM
- 18- İHSAN ÖZKAŞIKÇI İ.Ö.O. - MERAM